

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felolvasó szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR.

Kiadja:

Egész évre 28 k., (14), 1/4 évre 14 k., (7), 1/8 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Rakovszky kudarca.

Budapest, február 17.

(v.) A ráfogások hadjáratát sajtójából a parlamentbe tette át ma az ultramontán tábor. Ki más vállalkozhatott volna erre az átültetésre, mint *Rakovszky István*, a néppárt főstratégája? Hisz ehhez a művelethez temperamentum, ügyesség és bátorság kell, abban a gyülekezetben pedig az övé a legszilajabb temperamentum, a legnagyobb ügyesség és a legmerészebb politikai bátorság. Nekiment hát a feladatnak, de keservesen kellett tapasztalnia, hogy vannak a politikában kísérletek, amelyeknek kudarcát még temperamentummal, ügyességgel és bátorsággal sem lehet elhárítani. Mert teljes volt a *Rakovszky István* kudarca, olyan teljes, hogy még ez a sokat próbált ellenzéki férfi sem tapasztalt a mai vereségnél különbet.

Rakovszky István a fejével ment neki egy falnak. A fal szilárdul és konokul ellenállott a lökésnek, de az ostromló véres fejjel tántorodott vissza. A fal, amelynek nekiment, az igazság volt. Csoda-e hát, hogy az ostromló csakis magában tudott kárt tenni, nem pedig abban, amit fel akart dönteni?

Támadását *Rakovszky* belegöngyölte egy sokfelé vagdalkozó költségvetési beszédbe. Suhintott, csipkedett ide is, oda is, amiglen eljutott ahhoz a ponthoz, amely beszédének tulajdonképp való lényege volt. E portyázásai közben minket is érintett egy megjegyzésével. Kifogásolta, hogy a miniszterelnökön végzett orvosi műtétről számolva be, ez a lap a seb harmatáról beszélt. Ebben a metaforában hízkelkedést látott s úgy vélte, hogy zajos tetszést arat vele, ha ezt szóvá teszi. Nos, a zajos tetszés elmaradt. Mi pedig azt feleljük neki, hogy orvosi szakkönyvekben egy seb nedvtartalmának genny a becsületes neve. De sok dolognak van olyan becsületes neve, amit jó társaságban s a nyilvánosság előtt nem szokás, vagy éppen nem is lehet elmondni. Ha *Rakovszky* urnak és a vele rokonizésüknek az a vélekedésük, hogy naturalia non sunt turpia, ám alkalmazza őket ez az elvet a maguk írsaiban. Mi *Rakovszky István*tól sem irodalmi ízlést, sem magyar nyelvtudást tanulni nem fogunk. Ezzel elvégeztük volna vele a magunk dolgát. Az ország dolgára most nyugodtan térhetünk át. Az országra az tartozik, hogy *Rakovszky István* a trónörökös lord-protectorául szerepelt — a miniszterelnök ellenében. A néppárti sajtó már elkövette ezt a vaskos ízléstelenséget s mi már akkor ki-mondtuk és be is bizonyítottuk, hogy ehhez a szerephez *Rakovszky*knak igen kevés a talentumuk, az igazság pedig homlokegyenest ellenkezik e ravasz fogásokkal. Széll Kálmán a Komjáthy Béla beszéde után tüstént visszautasította a korona és a főherceg ellen intézett támadásokat. Hangsúlyozta, hogy az a történelmi perspektíva, amelybe Komjáthy azt a kérdést beállította, mesterségesen és az igazság rovására volt megszerkesztve. Ami a múltban a korona részéről hiba történt, azt a történelem megállapítja, de koronás királyunk uralkodása óta Magyarország alkotmányos jogain csorba nem esik s a nemzet zavartalanul élvezi azt a közjogi egyensúlyt, amelynek alapjait a 67-iki kiegyezés fényesen bevált intézményekben rakta le. *Rakovszky* ur tehát azt szerette volna hallani Széll Kál-

mántól, hogy ami háromszáz esztendő óta a korona részéről történt, az mind helyes, üdvös és a nemzet jogjainak szempontjából kifogástalan volt. Ilyen generál-ammesztit a múlt időknek sem Széll Kálmán nem adhatott, sem más magyar ember nem adhat soha. Elvégre *József császár* uralkodását — hogy csak ezt az egy példát említsük — törvényesnek, alkotmányosnak magyar ember sohasem fogja elismerhetni. De azt kiemelte a miniszterelnök, hogy a régmúlt dolgok vitatása hamis alapra helyezi azt az incidenst, amelyet *Ferenc Ferdinánd* főhercegnek oroszországi utazása idézett elő. Hisz itt nem arról volt szó, hogy az uralkodó vagy a korona várományosa meg akarta volna tagadni a magyar nemzet külön államiságának kifejezésre jutását, hanem csupán arról, hogy a főherceg olyan embert választott reprezentatív kísérőjéül, aki erre pártpolitikai állásánál fogva merőben alkalmatlan volt s akinek mellözését a parlamentarizmus jól felfogott elvének s egyszersmind az uralkodóház politikai semlegességének fontos szempontjából a magyar kormány köteles volt javasolni. Azt hitte mindenki, hogy a sajtóban folyt vitakozás ez a vitás kérdést teljesen megoldotta. Hiszen a miniszterelnök magyarul beszélt s aki magyarul tud, az beszédéből jöhiszeműen és egyenes uton egyebet nem olvashatott ki. *Rakovszky* ma mégis felmelegítette ezt a csunya ráfogást a képviselőházban. Tünie kell hát, ha eljárását a jöhiszeműség és az egyenesség kellekeivel ellentétben állónak minősítjük. A régi inszinuáció új okokkal nem támogatta. Nem is meggyőzőn akarta tán a Házat, hanem egyéb szándékai lehettek. Nyilván nem bízott abban, hogy a néppárti sajtó a trónörökös kezébe juthat; az országgyűlés nagy nyilvánosságát vette tehát igénybe, hogy megmutassa a trónörökösnek, milyen hűséges és lojális a néppárt s milyen forradalmár lélek lappang a miniszterelnökben és a többségben. Azért állott be a miniszterelnöki beszéd interpretátorának. Azért csavarta el az ország színe előtt kialakult kétségtelen tényeket s azért kente rá a kormányelnökre azt a neveléses vádat, hogy az uralkodóházat, a trónörökösöt s magát az uralkodót szó nélkül kiszolgáltatta a függetlenségi párt kemény támadásainak. Nem fogjuk a magyar közönséget megbántani azzal, hogy újra meg újra kimutassuk e vád alaptalanságát. Széll Kálmán is csupán arra szorított ma, hogy az ultramontánok vakmerő ráfogásával szembeállította minapi beszédének ama részeit, amelyekben ismételt a legnagyobb határozottsággal utasította vissza a Komjáthy Béla történelmi fejtegetéseivel és *Ferenc Ferdinánd* főhercegre vonatkozó bifakadásával a közönséget. Válasznak az bizony elég csattanós volt s aki ezzel be nem éri, annak rosszhiszemű a csökönyössége, az ilyennek kapacitálására pedig kár időt és szót vesztegetni.

De megmondjuk *Rakovszky István* urnak, hogy a trónörökös irányában kicsoda követte el ma a tiszteletlenséget. Az ő maga volt és vele együtt az a párt, amely zugó tetszéssel kísérte fejtegetéseit. Mert tiszteletlenséget követ el a trónörökös iránt az, aki ő fenségét ilyen fogásokkal és ráfogásokkal véli a magyar nemzet egyetemes érdekeinek magasságából egy felekezeti párt sikamlós talajára levonszolatónak. Tiszteletlenséget követ el a trónörökös iránt az, aki képesnek hiszi ő fenségét arra,

hogy a kormányelnök nyilatkozatában észre ne vegye azt, ami világosan és határozottan benne van s viszont a magyar közélet egyik legkisebb frakciója kedvéért beleolvassa ugyanabba a nyilatkozatba azt, aminek nyoma sincs benne. Tiszteletlenséget követ el a trónörökös iránt az, aki felteszi róla, hogy nem a leendő magyar király szemével nézi ez ország dolgait, hanem a hecckáplánok pártjától kér majd kölcsön judiciumot. A főherceg ilyen tiszteletlen feltevésekre semmivel sem szolgált eddig rá. Ha olyanoktól, akiknek alkotmányos tanácsadásra hivatottságuk nincs, jöhiszeműen elfogadta a gróf *Zichy János* kísérői szerepére vonatkozó tanácsot, ez elszigetelt tévedés volt csupán, amelynek az alkotmányos tanácsadók közbenjöttére bekövetkezett az orvoslása. De ebből az elszigetelt tévedésből ki merészeli azt következtetni, hogy a leendő magyar király nem magasan a pártok felett álló dicső semlegességben fogja hivatását teljesíteni? Nos, ma kiderült az ország színe előtt, hogy ilyen vakmerő feltevéseket kik táplálnak: a néppárti urak. Ők akarnak szert tenni egy néppárti trónörökösre, ők akarják azt a látszatot kelteni, hogy a *Szent István* koronájának várományosa nem a nemzeti akarat alkotmányos tiszteltetésével fog uralkodni, hanem a néppárt szája ize szerint fogja kormányozni az országot. Ez a tiszteletlen feltevés ritt ki a *Rakovszky István* mai beszédéből s ez a captatio benevolentiae a milyen ízléstelen, épp oly elítélendő a lojalitás szempontjából is. Tudja meg *Rakovszky István*, hogy a trónörökös ő fensége a magyar parlamentben nem szorult az ő jóindulatu pártfogására. Ami sérelem a főhercegen esett, azt visszautasította a Ház elnökének közbenjötté és Széll Kálmán miniszterelnök tapintatos és erélyes felszólalása. A néppárti patronizálására a trónörökös éppenséggel nincs ráutalva. Az ellen pedig nyilván ő fenségének volna a legerősebb kifogása, ha az a *Rakovszky István*, aki az ő házasságának becikkelyezésénél annyi galibát csinált, akarná őt minden ok nélkül oltalmába venni azzal a Széll Kálmánnal szemben, aki ugyanakkor a néppárti igazságokat olyan férfiasan és diadalmasan verte vissza.

A konkolyhintés kísérlete tehát nem sikerült. Széll Kálmán nemes méltatlankodással olvasta rá *Rakovszky István*ra minden egyes állításának alaptalanságát s a képviselőház őszinte és meleg tetszéssel ünnepelte a kormányelnök önértetes szavait. Ez az úgy tehát bizvást mondható elintézettnék. Ellenben el kell még intéznie *Rakovszky István*nak valamit, amit a mai vita hevében ok és szükség nélkül idézett fel saját maga ellen. Sértő inszinuációinak egyike *Ivánka Oszkár*t is érintette, a szabadelvűpártnak ezt a rendíthetetlen nyugalma, kegyetlenül flegmatikus és igen elmés tagját. Ugy hiszszük, *Rakovszky*knál senki őszintebben nem sajnálja, hogy belekötött *Ivánka Oszkár*ba, mert *Ivánka* válaszában minden egyes szava hideg, éles és sebző volt, mint egy finom acélpenge. Odaszurt vele a *Rakovszky István* eleven husába. És kutatta, a néppárti vezér-szónok politikai viselkedésében mennyi van a lojalitásból és mennyi a gentlemanségból. Számításainak eredménye nem volt nagyon kedvező *Rakovszky István*ra nézve. De ez még csak hágyján. Mondott *Ivánka* ennél erősebb dolgokat. Megtagadta ugyanis *Rakovszky István*tól a jogot,

hogy másoknak magyar érzését bírálgassa, mert akinek a közvetlen környezetében a magyarság dolga olyan gyöngye lábon áll, az ne oktatson másokat a hazafiságra. Erre az irtóztató vágásra Rakovszky István nem talált feleletet. Pedig az ország közvéleménye várta és várja még ezental is a védekező választ erre a kegyetlen vádra. Aki egy nemzet többségének nemzeti érzése felett tör pácát, az nem burkolózhatik meddő hallgatásba, mikor ilyesmivel vádolják. Elvártuk volna Rakovszky Istvántól, hogy felpattan és biztosítja a Házat, hogy akikre neki lelki hatása van, azoktól megköveteli a magyar nemzeti érzés teljességét. De Rakovszky ur zsebre vágta ezt az erőt szemrehányást. A közvélemény tudomásul veszi, hogy Rakovszky Istvánnak e váddal szemben nem volt mondanivalója.

Vihar a t. Házban.

Budapest, február 17.

A képviselőház nagy garabonciás diákja, Rakovszky István, ahányszor felszólal, mindig szelet vet és ebből következik, hogy ilyenkor mindig vihart arat a Ház. Mikor Rakovszky neve a szónokok fekete tábláján megjelen, a parlamenti barométer mindig alábbszáll. Ma pedig, mikor rákerült a sor, olyan mélyen állott a légsúlymérő, hogy biztosra lehetett venni a zivatar kitörését. A levegő tele volt elektromossággal. Az a fekete pont, amelyből az időjárás kémlelői a viharfelhőt szokták jósolni, megjelent a Ház firmamentumán és nagy hirtelen olyan orkánt szült, amelytől egy-egy pillanatra megremegett a gyengébbszívűek. A förtéget azonban elvonult és nem tett kárt senkiben, csak — a garabonciás diákban.

Hogy azonban sorrendet tartsunk, egy nyugodt, higgadt, mindenképpen békességes beszéddel kezdődött a mai vita. Bujanovich Gyula, egy fiatal agrárius-szabadalvéri párti mondotta el a szűz beszédjét, amely minden oldalon szimpatikusan hatott azzal az igyekezetével, hogy tárgyilagos legyen. Sándor Pállal polemizált és ennek volt egy kis külön érdekessége is, amennyiben a lipótvárosi képviselő pénteki beszédében Bujanovics Sándornak egy nyilatkozatára hivatkozott, s legelsőre: a Sándor beszédjére, éppen a Bujanovics Sándor fia felett, mindenben alkalmazkodva atyjának, az agráriusok egyik vezérének a békességes meggyezésre való törekvéhez. A fiatal szónok beszédjének ezen a szubjektív érdekességén kívül volt objektív érdekessége is, különösen az a része, melyben az őrlési forgalom visszaállítását megítélhetőnek mondotta, kiemelve, hogy az agráriusok nem az őrlési forgalom ellen tiltakoznak, hanem az azzal való visszaélések ellen. Ezen z alapon csakugyan létrejöhet valamely egészséges kompromisszum, mert hiszen az ugynevezett merkantilisták viszont nem a visszaéléseket akarják restaurálni, hanem az őrlési forgalmat, amely a malomiparnak életkérdése. A fiatal szónoknak szép sikere volt és mikor befejezte, sokan gratuláltak neki is, meg az őrmamának, Bujanovics Sándor udvari tanácsosnak is, aki a karzatról figyelte fiának első parlamenti próbálkozását.

Erre a békés introdukcióra következett a vihar. Rakovszky, aki sohasem szokott valami nagy higgadsággal tündökölni, ma izzó temperamentumának egész heveségét vitte a harcba. Eleinte csak csipős volt, de nagyon csipős. Minden mondatában volt egy-egy fulánk. Csipkedett jobbra-balra. Megcsipte a régi többséget, a volt nemzeti pártot, a függetlenségi pártot és mikor kellőképpen felabjagatta a szenvedélyeket itt is, ott is, akkor tört ki teljes erővel az ő dühe is. Arról kezdett beszélni, ami most legjobban fáj a néppártnak: a trónörökös képtervári utjáról. Amit a néppárti sajtó napok óta ismételt, azt most Rakovszky mind egyszerre kiöntötte, maró vitrióllal föleresztve. És egyszerre az elhintett parázs fellobbant, a szenvedélyek haragos tombolása megindult.

Hol ide vágva, hol oda, folytonos közbeszólásokat provokált a szónok. Azt akarván bizonyítani, hogy a magyar utitárs megválasztásának semmi köze a parlamentáris elvhez, erre azt a

különös módot választotta, hogy felsorolta, hány-szor vétettek a parlamenti elv ellen az előbbi kormányok. Mikor aztán erre Széll Kálmán tréfásan megjegyezte:

— Mintha már hallottuk volna ezt! — Rakovszky nekivörösödve odavágta:

— A büns előtt a bünlajstromot nem lehet elégszer ismétetni!

— Az a fő, hogy igazat beszéljen! — szölt közbe Ivánka Oszkár.

— És konzekvens! — ríposztos Rakovszky — ne úgy, mint Ivánka, aki huszonöt évig támadott valakit, aztán ebédre ment hozzá.

Ivánka erre újra közbevág:

— Bet a jóhiszemű Rakovszky nem mondhatja, csak a rosszhiszemű Rakovszky! Ha meg nem korrigálja, amit mondott, akkor ezt rosszhiszemű, gonosz inszinuációknak minősítem.

Rakovszky és az egész klerikális derékhad dübbe borul. Egész csomó közbeszólás röptül Ivánka felé. Ellenben Rakovszky nem korrigál semmit, hanem újra a parlamenti elvről kezd disszertálni. Szemére veti a miniszterelnöknek, hogy nem lépett közbe idejében, hogy a trónörökösöt megóvja a parlamenti támadásoktól.

— Megtettem, mihelyt megtudtam! — szölt közbe Széll Kálmán.

— Mihelyt megtudta? Akkor minek van ott gróf Széchenyi? — kérdi Rakovszky.

— Megmondtam — válaszol a miniszterelnök — hogy személyes ügy.

— Hát akkor minek avatkozott bele?

— Megmondtam, mikor szünt meg személyes ügy lenni.

A beszéd itt folytonos és egyre izgatottabb párbeszéddé szaggatódik. Az izgatottság akkor éri el a tetőpontot, mikor Rakovszky azt vágja a kormány szemébe, hogy azért nem gondoskodott gróf Zichy János helyett más magyar kisérről, mert ezt nem merete megeselekedni. Itt hirtelen közbevágott gróf Széchenyi miniszter:

— Ez nem igaz igaz! Nem igaz!

Aztán egyenesen odasiet a szónokhoz — egy pillanatra mindenki megdöbbenve nézi az ősz minisztert, — de rögtön kitünt, hogy csak azért ment át a tulsó oldalra, hogy jobban hallhassa a szónokot, hogy a folytonos nagy lármában egy szavát se veszítse el. Majd visszament a miniszterek helyére és néhány percig beszélgetett Széll Kálmánnal, amint kitudódott, arról, hogy felszólaljon-e? A miniszterelnök visszatartotta.

Rakovszky pedig folytatta egyre dühösebben. Nekiesett Komjáthynek és együtt támadta a kormányelnökkel, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy Széll Kálmánt fölfelé befektítse. A miniszterelnököt azzal vádolta — a néppárti lapokban már egyszer megfőzött recept szerint — hogy nem utasította vissza Komjáthynek az uralkodóház ellen intézett támadásait, Komjáthyt pedig azzal, hogy a trónörökösöt támadta, nem a felelős kormányt.

Itt Bartha Miklós sietett fegyverbarátjának szekundálni:

— A kormányt kell az ellenzéknek támadni.

— Igen — rikácsolt közbe Olay Lajos — az ellenzék támadja a kormányt, de ne nyalja Bécsnek és a főuraknak a talpát!

Bartha Miklós valamit felelt, de a zajban elveszett a szava. (Ebből a rövid szóváltásból lovagias affér kerekedett, de még az ülés alatt ki is egyenlítődt.)

Rakovszky pedig folytatta, s még egy csomó személyeskedés, s egy csomó izléstelenység után, az izgalomtól fáradtan, verejtékezeült le a helyére.

Kis időre csend állott be, mikor Széll Kálmán föltek, hogy néhány súlyos, erélyes és őnzéretes mondatdal visszautasítja Rakovszky inszinuációit. A jobboldal zugva, harsogva helyeselt és tüntető tapsviharral adott elégtételt vezérének. Ez egy kis pihenő volt a zürzavarban, valamint pihenőszámba ment Komjáthy Béla rövid ríposztja is.

Am nyomban felkavarta a fekete tabor haragját Ivánka Oszkár, aki mestervivő módjára, néhány finoman kiszámított éles vágást súbjárt Rakovszky felé. Rendes szokása szerint nyugodt volt és kíméletlen. Az ő kemény, éles és értetlen hangja egyenesen az ilyen kegyetlen vagdalko-

zásra való, amelyben nem mulja őt felül senki. Arra a szemrehányásra felelt, hogy volt ellenfeléhez, báró Majthényi László, hontmegyei volt főispánhoz ebédre ment. Kijelentette, hogy azzal a látogatással nem kerest magának semmiféle előnyt vagy protekciót. Ezt megmondta már Rakovszkynak többször. Ha Rakovszky mégis mást inszinuál neki, akkor nem tartja gentlemannek. Egyébként pedig nem fogad el leckét olyan embertől, aki itt a Házban a magyarságot hirdeti, de abban a legszűkebb körben, ahol legtöbb a befolyása, nem tudta érvényesíteni a magyar érzést.

Rakovszky felszisszent, s vele együtt a néppárt is. A jobboldalon helyeslős és derültség nyomta el a klerikális tábort dühös kiáltozással.

Rakovszky felelt. Mosakodott és — újra döfött egyet. Ivánkának nem akarta sérteni a becsületét, csak a következetességet vonja kétségbe, amire joga volt, hiszen a képviselő ur elfogadta 1896-ban a néppárt támogatását.

Erre aztán következett Ivánkának olyan viszárvágása, amely valósággal klasszikus remeke ennek a nem éppen klasszikus parlamenti műfajnak.

— Egy agrárius, rusztikus hasonlattal felelek — ugymond. Ha akkor, mikor a jövő termés előkészítésének a munkája folyik, odajön hozzám a szomszédom az ökreivel és segít nekem asztánban-vetésben, azt szívesem fogadom. De ha akkor, mikor már szüdel a vetés, ugyanazokkal az ökrökkel a határamba jön, hogy elgázolja a vetésem: kibotozom barmostól együtt.

Erre a szikrázó elmésségre pereekig tartó derültség áradt el az egész Házon. Hiába próbálkozott Rakovszky egy újabb inszinuációval, a kacagás tovább tartott, a viharvető garabonciás diák — ki volt botozva.

A szünet alatt lecsillapodott az izgatottság és Bornemisza Lajos mondott egy csendes, nyugodthangú beszédet, polemizálva Artim Mihálylyal, akkora figyelem mellett, a mekkora csak lehetséges volt a zivataros szcenáktól kifárasztott gyülekezetben.

A képviselőház ülése február 17-én.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Daniel Gábor.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László pénzügyminiszter, Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter, gróf Széchenyi Gyula a király személye körüli miniszter, Cseh Ervin horvát miniszter.

A költségvetés.

Bujanovich Gyula: A közgazdasági életünkben mutatkozó bajok szanalása és, ami ugyanazt jelenti, a költségvetés realitásának stabilizálása vagyis a nemzetnek képessé tétele a töle követelt anyagi áldozatok elviselésére, ez a legközelebbi jövőben egy a törvényhozásnak, mint a kormányának egyik legelőkelőbb, egyik legfontosabb feladata.

Amig azonban az Ausztriában uralkodó zavaros viszonyok nehezítik helyzetünket akadályozzák. Késleltetik közgazdasági viszonyunknak elégtölt megoldását, másrészt ugyancsak az ottani zavaros állapotokkal szemben nálunk az utolsó időben mutatkozó konszolidált állapotok nem kis mértékben emelik Magyarországnak, mint a monarchia valódi bázisának jelentőségét, terelik reá a közfigyelmet és a miniszterelnöknek céltudatos, a nemzet anyagi nemzeti érdekeit mindig szem előtt tartó, az ellentéteket lehetőleg kiegyenlítő és így az erőket koncentrálnó vezetése mellett remélhetjük, hogy mind e kérdések kielégítő módon elintéződhetnek lesznek. (Helyeslés jöbbselől.)

A szükséges pártgyűlés kifelé nem lehet akadályos annak, hogy jogos és méltányos közgazdasági érdekek kellő lojalitással és méltányossággal itt a parlamentben szóba ne kerülhessenek, meg ne vitathassanak. A három közgazdasági águnk egymásra utaltsága talán a kontinens egyik országában sem olyan nagy és a sikernek nem olyan előfeltétele, mint éppen Magyarországon. Szívemből kívánom, hogy az ipar és kereskedelem reális, biztos alapokon felviruljon. Kívánom és szükségesnek tartom, hogy az állam anyagi erejének megfelelő segélyben, támogatásban, védelemben részesítse. Midőn azonban ugyanezt a védelmet, ugyanezt a támogatást a három közgazdasági ág primus inter pares-e, a mezőgazdaság részére is kívánom, nem vélek egyoldalú célt szolgálni.

A kiegyezés alapján álló pártok tulnyomó része és köztük ő is, azon nézetben vagyunk, hogy a külön vagy önálló vámtérelt kérdése egyszerűen esztősa a magasabb cél elérésére, t. i. a nemzet anyagi fejlődésének biztosítására. Nem tekint ő önálló célnak sem az egyiket, sem a másikat, nem tekintni abszolút jónak az egyiket, vagy abszolút rossznak a másikat sem. Egyszerűen eszközök a kitűzött magasabb cél elérésére. Teljesen helyesli a miniszterelnök azon eljárását, hogy a midőn egy cél elérésére két eszköz áll rendelkezésére, először is ahhoz nyul, amely mindenesetre kisebb rázkódtatással jár és amelyhez a

nmzet organizmusa mintegy adoptálódott s amelyvel a célt, feltételezve a kölcsonös mótányosságot, épp úgy ol lehet érní, mint a drasztikus eszközökkel.

Reflektálni akar a Sándor Pál által elmondottakra is s e részben a következököt mondja:

Sándor Pál olyan szinten tintelet fel a helyzetet, hogy először is a gazdák esküdt ellenségei a börzének, a börtzt tekintik minden rossz kutiorrásnak és nincsen höbb vágyuk. Öhajuk, mint hogy a börtzt a föld színéről eltöröljék. Másodsor, hogy a gazdák az örlési engedélylél mutakozott visszaélések elleni küzdmlével károsították a magyar mezőgazdaságot és itt az a különös helyzet áll elő, hogy Sándor minket akar megvédeni önmagunk ellen és végre hogy a borhamisítások elleni törvényes eljárásokkal a gazdák nagy lármát csapva, azon tény által, hogy a gazdák ezen lármával köztudomásra juttatták a borhamisítások földzését — azt hiszem, helyesen fejezem ki magam, — tönkretették a magyar bor renométját. (Derültség balról.)

Ami az elsöt illeti, sajnalattal látom, hogy Sándor Pál t. képviselőtársan nagyon gvyenge véleménnyt táplál felőlünk, de mégis kérem kell öt, hogy ne tartson minket olyan naivoknak, mondhatni, időtőknek, (Derültég balról.) hogy mi nem ismerjük a börzének világkereskedelmi fontosságát, hogy mi nem tudjuk azt, hogy ma az árut, az értéket, a pénz forgalmának közvetítését illetőleg a börze elengedhetetlen, szükséges, nélkülözhetetlen tényező. Amde éljen az a börze hivatásának, teljesítsé feladatát és nem létező értékek és nem létező terményekkel üzött hazárdjátékát hagyja abba, (Ugy van! Ugy van! balról.) ne fossza meg a termelőköt fáradságos munkájuk gyümölcsötét. Ha t. képviselőtársam ezt nekünk nem hiszi el. ám nézzem körül: Németországban a börze hasonló visszaélések miatt máris megrendszabályoztatott. És hogy talán a mi börzénken is vannak ilyen üzelmek, arra a legmeggyözőbb példa réam nézve az, hogy a börze maga is judasnak érzí magát, hogy maga a börze-tanács is szüszégesnek látta, bár csak olyan létező-lássék módon, ezen a téren némely reformok éltébelepítését.

Hogy az örlési forgalom elleni haroban a gazdáknak talán mégis igazuk volt, erre nézve egyszerűen az eredményekre hivatkozom. (Halljuk!) Az eredmény pedig az, hogy az örlési forgalom eltöröltemt nálunk, de ugy tudom, meg lett rendszabályozva a külállomokban is; és tudom azt is, hogy azokra a vésez követezémények, amelyek bekövetkeztek jósolták, nem következtek be. Statisztikai adatokkal a t. Ház elé nem lépek; nem lépek azért, mert én a statisztikát olyan tudományrak tekintem, amelylyen vagy alaposan kell foglalkozni, vagy sehoggy, mert egyoldalú statisztikai adatoknak innen-onnan való kiszakítása által a statisztikában mindenre talók támaszpontot. (Igaz! Ugy van! ballelöl.) Különbösen is azok a statisztikai adatok, amelyek t. képviselőtársam cáfol, Rubinek Gyula statisztikai adatai és én teljesen meg vagyok nyugodva aziránt, hogy Rubinek Gyula a saját adatait tudja is, fogja is megvédeni. Én egyszerűen arra a tényre hivatkozom, hogy az örlési orga. om eltörölése távolról sem vonta maga után azokat a vézetes követezéményeket, amelyeket a malomipar, vagy jobban mondva: a budapesti malomipar akkori prótáit, a halálnát is biztosabban megjövendöltek; nem tulunk meg a zsurunkban ma sem; buznánk tudjuk értékesíteni; ma a buzár 10 forint és így látjuk, hogy a buza-védém a buza árában teljes mértékben érvényesül és örvendetesen látjuk, hogy az egész vidéki malomipar mintegy lidérenyomástól szabadul fel. (Igaz! Ugy van!)

Artottak a magyar bor renométjának, diskreditálták a magyar borkereskedelmet a gazdák. Hát t. képviselőtársam, először is azt a nagy dobót sem a gazdák, sem az eljáró bizottságok nem ütötték, hanem ellenkezőleg nekem tudomásom van arról, hogy éppen a földmívelésügyi miniszter ur járt közben arra, hogy a nyilváníosság elő csak a konkrét bíróságilag beigazolt adatok kerüljenek. (Élénk helyeslés a baloldalon.) Amde mikor az első eset, az ismert Engel-féle nagy pécsi borpáros-ég eseté köz tudomásra jutott, (Derültég.) emlékezzék vissza t. képviselőtársam, milyen zaj támadt akkor. Nem is a nagy dobót ütötték, de egyenesen a vészharangot kongatták meg és maga a miniszter lett megtámadva azon tnyért, hogy egy, az egész magyar borkereskedelmet tönkretetővő visszaélést ellen a törvény szigorát alkalmazta, azon tényért, amelylyel kérdemelté egész Magyarország gazdaközönségének elismerését és halálját. (Élénk helyeslés a baloldalon.) Hogy kik csapták azt a lármát, kik kongatták a vészharangot, azt én nem tudom, nem is kutatom. En ezt a témát egyáltalában fel sem hoztam volna, ha Sándor Pál t. képviselőtársam erre nem kényszerít. De hogy nem a gazdák voltak, annak talán elég bizonyítéka, hogy éppen a magyar gazdaközönség tartotta kötelességének, a megtámadott miniszternek elégtélt adandó, a különböző gazdasági egyesületekből, a törvényhatóságokból a miniszternek elismerése és háája jelölő bizalmat szavazni. (Ugy van! Élénk helyeslés a baloldalon.)

Rakovszky István elfogadja azt, amit Bujanovich az örlési forgalomról mondott. de ha szembeállíttja a pénzügyminiszter véleményét erre vonatkozólag, akkor ellentétéket talál Bujanovich és a miniszter között. S azt kell gondolnia, hogy a pénzügyminiszter mint a merkantiis politika híve, nem viselitték jóindulattal a mezőgazdaság iránt.

Attérve a költségvetés tárgyalására, azt tartja, hogy parlamenti viszonyaink betegek. Nincs váltó-gazdaságunk a politikaiban. Az elenzék pártok örök küzdelemre vannak kárhoztatva. S ha a viszonyok változása s az erőnek folyton gyöztes is marad a haroban, akkor sem kérdík meg az új választásokkal a nemzetet a viszonyok változása miatt, hanem a többség te szolja az ellenzék javarészt. Ilyenkor előkerül egy évekkel ezelőtű a bankba bukott lérfú,

ki visszabukdácsool a politikai térre s pénzügyi tehetőségénél fogva ötven százalékra kiegyezik a likvidáló ellenzékkel. S így ismét a régiben marad minden. Beszède folyamán a miniszterek nyugdíja ellen beszél s szügyennek tartja, hogy akkor, a midön oly szügyen az ország, egyes miniszterek megvárják a háromévi határidőt, hogy nyugdíjat kaphassanak. Különbösen rég otthagyták volna a miniszteri széket. Ilyen körülmények között nincs és nem is lehet pénz egyéb szüszégletek, mint például a tisztviselők fizetésének rendezésére. Angliában külön bílt terjesztenek be egyes miniszterek nyugdíjai iránt. Nálunk is hasonló rendszerre volna szüszég. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Az ellenzék állandóan sürgeti az ország bajainak orvoslását. Minderre a felelet, hogy nincs réa pénz. Szóoló tudna erre is pénzt teremteni. Tessék a delegációális költségekkel csinálni bánni. Mert botrányos az a könnyelműség, ahogy a delegációban a nagy össegetek megszavazzák. S ha valami elidegítenés szólóit a 67-es alaptól, akkor csakis ez a pénzkidobás lehet az. Majd így folytatja beszédét:

A pétévári utról akarok beszélni. T. miniszterelnök ur a parlamentárizmus elvének szolgálatában állott. Hát tessék akkor nekem megmondani, hogy micsoda parlamentáris elv az. Mert én, ha a t. miniszterelnök urnak eddig vallott valamennyi parlamentáris elvein át passzirozok (Derültég jobbfelelöl.), különös elvekre akadok.

T. miniszterelnök ur! Először nem áll az, hogy ez parlamentáris elv. Sehol a világon nem, tessék egy országot nekem példaképpen felhozni. Tudom, hogy a t. miniszterelnök urnak egy angol példa lebegett szeme előtt, az a híres Beobenber-kérdés volt.

Beöthy Ákos: Palotahölgyek kérdése!

Rakovszky István: ... palotahölgyek kérdése, amely 1880. óta 1841-ig a Melbourne-és Peel-miniszterium alatt játszódtott le Angliában. De akkor t. miniszterelnök ur, egészen másról volt szó. Akkor arról volt szó, hogy a Melbourne-miniszterium hasonlóképp, mint a t. szabadalvúpártban eddigi kormányai, arra törekedett, hogy minden beioyásos állást, még az udvarnál is, az udvari hölgyek állásait, valamint a legföbbs udvari méltóságokat saját, legközelebbi rokonnaira, legmegbizhatóbb exponát embereire ruhazza. Tout comme chez nous. És akkor, t. Ház, mikor első ízben Sir Robert Peel lett megbizva azzal, hogy egy kabinetet alakítson: kikötötte azt, hogy lehetetlen és meg nem engedett, hogy az akkoriban ténylegesen szolgáoló minisztereknek legközelebbi rokoni az udvarban, a fiatal királynőt mellöt, aki még akkor nem volt a kormányzás tükáiban annyira jártas, továbbra is megmaradjanak. A királynót ezt megtagadta. Melbourne mivel a precedenciák által beigazolta, hogy az eddig Angliában sohasem volt szokásban, hivatkozott Anna királynő idejére; végre a miniszterium magát nem tudta tartani. Ere 1841-ben Sir Robert Peel bzták meg újból a kormány alakításával és akkor ez a kérdés is megoldottat, felállítatván az az elv mely Angliában azóta érvényes, hogy a király udvartartására nézve az az elv ismertetik el konstitucionalitásnak, hogy az udvarhölgyek csak annyiban kötelesek odahagyni miniszterválság aikal-mával a helyüket, amennyiben a lélepo miniszterium tagjaival közeli rokoni össekettesben állanak. Ez az egyetlen konstitucionalis elv, amely 1841 óta érvényesül. A vak is el fogja ismerni, hogy az az eset, amely itt kérdés tárgyat képezte, nem azonos amazal, hanem itt egyszerűen egy magánembernek üldözéséről van szó. (Élénk ellentmondás a baloldalon.)

Szóll Kálmán miniszterelnök: Micsoda?

Beöthy Ákos: Az ellenzék exkomunikációja!

Rakovszky István: De, t. képviselő hűz, akkor, amikor a t. miniszterelnök ur itt a parlamenti elvek Lohengrin-lovgárává avatja fel önmagát...

Beöthy Ákos: Hol a hatny? (Derültég.)

Rakovszky István: ... akkor csak az érem egyik oldalát mutatja. Mert én azt mondom, ha — föltérve, de meg nem engedve — ez parlamentáris elv, akkor a parlamentárizmusnak épp úgy megdönthetetlen elve, hogy a kormányzatban a parlamenti váltó-gazdaság belátható időkön belül érvényesüljön. Elfogadom azt az egyik tételt, jól van; de akkor az ellenzék számára belátható időben meg kell lennie annak a lehetőségnek...

Ivánka Oszkár: Ha többségük lesz!

Rakovszky István: Ivánka Oszkár t. képviselőtársam azt mondja, amikor többségünk lesz. Huszonöt évig leslek önök és leshetnek még huszonöt évig...

Ivánka Oszkár: Leshetik ötszáz évig, még sem lesz.

Rakovszky István: Ötszáz évig talán Ivánka Oszkár sem fog élni meg én sem. A különbség mi közöttünk az, hogy önöknek az 60 százalékos kiegyezésre rá kellett állaniuk mi pedig itt nem állunk rá. (Eljenzés a bal- és szélsőbaloldalon.)

De, t. képviselőhűz, hogy visszatérjek arra a parlamentáris elv-teóriára, ahányzora a szabadalvúpárt valamely ügyetenséget követett el, vagy hányzora valamely pártédekről volt szó, mindig az volt a parlamentáris elv, hogy a liberáliszmus megmentésére tették. Nézzük meg mi volt eddig a parlamentáris elv a szabadalvúpártban. Más országokban, hol a kabinet-elv egy miniszter a kabinet politikai irányzatával nem ért egyet és visszalép, kötelességének tartja az ellenzék padjaira menni és az ország színe előtt beszámolni arról, hogy melyek voltak azok a nehéz aggyok, amelyek öt arra bírták, hogy bagya oda a miniszteri széket. A t. miniszterelnök ur mondott nekem egyetlen esete 24 év atatt, mikor történt ez? Voltak esetek, amikor a miniszterek nem értek egyet a kabinetben, akkor duzzogva térelleáltak. (Ugy van! Ugy van! a néppárton és a szélsőbaloldalon.)

A másik az volt, amikor az egyházpolitika jött tapátára. Akkor, azt hiszem, a parlamentáris elv azt követelte volna, hogy egy o vagy es beható reorm kérdése előtt oszlássak fel az országgyűlést, kérde-

zék meg a nemzetet. (Ugy van! a néppárton.) Így történik az Angliában, így történik ez még Németországban is nem egyszer; minálunk ez nem történt meg. Ezt a parlamentáris elvet a t. többség és a t. miniszter ur nem ismerték.

Azután jött a legszébb parlamentáris elv, amit önök feltaláltak. Ez az a bizonyos: „Ezt már jól tetted, Néci!.. féle parlamentáris elv. (Derültég balfelelöl.) Ez abban állott, hogy mikor a koronás király jogával éit és bizalmát leküldte, hogy egy kabinetet alakítson. Darányi Ignác t. miniszter ur a szabadalvűkörtől kitessékeltte a király megbizottját; és ebbe is a t. miniszterelnök ur, mint parlamentáris elvbe, belenyugodott, ebbe is beleegyezett, nem volt ellene tiltakozó szava.

Azután jött a Bánffy-féle választás. Ez is parlamentáris elv volt. Ez a parlamentáris elv is a maga atrocitásával a t. miniszterelnök urnak jog-, törvény- és igazságérzetét abban az időben a legkevésbé sem turbálta.

Jött azután egy nagy elv: a többség feltétlen uralma a kisebbség telett. Ez is parlamentáris elv volt. Mikor azután ez a törpe kisebbség ezzel az elvvel, amely megint elnyerte a t. miniszterelnök urnak teljes hozzájárulását, nem elégedett meg, hanem belement az obstrukcióba, jött a Tisza-lex elve. Ezzel is egyetértett. Ahogy tehát itt látjuk, ezek mind parlamentáris elvek voltak, amelyeket a t. miniszterelnök ur mind szolgált.

Szóll Kálmán miniszterelnök: Mintha már egyszer hallottuk volna! (Tetszés jobbfelelöl.)

Rakovszky István: Kérem, ez a bűnösnek eléget mondani nem lehet. (Zajos helyeslés a néppárton.)

Ivánka Oszkár: Ez már Gabányizmus! Rakovszky is ma ugy beszél, mint Gabányi.

Buzáth Ferenc: Mindenki ugy beszél, amit tud!

Rakovszky István: Az lehet, hogy ugy beszélék, t. képviselőhűz, de egyet nem teszék: nem tesszem azt, amit ön, aki mást cselekedett az ellenzégi padokon, mint amit most cselekszik.

Ivánka Oszkár: Mindig az igazságot szolgáltam!

Rakovszky István: Nem, t. képviselőtársam! Nem abban áll az igazság, hogy én egy embert huszonöt évig üldözék; nem abban áll az igazság, hogy brosvit nyomatok azon ember ellen, és mikor tudom, hogy ez a brosvit nyomtatásban van, elmegyek oda, hogy vele együtt megmentsem a szabadalvű elveket! Ilyeneket, tisztelt képviselőtársam, nekünk eddig nem lehet szemlínkre vetni!

Ivánka Oszkár: Ha jóhiszemű Rakovszky ur, — hiszen megmondtam, hogy miképp történt — akkor megkorrigálja azt, amit most mondott; máskülönbösen ezt rosszhiszemű, gonosz inszinuációnak minősítem! (Nagy zaj a néppárton és felkiáltások: Tanunk van! Terrorizmustól nem félünk!) De mi senk felünk! A z baj!

Buzáth Ferenc: Ugy látszik, nem elég a nagy többségük!

Ivánka Oszkár: Igazat kell beszélni, öszintén!

Rakovszky István: Igen, de nemcsak igazat beszélni kell, de igazat kell cselekedni is! (Zajos tetszés és taps a néppárton.)

Ivánka Oszkár: Nagyon jól tudja, hogy hogyan történt!

(A trónörökös utja.)

Rakovszky István: T. képviselőház! Elfogadom a vitaközös egyeztetésű esét, alből, hogy a parlamenti elv az eljárást követelte. (Halljuk! Halljuk!) De akkor a t. miniszterelnök ur egy nagy hibát követett el; akkor azt a parlamenti elvet idejelenkedt kellett volna a t. miniszterelnök urnak érvényesíteni; idejelenkedt kellett volna a t. miniszterelnök urnak beavatkozni, hogy a trónörökös így támadásoknak, amelyekben részesült és igazgástanulán részesült, itt a parlamentben kitëve ne lett volna. (Igaz! Ugy van! a néppárton.)

Szóll Kálmán miniszterelnök: Megtettem, mielőtt megtudtam!

Rakovszky István: „Mihélt megtudtam?“ Ez a hiba! Minek van ott grófi Széchenyi miniszter ur?

Szóll Kálmán miniszterelnök: Megmondtam, hogy személyes dolog!

Rakovszky István: Hát akkor miért avatkozott bele?

Szóll Kálmán miniszterelnök: Megmondottam, hogy mikor nem lett azád! (Zaj a baloldalon.)

Rakovszky István: T. Ház! A dolog ugy áll, hogy ha az valóban a parlamentáris elvnek a követelménye, akkor ott volt az ő felsége személye körül miniszter, aki annak van ott, hogy folyton és folyton figyelemmel kísérje az ország érdekeit. Hogyan történhetett az, hogy ő felsége minisztere nem tudta ezt meg idejelenkedni, mikor mi már azt mind tudtuk. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Szóll Kálmán miniszterelnök: Hiszen megmondtam!

Rakovszky István: Hogyan volt az? Hogy ha megtudta már abban az első stádiumban, mikor az a megbeszélés tárgyat képezte, tehát nem a meghívás stádiumában, hogyan volt az, hogy tiltakozó szavát fel nem emelte hogy nem mondogta meg akkor: az egészézt politikai szempontokból kifogásolom!

Szóll Kálmán miniszterelnök: Ezt mind megmondottam iten!

Rakovszky István: A t. miniszterelnök ur megmondotta iten és nem ottan, azt jól tudom. (Zaj a baloldalon.) Ha ez áll, akkor a parlamentáris elv azt követelte volna, hogy más magyar ember menjen. Ezt pedig keresztülínni képtelenek voltak. (Helyeslés a baloldalon.) Ez itt a kérdés; (Nagy zaj a baloldalon.) és t. miniszterelnök ur, vagy parlamentáris elv ez, vagy nem. Ha a parlamentáris elv az, hogy az egyik nem mehet, akkor a parlamentáris elv azt követeli, hogy menjen a másik. (Élénk helyeslés a baloldalon.) Ezt a t. miniszterelnök ur keresztülínni nem tudta.

Holló Lajos: Csak fél igazság, amit a miniszterelnök tett!

Rakovszky István: Meg is mondom, miért nem

tudták ezt érvényesíteni. Mert nem merték, mert rossz lelkiismeretük volt! (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Gróf Széchenyi Gyula 6 felsegde személye körüli miniszter: *Es nem igaz! (Zaj.) Es nem igaz!* (Hosszantartó taps a jobboldalon. Felkiáltások: *Éljen Széchenyi!*)

Rakovszky István: T. miniszter ur, nem merték és nem tudták azt keresztülvinni. Ez az ok. Hát ment valaki Magyarország részéről? Nem! De én az 6 felsegde körüli miniszter uraln nagyon hamar tisztába fogok jönni. Mindjárt tisztába jövőnk. (Zaj a jobb- és baloldalon.) A t. miniszterelnök ur és a t. miniszter ur parlamenti elvből kifolyólag nem tartották megengedhetőnek, hogy gróf Zichy János menjen el. Ez helyes. Két kötelesség és lehetőség volt akkor. Vagy, miután néppártot akartak vadászni, és bakot löttek, belenyugodni, engedni t. barátomat Pétervárra, a konzekvenciákat levonni, lemondani, ideálitálni és Komjáthy Béla t. képviselőtársam interpellációjára azt mondani: Hiba történt, magyar ember nem ment; a parlamentáris elv, a mi nézetünk szerint, ezt nem tartja alkalmasnak arra, hogy Pétervárra elmenjen. A hibát elkövette az 6 felsegde személye körüli miniszter, aki a kellő körültekintést, előrelátást, ügyességet elmulasztotta s ezért levonta a konzekvenciákat. És gróf Széchenyi Gyula ezzel nem vesztett volna értékből egy cseppet sem. (Élénk helyeslés. Zaj a baloldalon.)

A másik eshetőség: le nem mondani, de keresztülvinni, hogy másik ember menjen. A szabad- elvápnak passziói miatt azonban az országot kompromittálni nem szabad. (Hosszantartó élénk helyeslés a baloldalon.) Vagy beleavatkozott a t. kormány olyan dologba, amiből semmi köze nem volt, — ez az egyik alternatíva — vagy későn teljesítették önként a kötelességet, mely rájuk hárult felelősségteljes állásukban.

Hanem mert önként hibát követtek el, ezért az országot lakoltatni, ez csak szabadulási szokás. (Ugy van! Ugy van! a néppárton.) Ezzel végeztem volna a parlamenti elv kérdésével.

T. képviselőház! Én Komjáthy Béla t. képviselő urnak, akit a miniszterelnök ur csak e teremben nevezett tisztelt barátjának, mert úgy címizte, de szorgosan kihagyta a *tisztelt barátom* címet a beszéde stenogrammjából (Derütség.) — beszédére akarok reflektálni.

Szóll Kálmán miniszterelnök: *Mi az?*

Rakovszky István: Mivel a miniszterelnök ur nem hallotta, hát még egyszer megmondom. (Halljuk! Halljuk!) Én Komjáthy Béla tisztelt képviselőtársamnak interpellációjára akarok áttérni, akit a t. miniszterelnök ur bökölva itt tisztelt barátjának nevezett a teremben, — egészen helyesen — de a stenogrammból az ország előtt ezt elővigyázatból kihuzta. (Élénk derütség.) A kérdés felállításával egyetérték vele. Helyes volt, bár az én nézetem szerint talán taktikai szempontból még hatályosabb lehetett volna konstruálva. De ez nézet dolga; lehet, hogy nekem van igazam, lehet, hogy az én t. képviselőtársamnak van igazza. De az indokolásra nézve vele egyet nem értek, sőt károsnak, veszedelmesnek, rossznak tartom az országára nézve és ezt engedje meg, hogy be is igazoljam. (Halljuk! Halljuk!)

A t. képviselő ur igen helyesen tette, hogy ezt az imminens országos érdekű dolgot itt szóba hozta. Annál is inkább helyesen tette ezt, mert miniket is megvédett ez által *attól a gyantától*, melyet a tuloldairól terjesztettek, hogy mi rendeltük volna meg az interpellációt. A t. képviselő ur beszédének az a része, ahol kérdést intéz, tárgyilagoss, helyes, de az *indokolás nagyon is sajnálható*, és én bánom, hogy megtörtént. A t. képviselő ur épp úgy politikus, mint én, épp úgy olvassa az újságokat, mint én, és a t. képviselő urnak legalább is — engedje meg, hogy én ezt a nézetet irányban kifejezzem, — azzal az elővigyazattal kellett volna élnie, mikor ismerté az előzményeket, amikor tudta a szándékot, amikor tudta, hogy nem állott szándékában a trónörökösnek nemcsak megbántani az országot, hanem ellenkezőleg, szándékában állott az országot képviselni, szándékában volt jelét adni annak, hogy ő evvált érez a magyarral és mindez hajótörést szenvedett a kormány konokosságán, — hogy mikor mindezeket tudta, *támadását nem a trónörökös, nem a felelős kormány, hanem a néppárt ellen intézte*. T. Ház! Mikor a jóakaratakné a jelét adja a trónörökös és látja t. képviselőtársam...

Bartha Miklós: *A kormányt kell felelőssé tenni.*

Olaj Lajos: *Az ellenek ne nyalokadjék felfelé! Micsoda ellenek az, mely Bécs és a főurak talpát nyalja?* (Felkiáltások a néppárt padjain: *Rendre! Rendre!* Folytonos zaj. Élénk csenget.)

Rakovszky István: T. képviselőtársam annál nagyobb hibát követett el, mert ő fejtétegesinek közepette, úgy látszik, észrevette a hibát s a következőket mondta szöszérint: nem tudom, ki a hibás, csak a tényeket látom, már ebben magában benne van annak elismerése, hogy t. képviselőtársam nem jött el a kellő elővigyazattal, támadásánál, amely támadásnak iránya egészen el volt tévesztve, mert bármilyen közelében, azért mindig egyértelműen egyértelmű a kormány felelős. (Ugy van! Ugy van! a néppárt padjain.) Kettős kár, hogy ez megtörtént. Azt mondta a t. képviselőtársam, hogy nem tudta, ki a hibás. Mi tudtuk, ki a hibás, hogy a jó szándék megvolt és az ügyetlen beavatkozás hiusította meg a jószándékot és ezt az ország fizette meg, úgy, amint még nem egyszer meg fogja fizetni annak az árat, míg ez a kormány fog itt ülni. (Ugy van! Ugy van! a néppárt padjain.) Hát t. képviselőtársam ebben elhibázta a maga dolgát. De nem tudom, hogy milyen szavakkal jellemezzem a miniszterelnök ur eljárását. A t. miniszterelnök ur, ha csak távoiról is érintik, felszisszen és ha én azt talánlan mondani e peroban, hogy az első, mikor a miniszterelnök ur betegségből fellébadt, a mihez szívóbról gratulálók...

Szóll Kálmán miniszterelnök: Nem is volt betegség!

Rakovszky István: Nem volt betegség. Hát akkor, midőn előállott az az időpont 6 nála, hogy „sebeiből harmatsepp csepegett ki, mely megtermékenyíti az országot.” (Derütség a néppárt padjain. Mozgás jobbfelől.)

Szóll Kálmán miniszterelnök: Soh' se sajnálkozzék!

Rakovszky István: Amint a miniszterelnöki földicsérnök: Vészi József ur oly szépen zengette, ha én ezt előhoznam támadásaimban: a t. miniszterelnök ur nyomban szöszönnel árszataná el az országot, hogy az bizony harmat volt és nem geny. (Mozgás jobbfelől.) De mikor t. képviselőtársam azt mondja a trónörökösökről, hogy „ez az ur nem is tudja, nem is tanulta, hogy mi a kötelessége”: már engedjen meg, de Komjáthy t. képviselőtársam nem fogja velem szemben tagadni, hogy ha én 6 róra úgy beszélnek, hogy „ez az ur...” ha ilyen tönusban beszélnek róla, ez a kicsinylenség jele volna. Aztán azt mondja t. képviselőtársam: „de azért a követeléssel előálltak mindig és a hálátlanság ott kezdődik, midőn ennek a családnak utódai később megrint a magyar odaadás, a magyar szeretet által ennek a nemzetnek lejtívé váltak”; mikor azt mondja, hogy: „csak a legutolsó évek történetére gondoljunk vissza, midőn akadt egy királyfi, ki e népet kezdte megkedvelni, nyelvéket megtanulta, még tudományos mozgalmaink iránt is érdeklődést mutatott, nagy reményt kötött hozzá a nép, hogy talán megváltozik a helyzet és lesz egyszer igazán szeretőt uralkodója a népnek; azt sem eszrevették közibéni lakni soha, hanem oda parancsolták, hol mindig a magyar nemzet ellen szoktak ügyvert kovászolni.” És azt mondta továbbá: „Fájdalom, az az ur nem oly nevelésben részesült, nem is tanították arra, hogy Magyarország érdekeit ismerje, Magyarország jogát tudja.” És ezekre a t. miniszterelnök ur csak gyengén lelelt és azt mondta akkori „tisztelt barátjának”, itt pedig csak „t. képviselőtársának”, hogy 6 nem ért egyet történelmi fejtegetéseivel. De ott lesz akkor, amikor a vesztély, a szegény kora jön, holott az én t. képviselőtársam épp joggal arra célozt, hogy most szegény eset meg, de a kormány hibája folytán, az országban, azt hiszem én az 6 helyzetében másként cselekedtem volna.

Egyáltalán én ellenzéki álláspontomból határozottan tagadása veszem a t. képviselő ural szemben azt az állítást, amikor azt mondta, hogy volt kilátás, hogy egyszer lesz nekünk királyunk, lesz uralkodók, trónörökösünk, kit szeretünk; mert szeretjük a most jelenleg uralkodó királyunkat és szeretjük épp úgy a trónörökösöt is. (Ugy van! Ugy van! a néppárton. Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Komjáthy Béla: *Gusztus dolga!* (Mozgás a szélsőbaloldalon. Élénk csenget.)

Rakovszky István: Különösen annak kötelessége lett volna a miniszterelnök urat ezeket a támadásokat a legnagyobb eréllyel, a legnagyobb határozottsággal visszautasítani, amikor ez az egész baj a kormány hibájából keletkezett. (Ugy van! Ugy van! a néppárton.) Mert t. képviselőház, ha bir értékkel a t. miniszter urat előtt a parlamentáris elv, kell, hogy értékkel bírjon a dinasztikus elv is és nem hiszem, hogy a dinasztikus elv szolgálatában és javára, tekintélyének emelésére, közszerepben való gyarapodására alkalmas ett volna az az indoklás, amit Komjáthy Béla t. képviselő ur mondott beszédében. Ezeket akartam elmondani. (Zajos helyeslés a néppárton.)

(A miniszterelnök válasza.)

Szóll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Én arról, hogy miképp folyt le az az esemény, amelyet a t. képviselő ur most itten tárgyalt és mily indokok vezettek a mi eljárásunkban, nyilatkoztam pár nappal ezelőtt a Házban. Kifejtettem és elmondtam világosan, hogy t. barátom, gróf Széchenyi miniszter és én, személyes természetűnk tekintetű a kérdést és meddig tekintettük annak. Elmondtam, hogy személyes kérdések tekintetűnk egészen, amíg az ellenzék vezérére esett a választás, és elmondtam, mikor és miért szűnt az meg személyes kérdés lenni, hogy elvi kérdéssé váljék, mikor lett az, hogy a parlamentáris elvbe ütközönek kellett tekinteni. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Ezért motíváltam meg a magunk álláspontját. De ma, mikor mindazt, amit a képviselő ur kérdez és felvet, előre lehetett volna kérdezni, mindarra én már akkor megadtam a választ: valóban feleslegesnek tartom a kérdésökösödést. Utólag az 6 fejtegetéseinek ez a része mindenki előtt, aki azt elfogulatlanul fogja bírálat alá venni, nézetem szerint, a porba esett. De én belemegyek majd ezen támadásnak, melyet a képviselő ur most ellenem intéz, a megvilágításába akar, mikor a külsérvetési vita során a képviselő urak beszédeire észrevételeimet meg fogom tenni. Egyet azonban kell hogy most mondjak a t. Házban, mert ezt nem hallgathatom el egy percig sem. (Halljuk! Halljuk!) nem hagyhatom magamot a képviselő urnak azt a súlyos és igazatlan invetkívtáját, melyet ellenem szórt. — óvással-e vagy nem, azt nem keresem — hogy nem tudja jellemezni eléggé azt, hogy én Komjáthy Béla képviselő ur fejtegetéseit hallgatással mellőztem és azokra nem reagáltam, hogy Komjáthy képviselő urnak történelmi és más fejtegetéseit és állításait, vagy kifakadásait kellő értékűre nem redukáltam. Én rögtön feleltem Komjáthy Béla t. képviselő urnak, amint ez a Ház előtt tudva van és nem stenogrammból olvastam beszédjét. Lehet, hogy ha minden éles kifejezést, amit bevezető beszédjében használt a főherceg ellen, hallottam volna, hasonló ésszelleggel reflektáltam volna. Miután reflektált azokra az elnök, nem tartottam szükségesnek a gyorsírói följegyzésnek utána nézni, de állítom, hogy beszédemben ezt a motort, amelyvel Komjáthy képviselő ur a főhercegről beszélt, minden tekintetben a *leghatározottabban helyteleníttem és helytelenítem most is*. (Helyeslés jobbfelől.) De nemcsak ennyire van a

dolog. Én a főherceg személyéről oly benső szavakkal emlékeztem meg a multkor is és emlékeztem meg mindig, valahányszor ebben a Házban 6 fenségéről szó volt, oly igaz tisztelettel, sőt rajongó odaadást lehelt melegséggel szóltam az 6 fenkött gondolkodásról, nemcsak lelkületéről, nagy tulajdonságairól, hogy mindenkinek éreznie kellett, hogy azokat nem hivatalos modorban és nem kötelességből mondom, mert ezen a padon ülök, hanem szívem mélyéből merítettem (Élénk helyeslés és tetszés jobbfelől.) és a melyeknél melegebbeket ebben a Házban sohasem mondott trónörökösökről senki és nem is fog mondani. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Megmondtam, hogy *magának a főhercegnek volt szándéka magyar embert vinni magával*. És állítható-e igazságosan, csak egy szemernyi igazsággal, hogy én a Komjáthy t. képviselő ur történelmi dedukciót s állításait *hallgatással mellőztem volna?* Szíveskedjék az, aki igazságosan akar itélni és akinek emlékezőtehetsége nem jó, ezt a beszédet elővenni, — most igen könnyen lehet ezeket a beszédeket utánaolvasni — én egész beszédemet felolvastam nem akarom, de elősorolom itt a beszédemből a tételek egy sorát, talán tizenötöt-tizenhatot, melyek mind a képviselő ur ellen szólanak, melyek mind azt bizonyítják, hogy én Komjáthy képviselő ur fejtegetéseit visszautasítottam. (Halljuk! Halljuk!) Beszédemet nem is az interpellációra adandó válaszdással, hanem azzal kezdtem, hogy először is azt a benyomást akarom visszaadni, melyet réam ezek a fejtegetések tettek, azután azt mondtam, hogy a háttér, amelyet Komjáthy képviselő ur rajzolt, nem felel meg a kérdésnek, *ez a háttér helytelenül és rossz alkalmatlan térülmura van álltva*, amelyen elvész, azért van választás, hogy arra a helytelen konkluzióra jöjjön, amelyre jutni akart. Megmondtam, hogy abba nem illik bele a kérdés, hogy ez a kérdés az ország tervénem elvész, hogy ehhez a perspektívához ennek a kérdésnek nincs semmi köze, hogy nem lehet itt az ország szegényéről szólni, hogy ha az ország szegényéről lenne szó, ott lennék én is, de azt kell megvizsgálni, úgy áll-e a kérdés? Állítottam, hogy nem így áll a kérdés, hogy nem lehet az ország szegényéről beszélni. En a beszéd további folyamából csak egyes tételeket citálók röviden. Azt mondtam, hogy mindaz, amit Komjáthy képviselő ur mondott, nem felel meg a helyzetnek, nem felel meg a valóságnak. A képviselő ur történelmi tulzásait cáfolni és kellő értékére redukálni tudnám és ez csabánata is, de ezen vita keretében ettől tartózkodtam. Azt mondtam, hogy igaz, hányszor voltak keserűségek, hányszor történtek hibák, de ma, hála Istennek, nem áll, amit mond, nem áll a helyzet úgy sem; másképp áll a helyzet nem lehet arról szó, mindez tulzott és torzított. Így jellemeztem beszédemben Komjáthy ur állításait. Ezt visszautasítottam, valamint az ebből folyó konkluziót. Azt mondtam, hogy a képviselő ur premisszá, a mai helyzetnél fogva nem állanak meg és nincsenek ma helyükön. Engedelmet kérek, *és nem visszatorlás, nem visszautasítás?* (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Talán nem oly éles szavakkal, mint a képviselő ur szokott, mert az az parlamentáris vitaközlési modorom más. (Zajos helyeslés a jobboldalon.) Mindenki beszél a maga izlése szerint, úgy, amint isten szájára adja a szót. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) En beszéltek úgy, amint szivemből jön a szó, amint Isten engedi, hogy a szót ajkamra vegyem. (Tetszés jobbfelől.) Beszéltek arról, hogy mindaz nincs a maga helyén, — itt van szóbról-szóra — amit Komjáthy képviselő ur felállított. Ezt többször mondom. A után azt mondom végelelőjből: mindez ebbe nem illik így; mindez egészen másképp áll. És mikor — adja Isten, hogy soká legyen — a főherceg oda jut, nem szükséges őt kitanítani, mert ő tudja, mik az 6 jogai. És akkor beszéltem azzal a melegséggel, amelyet előbb említettem és amit nem akarok felolvasni, mert nem akarék a hízlegésnek gyuanyába esni. (Zajos helyeslés és taps a jobb- és baloldalon.) Ennek még árnyékába sem akarok beleszni. És én lojalis kötelességből, de őszinte és szivemből folyó érzéssel szoktam ezt megtenni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) amint sem egyik irányban, sem másik irányban gyuanysítani nem szoktam. Mikor másodsor felszóltam, — ezt bizonyos élezzattal most a képviselő ur szememre veti — azt mondja: Komjáthy jelket és megdicsérte a miniszterelnököt, s én erre hallgattam. A képviselő ur itt punktuot csinál. Azt mondja: Komjáthy képviselő ur felhozta, hogy a miniszterelnök, bár tudná őt cáfolni meg nem cáfolta. A képviselő ur ide megint punktuot tesz, pedig itt nincs punktuot a naplóban.

Rakovszky István: *Van!*

Szóll Kálmán miniszterelnök: Pedig a napló hiteles. Erre felkelt a miniszterelnök és azt mondja: En a magam részéről csak egy rövid megjegyzést teszek arra, amit Komjáthy képviselő ur mondott. Kiterjeszkedtem arra a történelmi fejtegetésre, melyet a képviselő ur előrebocsátott; megmondtam, hogy azokkal egyet nem értek. Azt, hogy hallgatással mellőztem volna és így elfogadtam volna azt, amit a képviselő ur vitatott, azt az, aki figyelemmel hallgatta beszédemet, nem mondhatja, ez nem áll. (Helyeslés jobbfelől.) En nem hallgattam és tiltakoztam az iránt, hogy egy betűt is elfogadtam volna hallgatással azokból, amit Komjáthy ur mondott, amit ő igen helytelenül állított. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) En helyreállítottam a kérdést, az igazságnak megfelelően. (Helyeslés jobbfelől.) Már most méltóztassék itélni. Felolvastam a naplóbot, amit mondtam, hallotta mindenki beszédemet. Objektíve, tárgyilagosan azt mondom, hogy nem érzem magamot a képviselő ur által ellenem nyilvánított invetkívtákkal illetettnek, vádjait visszautasítom, mert én mindazt amit kötelességgem parancsolt és szívem sugallt, mindenkor megtettem, mert a Komjáthy ur összes okoskodásait és támadásait kifogásoltam, a kellő mértékre szállítottam és visszautasítottam. (Élénk helyeslés és tetszés jobbról és a közepén.)

(Személyes kérdésben.)

Komjáthy Béla: Itt előtünk és az egész ország előtt láttuk, hogyan igyekeztek egymást a lojalitásban túllépteni. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Minden egyes megjegyzés Rakovszky részéről, és minden egyes szó a miniszterelnök részéről aztán azt célozta, hogy miképpen tudják bemutatni szorgalmat és szorgalmat. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ivánka Oszkár: T. képviselőház! Hogy Rakovszky képviselő urat az ő hibás és gyenge álláspontja politikai téren már odalátta, hogy argumentumokat nem találván, pikantériákban, skandalumok idegességében keresi a halált (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Mozgás a néppártban.) ehhez nekem tulajdonképpen semmi közöm. De már azt elvárhatom Rakovszky képviselő úrtól, — és nagyon sajnálom, ha odáig hagyta magát ragadtatni, hogy ezt nem tenné meg — legalább velem szemben, akivel ha nem is politikai téren, de társadalmi téren eleget érintkezett és akivel eléggé ismer, hogy nem szoktam magamat eltakarni és beburkolni, mint gentleman, egyenes és őszintén viselkedjek. Itt egy közbeszólásomra, hogy az ő nála kereset hatást előidézte a vagdakozásban, megengedte magának azt, hogy először engem úgy aposztrofált mint aki leeközött, hogy nekem csak a szavakban, de a cselekedetekben is következményes és őszintének kell lenni. Másodszor pedig aludtát itt egy este, amely alkalmas volt arra így lehozva, hogy engem, az én egyenességemet és tisztességemet meggyanúsítsa; aludtát arra, hogy egyszer báró Majthényi Lászlónál ebédelttem, annál az embernél, akivel hosszú idő óta politikai kontroverziában és háborusokásban vagyunk és akire vonatkozólag a választási kampányban egy brosjé jelent meg az én pártom részéről, ahol ő muszkavezetőnek volt nevezve. Ugy hiszem, ez volt a célja, méltóztassék egyenesen kimondani.

Én nem tudom, hogy a Ház tagjai közül kik voltak annak idején jelen, de egy ízben már, miután néppárti részről egy jóhiszemű szónoknak, Csernoch kanonok urnak ezt az adatot kezébe adták és jel akarták használni, hogy engem meggyanúsítsanak, egész részletesen megmondottam, miképp történt az a dolog. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Rakovszky képviselő úrral különben azóta többször találkoztam, neki szintén megmondottam, ő nem talált benne semmi helytelenit valót aminthogy nem is lehet találni. Mert az én szándékom volt a politikai béke és egyetértés céljából, ahol lehet, a divergáló erőket és egyesíteni az ország érdekében kifejtendő munkában és semmit sem tartok helytelennek abban a tekintetben, hogy régi gyűlölségeket visszacsontunk, feloldozunk, ha az ország érdekében szükséges. (Tetszés és helyeslés jobboldal.)

Ebből a szempontból voltam ott. De különben, bármily elleneség lábon éljen egy ember a másikkal, ott, ahol az ország érdekéről van szó (Tetszés és helyeslés a jobboldalon.) vagy mondjuk, békekövetések alkalmával, diplomáciai tárgyalások alkalmával, ott, ahol közérdekű kérdések megoldásáról van szó, nem lehet a legeszebb ellentéteknek sem visszavonulniok attól, hogy egymással személyes megbeszélésre és érintkezésre ne találkozzanak. (Helyeslés.) Azt azonban nagyon jól tudja Rakovszky ur, hogy én magamnak semmitféle protekciót, sem előnyt nem akartam sem kérni, sem kieszközölni az által, hogy én báró Majthényi Lászlóhoz mentem. Ezt megmondtam már itt a Házban, megmondta neki négyesem között is és ha ő nekem mást ísznúd, akkor — nagyon sajnálom, alig merem róla feltételezni, de másként nem értem a stílusát az aposztrofálásnak — akkor én őt gentlemannek nem tartom. (Mozgás.)

De, t. Ház, van itt még egy nagy dolog is. (Halljuk! Halljuk!) Rakovszky ur azt mondja, hogy következnének kell lenni beszédében és cselekedetében. Ha ezt így valakinek odaveti, akkor legalább is tartozik azzal, hogy megmutassa, hogy az illető inkonzekvens volt.

Ezt a megjegyzést tette egy közbeszólásra, midőn én azt mondtam, hogy mindig becsületes dologt becsületes igyverrel igyekeztem szolgálni szóval és tettel. Ha ő nekem egy ellenkező példát tud felmutatni, akkor beadam a kulcsot, de másképp kikérem magamnak az ilyen insinüciót, különösen olyan ember részéről, aki nekem leckét ne adjon, mert — nem fogom őt az indiskréció útján arra a térre követni, hogy ilyen privát és még szűkebb körű dolgokat lehozzák — méltóztassék nekem megengedni, Rakovszky képviselő ur, mint nagy magyar viselő magát, mint magyar képviselő, a legstíbebb körben azonban, ott, ahol az embernek legközvetlenebb befolyása van a magyar érzést nem tudta meg érvényesíteni. (Nagy zaj és mozgás a néppártban.) Ne mondja tehát nekem azt, hogy nemcsak beszélni, de cselekedni is kell. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Könnyű itt néppártiskodni, (Nagy zaj a néppártban.) Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) könnyű itt hangos szavalt hirdetni a magyarságot, azután abban a körben ahol az embernek közvetlen befolyása van ott nem érvényesíteni! Ilyen embertől leckét nem fogadunk el. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Zaj a néppártban.)

Rakovszky István: Ami Ivánka Oszkár t. képviselő urnak azt a megjegyzését illeti, mintha én az ő személyes tisztességét, vagy becsületét érinteni akartam volna, az csak az ő fantáziájának és szenvedélyének gyümölcse, melyet már többször tapasztalhattunk. A legutolsó ember a teremben, aki jogot iormálhat arra, hogy itt modorról, vagdakozásról, a támadásoknak mikénti voltáról leeközött, az az, aki egész életében addig, amíg itt az ellenzék padjain ült, a legkiméletlenebbül nyilatkozott azokkal szemben, akikkel együtt ül most a tulsó padokon. (Igaz! Ugy van! a néppártban.) Ami neki meg volt engedve, nekem is meg van engedve; ebben semmiféle hepcidkódást nem látok és ebből nem is fogok engedni.

Ami a t. képviselő ur beszédének azt a részét illeti, hogy ő inkonzekvens volt-e vagy sem, vajjon a becsülettel és a tisztességgel kollízióba jött-e, igen,

vagy nem, arra azt mondom a t. képviselő urnak, hogy becsületével és tisztességével kollízióba nem jött, de inkonzekvens igenis volt és pedig nem az első ízben. Inkonzekvens volt a t. képviselő ur akkor, amikor a mi istápolásunkat elfogadta.

Ivánka Oszkár: Mikor? Hol?

Rakovszky István: 1896-ban. Akkor jó volt a t. képviselő urnak a néppárt, most csak azért nem jó, mert az ellenzéknek megmaradt. (Mozgás a jobboldalon. Igaz! Ugy van! a néppártban.) Ami pedig azt illeti, hogy a t. képviselő ur azt találja, hogy én politikai pikantériának szolgok? hát erre kijelentem, hogy ebben ő volt a mesterem, mert politikai pikantériákat szebben feltalálni, mint Ivánka Oszkár, nem tudott e házban senki.

Ivánka Oszkár: A képviselő ur újból insinüciótval illet, hogy én a néppárt támogatását az utolsó előtti választásoknál, 1896-ban elfogadtam. Hát t. képviselőház, én semmiféle ígéretet nem kívántam, vagy koncessziót nem tettem. (Felkiáltások a néppártban: Azt nem is mondta senki!) Senkinek nem tettem ígéretet amikor ezt a támogatást elfogadtam és én erre a támogatásra nézve egy rusztikus hasonlatot mondom a tisztelt képviselőtársamnak. (Halljuk! Halljuk! Ha akkor auidőn az ősi szántásnak, vagy a tavaszi vetésnek, a jövő termés előkészítésének munkája folyik, odaön hozzám t. képviselőtársam az ökrével és segít nekem a szántás-vetésben, hát én azt szívesen fogadom. (Derültség a jobboldalon.) Így támogatátok őt engemet. (Halljuk! Halljuk! Derültség jobboldal.) Ha pedig, t. képviselőház, akkor amikor a jövő reménye, a zöldelő vetés prosperál, ugyanazzal az ökrökkel a határomba jön, hogy a vetéseket összegyűjölje, hát akkor kibotizom barmostól együtt. (Élénk derültség és mozgás a jobboldalon és néppártban.) Így történt az eset, t. képviselőház. (Helyes-és jobboldal.)

Rakovszky István: Az a szerencsés hasonlat az ökrökkel engem arra indít, hogy arra figyelmeztessen a t. képviselőtársamat hogy talán azok a szegény papok, akik azt a Hangyát istápolják ahol a t. képviselő ur is nagy szerepet játszik, talán megszívlelik a dologot és lesz alkalom ezen ökröhasonlat felett gondolkozni. (Zaj és mozgás a jobboldalon.)

Ivánka Oszkár: Az is szeretnék bevenni a néppárt politikáját, ez a jóhiszeműség, mi! (Nagy mozgás.)

Elnök az ülést öt percre felüggeszti.

(Szünet után.)

Bornem'sza Lajos: Ártim Mihály beszéde miatt szólal csak fel s letegeti, hogy a Felvidéken néz nemzetiségnek, illetőleg lételének joga abszolúte nincsen. Sem egyházi, sem iskolai autonómiajuk nincsen. Igen különös volna, ha most, midőn annyi munka és fáradság s áldozatkészség által igyekezünk a nemzeti államnak eszméjét kiépíteni és alapját mindjobbban biztosítani új nemzetiségek keletkezésének.

Igen óvatosan kell bánnunk ezzel a kérdéssel és ezt Molnár Jánosknak figyelmébe is ajánlja. Olyan tudja, hogy a tót nép, amely közt ő is lakik, szereti a magyar nyelvet és a vén tót asszony, tót bibliai a kezében, örömmel látja, hogy unokája magyar imakönyvből imádkozik és magyar nyelven imádja az istent. Ezt a népet megmontani agitacionális vagy politikai célból, nem helyes és nem szabad, Ártim Mihály valósággal meggyanúsított egy birtokos osztályt, amely pedig ötvenkét éven keresztül vagyonát áldozta a nemzet érdekéért.

Molnár János: Nem azt mondta! Ez insinüció!
Bornem'sza Lajos: Azt mondta hogy a tagosítás alkalmával a birtokos-osztály kifosztotta a paraszt népet. Sárosvármegye egész tisztikárát, egész intelligenciáját meggyanúsította volt itt az ország színe előtt. Ha ő anyai ideig szemtanú volt, mint lelkész, a visszaéléseknek, mért nem tartotta kötelességének, hogy följelentse? Ártim, mikor támasztását meglette, nem kerülte ki kartársainak meggyanúsítását sem pedig ezekkel együtt miközött hosszú időn keresztül nagy cölök elérésére. Áttérve a felvidéki kivándorlás kérdésére, kijelíti, hogy az a fellegás mintha a kivándorlás egyes arányban általa a nép elszegényedésével, csak pusztá teória. Hisz a Felvidékre nem egyszer az Alldőrről kell munkát hozni, már pedig ez nem volna, ha a Felvidéken csakugyan fölösleges munkaerők tevének. Egyszerű pénzügyi vagy vezető a kivándorlókat Amerikába s ezt nem is tartja ő nagyon veszedelmes dolognak, csak oly intézkedéseket kíván, hogy a kivándorlás ne veszélyeztessen az állam rendjét és a törvény tiszteletét. Ha a nép állandóan azért, hogy katonakötelezettségének eleget ne tegyen, vagy pedig birtokostól való félteléből, ez oly tünet, hogy ha ez irányban különös intézkedések nem történnek, a személy és tulajdon biztonsága lesz veszélyeztetve. Neki nem az a célja, hogy visszatartsa kivándorlástól azt az embert, ki birtokot meg szeretni, hanem az, hogy azt a népet tartassa vissza, amely pénzrel visszajön hazájába és birtokot szerez. A legelső, ami a Felvidéken a legakuttabb, az erdő és legelő kérdése. A 79-iki törvényben nem talál egy módosításti való tételt sem. Neki azonban a törvény végrehajtása ellen van kifogása. A szakközégek és a végrehajtók nem veszik mindig figyelembe azt, ami méltányos és a nép szükségletének megfelelő. Az 1898-iki törvény, mely a feltétlen erdőrajt beállítását parancsolja és a kopár területeknek állami kezelésbe vonását rendeli el, a mi viszonyainknak nem telik meg. Az a csekély legelőterület, amely eddig a nép rendelkezésére állott, a beállításai törvény rendelkezései folytán még kisebb lett.

A másik baj a telekkönyvek rendezetlensége. Hogy mit jelent az, hogy a népek telekkönyve nincs rendezett, azt mindnyájan tudjuk; az a sok perlekedés, az a sok depozicionális per nagyon elkedvetleníti az embert. A törvény intézkedik a telekkönyvi betétszerkesztésekről, de ez olyan lassan megy, hogy mire végizárgja a bizottság az országot, azt újból kell jogmódosítani. Különösen felhívja a kormány figyelmét arra, hogy a telekkönyvi betétszerkesztésnél

főleg a Felvidéken, ahol össze-vissza darabolják a szátoöldeket, oda kell törekedni, hogy azokat a betéteket minél előbb toganatosítsák.

Nézetem szerint a kivándorlást megakadályozni nem lehet. Hiszen Amerikának pénzügyisége olyan, hogy legyen itt bármilyen gyáripár, mi annak a népek még keresetének felét se tudjuk biztosítani. De ha ki van mutatva, hogy az a nép nemcsak nálunk, de a nyugati államok bármelyikében sem tud olyan keresetnek jutni, mint éppen a szerencsés viszonyok között levő Amerikában, ezt a népet felvidéki iparvállalatok létesítésével vissza nem tartjuk. Hiszen tetteink próbák a Felvidéken iparvállalatok létesítésével és mi volt az eredmény? Odaváltozó nép alg akad a gyárban; galiciai, morva, sziléziai idegen nép jön oda és ez kap kenyeret. Kivánja, hogy a tanítók fizetése emelették és nyugdíjgyűnekek előnyösebben rendeztesenek, de azt is kívánja, hogy a gyerekekkel ne csak az iskolában, hanem az iskolán kívül is foglalkozzanak.

A mai utóéletrendszer is teljesen fölösleges. Vagy módosítani kell ezt, vagy megszüntetni; mert a jelenlegi utóéletrendszer mellett a jogtalanságosságot és azt megállapítani, hogy a kivándorlás jogosult-e vagy sem teljes lehetetlenség.

Kéri a kormányt, hogy különösen a Felvidékre igen nagyfontosságú kérdésre az állattenyésztés védelmére nézve az osztrák kormányt figyelmeztesse, hogy az állattenyésztés és az állategészségügyi egyezményt jobban és határozottabban respektálja.

Elnök az ülést délután két órákor berekeszti.

BELFÖLD.

Elmaradt kihallgatás. Széll Kálmán miniszterelnök, ugys mint belügyminiszter, csütörtökön, e hó 20-án nem tart általános kihallgatást.

Uj beosztás a kereskedelmi minisztériumban.

A Budapesti Tudósító jelenti: Hegedűs Sándor kereskedelemügyi miniszter Csörgeő Gyula államtitkárnak a minisztériumból való kiválása folytán szükségessé vált új ügy- és személyzeti beosztásra vonatkozólag most intézkedett. A február 14-én kelt körrendelet szerint az államtitkárság felülvizsgálatát jóvával Mátyás Lajos miniszteri tanácsos bizatott meg, aki alá rendeltettek az utosztályok a hidépítési szakosztály, a vasuti szakosztályok és a díjszabási- és szállítási szakosztály. Az eddigi vasuti (V.) szakosztály két szakosztályra oszlak: az V.A. szakosztályra, melyhez a vasuti jogi, vasuti politikai és gazdasági ügyek, az általános igazgatási és szervezeti intézkedések tartoznak és az V.B. szakosztályra, melybe a vasutengedélyezési, építési és iorgalmi ügyek utaltattak. Az V.A. szakosztályt Mátyás Lajos miniszteri tanácsos közvetlenül vezeti ügyosztályfőnöki revizió mellőzésével, az V.B. szakosztály vezetése a m. kir. tengerészeti hatóságtól központi szolgálattételre berendelt Csöke Ferenc miniszteri tanácsos kezében lesz. Az V.B. szakosztály a jövőben is 4 ügyosztályra oszlak, melyek vezetésében változás nem áll be. A díjszabási és szállítási ügyosztály az V.G. szakosztály elnevezést nyeri és Hendel Béla máv. főfelügyelő vezetése alatt marad. Mátyás Lajos miniszteri tanácsos akadályoztatása esetén az V.A. szakosztály ügyeit szakosztályfőnöki hatáskörben leendő revizió végett Csöke Ferenc miniszteri tanácsos elő terjeszték, ellenben a vasuti és hajózási főfelügyelőség és a díjszabási ügyosztály ügyeit ily esetben közvetlenül dr. Nagy Ferenc államtitkárnak mutatják be, ki alá a hajózási és tengerészeti, a vám- és külkereskedelmi, az ipari szakosztályok, a posta- és távirda-vezérigazgatóság és a minisztériumi számvétség helyeztetek. Ez az új beosztás rögtön életbe lép.

Soproni és pozsonyi küldöttségek a Házban.

Sopronmegyéből és Pozsonymegyéből ma délelben a képviselőház ülése után hiventagok küldöttség tiszteltet a kormánytól, azt kérve, hogy a cégers bormérési jogot, vagyis azt, hogy a bormerelő a saját házában kor átozott kis kimérvést folytathasson, állítsák vissza. A kormány részéről Széll Kálmán kormányelnök, Lukács László pénzügyminiszter és Dardányi Ignác földmívelésügyi miniszter fogadták a küldöttséget, amelyet gróf Széchenyi Emil főispán, Bolgár Ferenc, báró Solymossy Ödön és gróf Apponyi Gyula képviselők vezettek. Széll Kálmán miniszterelnök, gróf Széchenyi Emil beszédére válaszolva, kijelentette, hogy a kormány a kérvényt szívesen fogadja, most azonban még határozott ígéretet nem tehet annak teljesítésére felől. Belátja, hogy azok az indokok, melyeket a kérelem mellett felhoztak, igen nyomósak, változtatni is fog a helyzeten, de viszont az meg ki van zárva, hogy minden házból korcsmát csinálhassanak. A kormányelnök beszédét lelkes éljenzéssel fogadták.

A gyomai mandátum. A gyomai függetlenségi

és 48-as Kossuth-párt vasárnap délután tartotta jelölő-értekezletét Gyomán. Képviselő voltak az összes községek, melyeknek megbízottai hosszabb vita után leszavazták az ajánlatba hozott jelöltekre. A legtöbb szavazatot kapta Hentaller Lajos, a függetlenségi pártnak az a régi, kipróbált tagja, akit a párt a törvényhozásban nehezen nélkülöz s akinek most leg-

több reménye van arra, hogy a gyomai mandátumot elnyerje. Rajta kívül még szavazatot kapott *Fábray Károly, Havivár Dániel, Péter András és Pók Béla*. Hentaller Lajos még a hét folyamán bejárja a kerületet s megköszöni a választók bizalmát.

Két petíció-tárgyalás. Az *ökörmerei* választás ellen benyújtott petíció dolgaiban a királyi Kuria ma sem hozott döntő határozatot. Mivel a perbeszédnek folyamán a petícionálók meghatalmazottja arra hivatkozott, hogy az ökörmerei választók névjegyzékét, amelyre kérvényt alapítja, a megyei hatóságától sehogyan sem tudta megkapni, a Kuria a jegyzék beszerzése végett megkeresi a belügyminisztériumot s döntést ehhez képest üggeből hagyja. — *Karczagon* az októberi választáson a Kossuth-párti *Madarász Imre* székelt szavazattal győzte le radikális függetlenségi ellenjelöltjét, gróf *Kreith Bélát*. A választást *Thury Mihály* és társai petícióval támadták meg s a Kuria ma *Paisz Andor* elnöklésével tárgyalta kérelmüket. A petíció éle tulajdonképpen dr. *Helmezy Béla*, a választás elnöke ellen irányul, akit azzal vádolnak, hogy gróf *Kreith* 200 hivat, amikor Kisujszállásról és Kunhegyesről az omnibusz-vonattal megérkeztek, nem engedte az urnához. Az egyik szavaztató küldöttség elnöke, *Boleman Lajos*, már hatkor tüzte ki a zárórát, a hét órákor érkező választókat pedig *Helmezy*, a második szavaztató küldöttség elnöke azzal utasította el, hogy most nem a *Kreith*-pártiakon van a sor. Tíz órákor újra jelentkeztek gróf *Kreith* szavazói. Az elnök ekkor azzal utasította el őket, hogy nem az ő küldöttségéhez tartoznak. Végül osztrákokkal zavartatta ki őket a választás helyiségéből. A választás sorsa ezzel eldőlt. A petíció azzal is vádolja *Madarász Imrét*, aki reorimátus lelkész, hogy a papokat és az iskolát kortes-célra használta föl s ott etette és itatta hivat. Dr. *Veress Sándor* karczagi ügyvéd ennek alapján kérte, hogy a választást semmisítsék meg és gróf *Kreith Bélát* jelentsék ki képviselőnek. Dr. *Nagy Dezso*, a választás védője cáfolta a petíció vádjait, kérte a kérvény elutasítását és ellenkérvényt adott be.

Dr. *Szöke István*, a választásvédő választók képviselője válaszában előterjesztése után az elnök a tárgyalás folytatását holnap déli 12 órára tüzte ki.

A Iptómegey alispán ügye. *Palugyay Gyula*, Iptómegey nyugalmazott alispánja, a következő nyilatkozatot küldte be hozzánk:

A *Budapesti Napló* szombati számában egy Iptó-szentmiklósi névtelen tudósító azt újságolja, hogy engemet Iptómegey fegyelmi bírósága, az általam elkövetett súlyos visszaélésekért büntetésből nyugdíjazott.

Ezennel kijelentem, hogy e közlemény rossz-akaratu koholmány, amelynek nyilvánvaló célja nem egyéb, mint hogy nevémet a világ előtt megbélyegezze.

A való tényállás az, hogy mihelyest a belügy-miniszter által, az időközben nyugalomba vonult *Vitális Péter* megyei ügyész följelentése és a saját kérelmem folytán elenem két év előtt elrendelt fegyelmi vizsgálat véget ért, és annak eredménye alapján a megye ügyésze — pénzbírságot javasoló vádindítványát ellenem megette, — vagyis mihelyest kiderült, hogy én hivatalos működésemben becsülethevágó cselekményt el nem követtem, hanem csak annyiban hibáztam, hogy egy alkalmas közegemmel szemben az ellenőrzést jöhiszem-műségemben lazán gyakoroltam, — legott beadtam a magam jószántából nyugdíjaztatás iránti kérvényemet, mire azután a megye nyújtandó választmánya engemet, a belügyminiszter 1891. évi 1298. számú jóváhagyásával, a mult év elején minden nehézség nélkül nyugdíjba is helyezte, a megye fegyelmi választmánya pedig nyugdíjaztatásomat tudomásul véve, ellenében a fegyelmi eljárást, a mult évi május 29-én 256. szám alatt hozott s a belügyminiszter folyó évi február 3-án kiadott leiratával megerősített határozatával, minden fegyelmi fenytés nélkül végleg becsületesen.

Megtámadott egyéni tisztességem megvédése érdekében kérem a tek. szerkesztőséget, hogy e helyreigazító soraimat becses lapába telvenni sziveskedjék.

Palugyay Gyula,
nyugalmozott alispán.

As érsekvári vizsgálat. Az érsekvári választás dolgaiban tudvaleg a Kuria elrendelte a vizsgálatot és a *poszonyi* ítéletét bízta meg vele. A királyi táblának kiküldött bírójá, *Kiss József* ma kezdte meg a tanúk kihallgatását az érsekvári városházán.

Visszavont kérvény. *Luby Béla* csengeri mandátumát petícióval támadták meg, melynek tárgyalására a kir. Kuria II. választási tanácsa e hó 24-ikét tüzte ki határnapul. A kérvényezők most petícióikat visszavonták, minélvontja a Kuria a további eljárást megszüntette.

Ujabb petíció Letenyéről. A *M. T. J.* jelenti: A letenyi választók a *Szűllő Géza* néppárti képviselő ellen beadott petíciót tudvaleg visszavonták. Most

azonban a törvény által előírt záros határidő alatt újabb kérvényt adtak be a Kuriahoz.

A hrvátországi tagosítás. A hrvát tartománygyűlés ma folytatta a tagosítási törvény tárgyalását. *Barlovis* kimutatta a tagosítás közgazdasági előnyeit és ismertetett a törvényjavaslatot. *Pivovics* Frankkal polemizál és annak a reményének ad kifejezést, hogy lesznek más ügyek is, amelyekben az egyesült ellenzék és a nemzetipárti karöltve járhat el. A javaslatot elfogadásra ajánlja. *Tomasics* előadó zárószava után a ház a törvényjavaslatot valamennyi szavazattal egy ellenében általánosságban elfogadta, mire az elnök az ülést néhány interpelláció előterjesztése után be-rekesztette.

Ó-budaiak a minisztereknél.

Budapest, február 17.

A főváros III-ik kerületének törvényhatósági bizottsági s kerületi választmányi tagjai ma testületileg tisztelegtek *Szűllő Kálmán* miniszterelnök-nél, *Hegedűs Sándor* kereskedelmi, *Darányi Ignác* földművelési és *Wlassics Gyula* kultuszminiszter-nél. A tisztelegés célja az volt, hogy a kerület érdekeire vonatkozó memorandumokat nyújtsák át a kormány tagjainak. A küldöttséget *Vészi József* országgyűlési képviselő vezette.

Szűllő Kálmán miniszterelnök két memorandumot nyújtottak át. Az egyikben az újpest-ó-budai hid építését kéri, a másikban pedig a kereskedelmi kikötőnek a Csepel-sziget helyett Ó-Budán való elhelyezését kérelmezik. *Hegedűs Sándor* kereskedelmi miniszter szintén a kereskedelmi kikötő, továbbá a timár-és himző-szakiskolának szintén Ó-Budán való elhelyezését kéri és egyben arra kéri a minisztert, hogy az állami támogatást kérelmező gyárivállalatoknak figyelmét irányozza Ó-Budára, ahol olesó telkek, a munkások olesó megélhetése és bőséges vizező áll rendelkezésre. *Darányi Ignác* minisztert az *aramhegyi* árok szabályozása tárgyában kéri meg, melynek rendezettségére a kerület föld-és szőlőművelését nagy károkkal sújtja. Végül *Wlassics* minisztert Ó-Budán állami gimnázium felállítására kéri meg.

Szűllő Kálmán miniszterelnök szívesen fogadta a tisztelegőket, kijelentvén, hogy amit a választások előtt mondott, azt ma is fenntartja. Nemesak városfejlesztési, de közkormányzati érdek is, hogy az elmaradt kerület inséges helyzetéből kiragadtassék és a főváros egyéb kerületeivel paritásra helyeztessék. Az átvett memorandumokat szívesen fogadja; a szakminiszterekkel azokat rokonszenvesen fogja tárgyalni s igéri, hogy a lehetőség határain belül a kerület minden jogos igénye a mindennapi adminisztráció rendjén is szeretetteljes pártolásban fog részesülni a kormány részéről. Ugyanily biztató kijelentéseket tettek a miniszterek is.

A ó-budai memorandumok legfontosabbikát, a kereskedelmi kikötőre vonatkozót, mely dr. *Mittermann* Bódog fényes tollal dicseri, itt közöljük:

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Kegyelmes Urunk!

A jelenlegi képviselőház megnyitása alkal-mával elhangzott trónbeszédből arról értesülünk, hogy a Nagyméltóságod vezetése alatt álló magyar királyi kereskedelemügyi miniszteriumban Budapestet létesítendő kereskedelmi kikötőre már folyamatban vannak az előkészítő munkálatok. Mint a székesfőváros III. kerületének bizottsága és választmánya Nagyméltóságodnak hálánkat fejezzük ki ezen kereskedelmi intézmény terveivel megvalósításáért. Ez hivata van egy a rakodópartok elégtelenségéből, valamint a rakodásra szolgáló műszaki berendezések, de főleg a tárházi intézmény hiányából eredő bajokat orvosolni. Hálánkat fejezzük ki azért is, hogy a kereskedelmi kikötő ipari kikötővel lesz összekapcsolva, mert a budapesti iparnak nagy föllendülése várható attól, ha nagyobb részű földterület — közvetlen vízi és vasúti összeköttetéssel — lesz a város határában.

Másrésztől méltóztassék megengedni, hogy a kikötőnek a minisztériumban tervezett helyét illetőleg — a Csepelszigetet érve — súlyos aggodalmainkat kifejezzük, valamint fölpanaszoljuk, hogy a sok évtizedes elhanyagolás után, amelyben az állam-hatalom részéről a székesfővárosi jobb-, de főleg a felső jobbréteg részeseült, még azt az intézményt sem akarjuk itt létesíteni, amelyre a természeti viszonyok egyenesen kijelölték.

Mielőtt az utóbbiakat bővebben kifejtenék, reá akarunk mutatni az immár sok évtizedes kor-szelleme, amely szakítva a mult emlékeivel és hagyományával, nemesak a közélet nyilvánulásának minden tényezőjét, a közművelődés, a tudományos intézetek, muzeumok, képművészet, ipar, kereskedelem és katonai intézmények összes középületeit költöztette át a balpartra, de azonk-vül még minden újabb intézmény megvalósításánál csupán ezt részesíti előnyben. Tudjuk, hogy a multban a földrajzi fekvés, a természeti viszonyok is tényezők voltak ezen rendkívüli jelenségnél, de ezek csak részben indokolták ezt. Előidézte ezt

főleg az a körülmény, hogy tévesen átment a köztudatba az a fölfogás, hogy Budáé ugyan a mult, amely mult benne látta egyik védőbástyáját, de a jelen vívmányait és ezekkel áldásait, csak a lapályos Pesten lehet megvalósítani. Így történt, hogy míg a nemrégben még csendes Pest városában óriási közgazdasági és szellemi élet fejlődött ki, anyagi föllendülés, az ipar és kereskedelem nagy elevenséggel kapcsolatosan, addig Buda stagnált, Ó-Budán pedig megmaradt a falusias jelleg, a multhoz képest nagy visszaeséssel. Mert Ó-Buda egykor jómódu lakossága szőlőinek elpusztulása óta gyárimumkássá lett, amely a jelen szomorú gazdasági viszonyok között munkát sem talál. A bár fiatal, de nagyratörő balparttal szemben a nyomorgó Ó-Buda: a 35 éves alkotmányos magyar politikának mulasztása. 1867 óta Budapestre elkötött rengeteg milliókban részesedett a másik két budai kerület is, amelyek sok tekintetben a legutóbbi időkben az újászületés tüneteit mutatják; a főváros III. kerülete azonban ebből a tömördek összegből egy fillér sem jutott. Kapott ugyan a III. kerület is három új állami intézményt, de helyette három értékesebbet vittek el, legutóbb pedig a katonai ruhárt helyezték át. Ilyen rendszer mellett fejlődött a többi kerület és visszafeljődött a miénk.

A Duna jobb-és balpartja között kifejlődött különbségek kiegyenlítése arra a kormányra vár, amely böles kormányzati módszerében az erők kiegyenlítésének politikáját követi.

A kiegyenlítésre most kitűnő alkalom van, mert a kikötőnek Ó-Budán való elhelyezése nemesak kerületünket virágoztatná fel, de a balpart érdekeinek is tökéletesen megfelelne.

Országos szempontból pedig, miután a kikötő itt létesülhet legolessobban, első sorban a III. kerület érdem felismeret.

Fejtegetéseink további folyamán ezeket óhaj-tjuk Nagyméltóságodnak bizonyítani.

Felgógásunk szerint a kereskedelmi kikötő-nek szükségesek a következők:

1. Kereskedelmi és ipari célja lévén: kell hogy közel legyen a kereskedelemhez és az iparhoz.

2. A kikötő elnyős elhelyezése a főváros közegészsége szempontjából.

3. Celszerű megközelíthetősége vizen és vasuton.

4. Kellő terjedelmessége legyen a jelen és főleg a jövő fejlődésre.

5. Alkalmas meteorológiai és geológiai viszonyok.

1. *Kereskedelmi és ipari viszonyok.* A mai Budapest az V. kerület, a Lipótváros képezi az üzleti élet, a nagykereskedelm, a töke, a tőzsdé székhelyét. Hogy ez a kerület Ó-Budával csaknem szembenfelel s hozzáösszehasonlíthatatlanul közelebb van, mint a tőle 5 kilométernyire fekvő Csepelsziget, azt bizonyítani is fölösleges. Ami pedig az iparvállalatokat illeti, azok két osztályba sorozhatók. Ipartelepeink, gőzmalmaink, amelyek a Duna mindkét partján fekszenek, nevezetesebb fatelepeink, valamint a rakodó-helyek, amelyek a főváros építkezéséhez szükséges köveket és anyagot közvetítik: képezik az egyik csoportot. Ezekhez a hajó ezután is közvetlenül fog kikötni. Nem volna semmi komoly indok arra, hogy ezen vállalatok áruinak lebonyolítását kikötői illetményekkel megdrágítsuk. Iparvállalataink másik csoportját képezik: a Külső-Vácsi, az újpesti uton, Újpest, Soroksár és Kőbánya irányában elhuzódó gyárak. A Külső-Vácsi, az újpesti-ut és a fővárosok csatlódó Újpest szintén csaknem szemben vannak a főváros III. kerületével. Az itt építendő kikötő tehát az egész kereskedelemhez és ipartelepeink gerincéhez sokkal közelebb esnék, mint a csepeli.

2. *A higiénikus követelmény az:* hogy főleg az ipari kikötőre való tekintetből a kikötő a városon kívül legyen, még pedig annak nyugoti oldalán. Alig tudunk külföldi kereskedelmi kikötőt, ahol ez a város alatt volna, mint ahogy nálunk a csepeli kikötőt tervezik. Hamburgban az Oberhafen a város keleti végén, a Nordhafen és a Grasbrook-Hafen északi végén van. A kikötővárosoknak északi, északnyugati, nyugati, keleti oldalán vannak a boroszlói, a mannheimi, a marseille-i, a kölni, a havre-i kikötők. Ha azt az elvet akarjuk megvalósítani, hogy kikötőknek örök időkre a városon kívül álljon, csak a város nyugati pontját, az északnyugatra fekvő Ó-Budát választhatjuk. Mert bár ma olyan a helyzet, hogy nemesak Ó-Buda, de a Csepelsziget is topografice a városon kívül van; de a Csepelsziget mielőbb a városba fog kerülni, mert Budapest fejlődésének története azt bizonyítja, hogy a város három irányban: északi, keleti és legerősebben a déli irányban fejlődött. Nyugoti irányban amerre Ó-Buda fekszik az egyenetlen talajviszonyok, a budai hegység ezt örök időre lehetetlenné tették és teszik.

A város legerősebb fejlődése tehát déli irányban várható, ahol már számos létrejött telep jelzi a város jövő fejlődési irányát, mint: Kispest, Törökfalva, Kossuthfalva, Szent-Lőrinc, Ha-

raszti. Mindezek a Csepelsziget szomszédságában levő községek és ezek beolvadása a fővárosba, a hasznot, czinkotai, szent-lőrinczi helyi érdekű vasutak valamint a zimonyi, czeplői, hatvani országos vonalak, tehát a jó közlekedés folytatás, nem messze jövő kérdése. A csepeli kikötőt tehát, mint délen fekvő, csakhamar a város belsejébe kerülne; ezzel ellentétben Ó-Buda legjobban eseten is csak északi irányban fejlődhetik.

Az Ó-budai kikötőnek tehát meg volna higiénikus szempontból azon előnye, hogy dacára annak, hogy igen közel volna a városhoz, — ami kereskedelmi szempontból megbecsülhetetlen dolog — nyugoti irányban a budai hegység miatt örök időkre a városra kívül maradna.

3. **Forgalmi viszonyok.** A vízforgalom lebonyolítására egy célszerű és biztos kikötőnek feltétlenül délről kell nyílnia, mert az észak felől torkolló kikötő nemcsak a jég ellen nem képes védelmet nyújtani, de azonkívül a hajóknak a kikötőbe való bejutását is megnehezíti. A másik kellek: a hajókat olyan legyen, hogy a víz legalább egy méterrel legyen nagyobb, mint a hajók legnagyobb merülése. Az Óbudai kikötőnek nemcsak a Nagyduánán, de az Óbudai Duna-ágban is mindkét követelménynek megfelelő kész hajóútja van. Nem úgy a Csepelszigetnek, ahol csak a promontori Duna-ág szolgáltatóna kész hajóútja, a soroksári Duna-ágot pedig egész hosszában mélyíteni kellene, hogy hajóútján is megfeleljen és hogy a bejárat is a Csepelsziget déli csúcsán legyen létesíthető. Ennek a vállalkozással semmi arányban nem álló költségeit a későbbiekben fogjuk részletezni.

Ami pedig a budapesti vasúti forgalomnak a kikötőhöz való viszonyát illeti, föl akarjuk említeni, hogy a jövő kell hogy megteremtse nálunk is, mint mindenütt a külföldön: a központi pályaudvart, mint egységes forgalmi csomópontot.

A nyugoti, a keleti, a kőbányai pályaudvarok, melyek a város belsejében vannak és mai feladatuknak is csak bajosan felelhetnek meg, szóba sem jöhetnek ezen szempontból. A ferencvárosi és kelenföldi sem jöhet tekintetbe. A ferencvárosi azért nem, mert azt egészen meg kell szüntetni. Tarthatatlan helyzet, hogy a Ferencváros, eme kiterjedt és népes városrészt kőfal választja el egész hosszában a folyamtól. A Soroksári-út mentén levő nagyszámú gyárak, iparok és kereskedők érzékenyen károsulnak, ha természetesen és olcsó rakodóhelyüktől, a folyam partjától el vannak zárva. A kelenföldi pályaudvar, miután a budai oldalon van, a balpart céljainak nem felelhet meg. Csak az angyalföldi pályaudvarral lehet a központi pályaudvart megvalósítani. Ez a pályaudvar a jelen szükségleteire is, miután a Rákos-rendező és budapest-lipótvárosi teher-pályaudvarok igen közel vannak hozzá, azonkívül a körvasút révén az ország összes vonalaival össze van kötve, kitűnően alkalmas. Az angyalföldi pályaudvart az esztergom-dorogi hid kapcsolja össze a főváros III. kerületével, amely kerületnek azonkívül az esztergom-dorogi vonal révén Almás-Füzitő és Bruckon át Béccsel is van összekötötése.

A vízi és vasúti forgalom irányában tehát Ó-Buda összehasonlíthatatlanul előnyösebben fekszik, mint a Csepelsziget.

Foglalkozunk kell ugyanezen helyen azon esetleges ellenvetéssel, hogy az esztergom-dorogi hid, azért, mert keskeny pillérei miatt csak egy sínpar futhat rajta végig: elégtelen volna a vasúti forgalom lebonyolítására. A jövőben ez tényleg bekövetkezhetik, de csak a későbbi időben, mert ezen a hidon 50.000 kocsi, a forgalom biztonságának szem előtt tartásával, bátran lehet évenként átvinni. Ha alapul vesszük, hogy a mai tranzitkereskedelem a dunaparti pályaudvaron 12.000 kocsi forgalmat, az 50.000 kocsi száma a mai négyszeres forgalomnak felel meg. A kikötőben várható, a maihoz képest növekedő forgalom tehát az első években biztosan lebonyolítható lesz ezen a hidon át is. Külömben az építendő Óbudai kikötő a csepelhez hasonlóan, ahol három helyen is: az illatos árok, a gubacsi gát és a szigetesen vannak hidak tervbe véve, egy hiddal összekötöttetés kell hogy nyerjen a balpartat. De ez az összekötöttetés a csepeli hidtervekhez képest nem okozna költség-többletet, mert az Óbudai hidat ugy is meg kell valósítani, sőt meg volna takarítva a csepelszigeti három hid. Ha ez az építendő Óbudai hid nemcsak kocsi-, de vasúti közlekedésre is berendeztetnék, az esztergom-dorogi hidnak idővel beálló elégtelenségén is segítve volna, azonkívül a kerület régi, az állam és a főváros által már 1892-ben méltányolt óhajja, az Ó-budai hid kérdése is meg volna oldva. Az állam a kikötő költségeinek keretében valósítaná meg az előbb-utóbb mulhatatlanul létesítendő Óbudai hidat, amelynek építésére már 1892-ben, közvetlen az esküteri hid felépítése utáni időre tett ígéretet az akkori miniszterelnök.

4. **Terjedelmesség** tekintetében is megfelelően az Óbudai Nagy-sziget és part a legmesszebb-mező követelményeknek, nemcsak a jelen, ha-

nam a jövő szükségletének is. Tudomásunk van róla, hogy a kikötőben várható forgalom, annak természete, alakulása, az áruforgalom terjedelme, a lebonyolítás módjai és eszközei számára: 600 holdnyi területet helyez kilátásba a miniszterium megvásárlandónak. Nem lehet feladatunk bírálni, szükség van-e ilyen nagy területre, avagy nem. A tervezett óriási kikötőnek hirszerint 80,000,000 koronára rugó költségei — holott az újabb kikötők közül a magdeburgi 16, a kölni 40 millióba került — egyrészt a feladat részletenkénti teljesítésére kényszeríthetnek s azért kénsí fog a végleges kikötő kiépítése, másrészt az ország adófelétit elriaszthatják az áldozattól, végül drága illetékesedés miatt a kikötő forgalmára lehetnének károsak. Mi azonban tartózkodunk ezek bírálattól, de az igenis hangzatosnak akarjuk, hogy a miniszterium által akár a jelen, akár a jövő céljaira követelt 600 hold szempontjából is megfelelné a III. kerület kikötői célokra; mert a hajógyári nagy szigetén és a szemben lévő parton a szent-endrei vasút területéig és az esztergom-dorogi hidig számítva, több mint 600 hold áll rendelkezésre. Az, hogy a parton halad el az esztergom-dorogi vasutnak Óbudai szárnyvonala, amely a III. kerületi gyárak érdekében feltétlenül megtartandó, ez a partnak nem hátrányára, sőt előnyére van; mert azon esetleges költség, amelyet talán a pályatestnek a kikötőhöz megfelelő módosítása okozna, avval a nagy előnnyel járna, hogy vasúti sínpar fut végig a jövőbeni kikötő területén.

5. Ami a **meteorológiai** viszonyokat illeti, konstataálni akarjuk e helyen, hogy Budapesten 30 éves tapasztalat szerint az északnyugati szél az uralkodó. Ennek következő hatása van a jégmenet idejében. A jégmenet ugyanis sem az Óbudai Nagy-szigeten, sem a Csepelszigetnél nem azon arányban oszlik meg a két-két Dunaág között, a mily arányban a víz oszlik meg, hanem akárhányszor nagyobb mennyiségű, gyakran az egész jég tömeg egy ágba: a balparti ágba hajtják. Míg tehát a jobbparti, az Óbudai Dunaág természetes uton volna a jégmenet alkalmával jégmentes és a tél elmúltával önmagától kintiszulna: addig a balfelé eső csepeli kikötő, valamint a soroksári Dunaág sokat szenvedne a jégzajlásból.

A **geológiai** viszonyokat illetőleg figyelmeztetni akarunk néhai Szabó tanár geológiai fejtegetéseire, amelyek szerint a Duna-meder egy hosszú görbe vetődési vonal mélyedésében fekszik, amelynek jobbpartja kimutathatólag emelkedőben van. Annál a geológiai szabályozásnál fogva, hogy a földkéreg tömegében előforduló emelkedések megfelelő sülyedések által vannak kompenzálva, hogy lokális emelkedések lokális sülyedés felel meg: a balpart a vetődési sík lejtőjén sülyed. Vizsgálatokból pl. kitűnt, hogy a dolomit, amely a Gellért- és Hármass-határhégy tetejét képezi és amely lépcsőzetesen lefelé száll, a Margitsziget alatt már tetemes mélységben van; de még nagyobb a sülyedés az artézi kut táján, ahol a dolomitot csak 917 méter mélységben találták. A balparti sülyedés, miután felületileg pár évtized alatt talán kis arányban érvényesül, talán kevésbé érdemel figyelmet egy-két emberöltőre való építkezéseknél; de századokra szóló alkotásnál, amilyen a kikötő lesz, rendkívül számottevő körülmény.

Az emelkedőben levő Óbudai és a sülyedő soroksári partot összehasonlítva: a geológiai viszonyok is Ó-Buda javára billentik a mérleget.

Még egy előnye van az Óbudai szigetnek a csepeli fölött.

Nagyobb forgalmu kikötőben a hajók megvizsgálása, kijavítása végett feltétlenül szükség van száraz- és uszó-dokokra, hajószusztató készülékekre, sólyákra, gépműhelyekre, hajógyára. Az Óbudai szigeten mindez vagy már kész van, vagy a hajógyár bővebb berendezkedése által könnyen megoldható; a Csepelszigeten még külön állami gondoskodás tárgyát kell, hogy képezze.

Miután a főváros III. kerületét a kereskedelem, az ipar, a főváros közegészségügye, a vízi és vasúti forgalom, a terjedelmesség, meteorológiai viszony szempontjából méltatunk, mielőtt annak bizonyítására térnénk át, hogy a tervezett csepeli kikötő sokkal drágább volna, mint az Óbudai, még avval a kifogással akarunk végezni, amelyet a hajózás emel Ó-Buda ellen.

A hajózás a maga szempontjából azért kifogásolja a főváros III. kerületében építendő kikötőt, mert a budapesti Dunaszakasz a Gellérthegytől a Margitsziget felső csúcsáig jégzajlás idején nehezen hajózható. Arra hívhatjuk, hogy ennek a Dunaszakasznak töltésformája és különböző mélysége miatt — a Duna a Gellérthegy alatt 380 m., a Margitszigetnél 500 m. széles, a Lánchidnál 45 m., a Gellérthegynél 65 m. mély — az esküteri hidnál keskenyebb helyen nagyobb tömegű víz folyik nagyobb ellentállással s azért a hajók jégzajlás idején csak nehezen haladnak e helyen fölfele. A hajózás ezen kifogása egészen új keletű. Midőn néhány év előtt a főváros III. kerülete, hajógyári, tehát a hajózás élén álló szak-

ferfiak bevonásával, az Ó-Budán létesítendő téli kikötőre tett indítványt és erre tervek is kidolgozott, a főváros törvényhatósága, a tanács és szakbizottságok egyhangú helyeslésével ment az indítvány a kereskedelmiügyi miniszteriumba, ahol azt tudomásul vették. A hajózás akkor nem tett ellenvetést, de érthetetlen okból aggódik, midőn nem téli, hanem kereskedelmi kikötő létesítése szándékolatik. Bár a budapesti Dunaszakaszból kifolyólag az Óbudai kikötőnek több mint 60 éves fennállása óta csak egy-két esetben történt baj a kapitány ügyetlenségéből, aki idejekorán tartozik észrevenni a menekülés szükségét, a nagy jégzajlást elkerülni, és bár a jövőben ilyen lehetőség is ki van zárva, mert a kikötört Lágymányoson, tehát a hajósoktól kifogásolt Dunaszakazon túl is van már a hajózásnak a legrosszabb eshetősége is, a menekülésre alkalmas téli kikötője, — mi annak dacára értenők a hajózásnak elkésett kifogását, ha téli kikötőt tervezne a kereskedelmiügyi miniszterium; de hiszen nem erről van szó. Kereskedelmi kikötő létesítése célozotik, amely nem jégzajlás idején és nem télen működik és amelynek csupán kereskedelmi feltételei lehetnek; még abban az esetben, ha, amint tudjuk, hogy terv szerint az építendő kikötő téli időben 1000 hajónak fog szolgálni menhelyül. A kereskedelmi kikötőnek ezen téli s azért egészen mellékes szerepe két okból nem vehető figyelembe. Először azért, mert a statisztika szerint rendkívül ritka rossz eshetőségekre, jégzajlás idején most már a Lágymányoson providálva van, másodsor, és ez döntő: a kereskedelmi kikötőnek, ha nem lesz Ó-Budán, télen nem lesz hajója. Mert a Dunán Budapest körül novemberben és decemberben levő hajók közül csak a D. G. T. és a M. F. T. R. hajói érdemelnek számunknál fogva figyelmet. Előbbiek pedig az Óbudai, utóbbiak a komáromi kikötőt keresik föl s azt semmi elmélet kedvéért ott nem hagyják. A délnémet, az orosz, a balkáni hajók kis számban vannak s nem szoktak itt maradni téle.

A hajózás részéről emelt kifogások tehát nem bírnak említést érdemlő tartalommal.

Miután a fentebbiekben már szoltunk arról, hogy a kereskedelem, a főváros közegészségügye, a vízi és vasúti forgalomhoz viszonyítva a csepelszigeti kikötő hátrányban van az Ó-budaihoz képest, ezek után azt akarjuk bizonyítani, hogy tetemes összeggel drágább is volna, nevezetesen: Az elzárt soroksári Dunaág hajózhatóvá tételének, az elzárt gátban építendő hajózható zilipnek és az általános esatornázási központi szivattyutelep áthelyezésének körülbelül 29,000,000 koronányi költségével. Az a tény, hogy a kereskedelmiügyi miniszterium ezeket a földmívelésivel akarja elvégeztetni, semmit sem változtat azon, hogy ezek a költségek a csepeli kikötőnek az Óbudaihoz képest nagyobb kiadásai. Hogy a csepeli kikötőnek legyen egy második, különben teljesen célszerűtlen hajóútja, amelytől mint egy zilip által szabályozott s azért nehezen hajózható, azonkívül állandóan illetekkel megdrágított víziutól legnagyobb mértékben fog idegenkedni a hajózás, továbbá, hogy ennek a víziutnak legyen déli bejárata, csak azért kell az egész soroksári Dunaágot mélyíteni.

A soroksári Dunaág módosításának költségeire következő két adatból következtethetünk. Az egyik: hogy a budafoki Dunaágban 37 km. kotrás a hetvenes évek végén és 80-as évek elején 9 millió koronába került. A másik: a budafoki Dunaág, — miután az egész Duna vízmenyisége a soroksári Dunaág elzárásakor belészorított — a maga medrét jelentékeny módon önjerejéből bővítette, és aránylag kevés volt az, amit ezen ág teljes kiképzésére tonni kellett.

Ezen két adat alapján nem mondunk sokat, ha az 55 kilométer hosszú soroksári Dunaág kikötőrást és módosítását a 0 pont magasságában: a budafoki Dunaág költségeinek kétszeresére: 18 millió koronára becsljük. Mert a soroksári Dunaág, mely Hieronymi szerint annyira rendetlen, melyben annyi az apró sziget, amelynek közép mélysége a legtöbb ponton nem a 0 vízszin alatt, hanem felett van, melyben nemcsak egyes sziklaesucok emelkednek ki a mederből, amint az a budafoki ágból volt, hanem amelyben a meder egész szélességét egész sziklapadok foglalják el, helyenként 6 dm. magasan a 0 fölött, — sokkal nagyobb költséget igényelne mint a promontori ág szabályozása. Szükségtelen ismételnünk, hogy ez aránytalanul nagyobb költség, mint amennyit egy célszerűtlen hajóútra fordítani érdemes.

De a soroksári Dunaágnak kikötői célokra való felhasználása feltétlenül maga után von más költséget is:

A főváros összes szennyvíze részint a budafoki, részint a soroksári Dunaágba torkollik. A higiénia elemi követelményeinek figyelembevételével lehetetlen ezt a szennyvizet kikötőnek felhasználni. Eliszapósítaná és beszennyezné a kikötőt. Ugy halljuk, hogy ennek megfelelőleg tervbe is van véve a csatornák fölöttébb áthelyezése oda, ahol a kikötő végződne: 35 km-nyire, a gubacsi gáthoz, a gépházhoz és szivattyutelep-

pel együtt. Onnan valószínűleg a Csepelsziget alatt elvezetik a promontori Dunaágba, mert a sekély soroksári Dunába csak nem lehet beereszteni a sok szennyvizet.

Nem mondunk sokat, ha ennek költségeit 8 millió koronára becsüljük. A hajózható zsilip készítése szakértők szerint 3 millió korona.

De ezeken kívül még egy kiadással volna költségesebb a csepeli kikötő, mint az óbudai:

A kikötő építésének esetében a csepelszigeti és soroksári felső rakodópártnak az óbudainál magasabbnak és azért drágábbnak kellene lennie. A felső rakpartot következő okból kellene ott magasabbra építeni. Budapest alatt esetleg támadó jégdugulások a vizet a Csepelsziget ormán sokkal erősebben dussasztják, mint O-Buda felett. Utóbbi jelenség két okból következnek be. Ugyanis a 70-es és 80-as években végrehajtott szabályozási munkálatok elejét vehették annak, hogy a jégdugulások közvetlen a főváros alatt, az ugynevezett kopasz zátonyon ne képződhesse, de nem vehették elejét annak, hogy a promontori Duna valamely alantabb, bár a fővárosra nem oly veszélyes pontján, mint 1891-ben Erd és Batta között a jég torlaszt ne alkothasson. Az ilyen jégtorlasz okozta víz-szintuduzadás erősebben érvényesülne a torlaszhoz közelebb fekvő Csepelsziget csúcsánál, mint az ettől 12 kilométernyi távolságban fekvő esztergom-dorogi hid mellett. Ez az egyik ok; a másik pedig az, hogy a folyam keresztelvényterületét a Csepelsziget ormánál sokkal kisebb: 15 láb vízültséssel, csak 31.273 négyzet láb volt, holott ugyanakkor O-Budánál 48.712. Kisebb keresztelvény mellett pedig az ár víz tömege nagyobb víz-szintemelkedés alakjában érvényesül. Az óbudaihoz képest nagyobb víz-szintemelkedés miatt — jégdugulás esetén — kellene tehát a csepeli rakpartnak az ó-budainál magasabbnak lennie. Már ezen ok miatt épült a vármás előtti 214 méter széles rakodópárt 2.33 méterrel magasabbra, mint a többi pesti és budai rakpart.

A soroksári Dunaág módosításának, a csatornától áthelyezésének, a hajózható zsilipnek, a magasabb rakpartnak együttes költségénél nem sokkal nagyobb az összeg, mint amely összegért O-Budán a mai szükségletnek, főleg a tranzit-kereskedelem méreteinek megfelelő kikötőt lehetne építeni és amely nagy összeggel az feltételezőleg olcsóbb volna, mint a csepeli kikötő. Hogy a kereskedelmi kikötő minden vízforgalmat összpontosítson, mint a csepeli torvek alakját, és a mai Dunapart forgalma egészen megszűntessék, az csak károkall járhat. Mindenütt felhasználják a város belsejében lévő partot. Londonban 37 kilométert a Themseből; a the Pooltól egész a Themse torkolatáig 1800 dokk van. Liverpoolban 29 ilyen dokk a Mersey két partján, Hamburgban a városon végig folyó Elbe egyetlen nagy kikötője van átalakítva.

Foglalkozni akarunk végül oly hátrányával a csepeli kikötőnek, a főváros háztartására, amelynek megszüntetését el sem tudjuk képzelni és amelyet nemcsak kerületünk szűkebb, de a székesfőváros általános érdekének szempontjából nem tudunk eléggé hangsúlyozni. Ugy tudjuk, hogy kivéve a parton lévő iparvállalatok forgalmát, a Dunapart többi helyén a vízforgalom mind megszűnnék és a miniszteri tervek szerint a csepeli kikötőbe lenne összpontosítandó; pedig a Csepelsziget nem is tartozik a fővároshoz. A főváros elveszítene eddigi több, mint 700.000 koronára rugó évi partbérét és tanui volnának annak a példátlan jelenségnek, hogy míg az egész világon a kikötők építésénél az irányelv az, hogy a kikötőváros érdekei előmozdításának s országos érdek csak annyiban érvényesüljön, amennyiben tranzitforgalom, átrakodás közvetítessék; addig a budapesti kereskedelmi kikötő a város érdekeit sértene. Tudjuk azt is, hogy olyan terv is van, amely a törvényhozás útján a Csepelszigetet a fővároshoz akarja csatolni. De ez semmit sem változtatna a helyzeten. Az ott állami pénzen létesített kikötőtől eredő illetékeszedést nem lehet a fővárosnak ajándékozni. Ilyen ajándékot már csak az ország többi városaira való tekintettel a törvényhozásnak sincs módjában nyújtani. Ezzel ellentétben az óbudai, tehát fővárosi parton — bár országos költségen épített kikötőnél — inkább van módja a méltányos kiegyenlítésnek.

Miután előterjesztésünk során kimutattuk a főváros III. kerületében létesítendő kikötőnek, ugy országos, mint helyi szempontból nagyobb cél-szerűségét, olcsóságát: bátorodunk nagyméltóságot arra kérni, méltóztatssék fejtegetéseinket magas figyelmére méltatni. Midőn egy elhanyagolt kerület érdekeiről és annak felvirágzásáról van szó, áldozatok árán is oda kellene vinni a kikötőt: legyen szabad azt nekünk olyan esetben remélni, midőn a mi érdekünk az országos és fővárosi érdekekkel is teljesen egyezik.

Alázattal kérjük továbbá Nagyméltóságodat, kegyeskedjék az előmunkálatokat O-Budára is kiterjeszteni, továbbá megengedni, hogy a csepeli terveket alaposan megtekintessék, hogy jelen adatainkat azok bírálatával kiegészítsük.

Remélve tekintünk Nagyméltóságodhoz, hogy

objektív és igazságos ítélete nem fog azután elzárkózni attól, hogy a budapesti kereskedelmi kikötő a főváros III. kerületében létesíttessék.

Budapesten 1902. január 24.

A székesfőváros III. kerületének bizottsága és válaszmánya nevében

Nagyméltóságodnak legalázatosabb tisztelői

Zboray Gyula,
értekezletti jegyző.

Benedek Sándor,
értekezletti elnök.

Szente Miklós,
a III. k. válaszm. jegyzője.

Dr. Bencez Benő,
a III. k. válaszm. elnöke.

Dr. Mittelmann Bernát,
előadó.

A püspöki konferencia eredménye.

Budapest, február 17.

A püspöki kar tegnap befejezte tanácskozásait, amelyeken végleg szövegezte azokat a módosításokat, amelyeket a katolikus kongresszus előtt fekvő 27-es bizottsági elaborátum egyes szakaszaira nézve megtenni kíván. Ezek a módosítások részben a vallás- és tanulmányi, valamint egyéb katolikus alapok kezelésére nézve gyakorlandó befolyás meghatározására vonatkoznak amely alapok ezután is a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kezelése alatt maradnak; részben pedig a vallás- és tanulmányi alapokból fenntartott ugynevezett királyi katolikus fő- és közpiskolákról szólnak. A püspöki kar főbb módosításai a következők:

A vallási és tanulmányi alapok vagyonára nézve a 11. § második részét akként módosítja, hogy az országos katolikus gyűlés, illetőleg az igazgató-tanács a püspöki karral egyetértőleg az alapok és alapítványok törzsvagyonának sértetlen fenntartása és helyes jövedelmészére, valamint azok jövedelmének hovatartására nézve, ó felsőge az apostoli királyi főkegyuri jóváhagyásának fenntartásával a jelen szabályzatban körülírt jogokat gyakorolja. A 149. szakaszt következésképpen kivanják módosítani: „Az igazgatótanács elő tartoznak mindazon ügyek, melyek a római katolikus vallás-, tanulmányi és egyetemi alap, valamint egyéb, a jelen szervezeti szabályzat 9. §-ában fel nem sorolt, jelenleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter által kezelt katolikus egyházi, iskolai és jótékonyági alapok és alapítványok törzs- és egyéb vagyonának kezelésére vonatkozó rendszer megváltoztatását vagy módosítását előzzák, jelesen: ha valamely bírtok házi kezelése alá vétele, ha házilag kezelt jószág berbeadása, ha bérleti szerződés meghosszabbítása, illetőleg megújítása, ha valamely erdőtés kiírása és az erdőszéli üzemterektől való bármely eltérés, ha három, vagy több évi táhozam egyszerre való eladása terog kérdésben. Használóképpen az igazgató-tanács elő tartoznak továbbá mindazon ügyek, melyek kölcsönök adására, vagy felvételére, perek megújítására, vagy beszüntetésére, perbeli, vagy perenkívüli egyezségekre, valamint melyek tisztii állások szervezésére, vagy beszüntetésére, tisztii fizetések és nyugdíjak rendszeresítésére vonatkoznak.

A népisiskolákra nézve az elaborátum tudvalevőleg jóformán teljes szabadságot enged a katolikus autonómiának. A püspöki kar a népisiskolákra nézve az autonómiával szemben a püspöki joghatóságból eredő jogai és kötelességeinek szabad gyakorlatát akarja biztosítani.

A szerzetes és püspöki (érseki) fő- és közpiskolák kivételével az önkormányzat intézkedési köréből. Az önkormányzat által yonnan létesítendő fő- és közpiskolákra nézve pedig azt a jogot kivanják az önkormányzat részére bízatosítani melyet az 1888. évi XXX. törvény-cikk a hitellekezeteknek megadott a saját közpiskolákra nézve. Körülbelül az erdélyi katolikus státus által fenntartott iskolákra nézve tennélő szabályok lesznek irányadók. Ellenben a vallás- és tanulmányi alaplól fenntartott, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kezelésében továbbra is megmarad ugynevezett kir. kath. közép- és főiskolákra gyakorlandó befolyás tekintetében a püspöki kar a következő főbb intézkedéseket tartalmazó új szakaszt indítványozza:

A tanulmányi alaplól fenntartott királyi katolikus gimnáziumokban az igazgató-tanács

a tannyelvet meghatározza, a tandíj megszabása és a fizetése alól való felmentés illetékessége alá tartozik;

új iskolai építkezések és nagyobb átalakítások esetében az építkezések terveit pedagógiai és műszaki szempontból való elbírálás és jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek bemutatja;

az igazgatói és tanári állások rendszeresítése, kinevezések, fizetések és nyugdíjak megállapítása, az igazgatóknak és tanároknak a mellékolgalkozás megengedése a törvény korlátain belül az igazgató-tanácsot illeti meg; az igazgatói és tanári kinevezése azonban minősítő táblázat kíséretében a közoktatásügyi miniszternek nyomban bejelentendő;

megállapítja a tannelvet egy az erre vonatkozó végrehajtási utasítást, továbbá az iskolai rendtartást és összeállítja a tanulók fegyelmi szabályait s a fegyelmi jog gyakorlásának szabályzatát és mindent jóváhagyás végett fölterjeszti a közoktatásügyi miniszterhez;

a fegyelmi jog gyakorlásáról alkotandó szabályzat szerint elrendeli, vezeti és elbírálja a világi igazgatók, tanárok és szolgák fegyelmi vizsgálatát;

azonban a közoktatásügyi miniszter kívánságára az igazgatók és tanárok ellen a fegyelmi vizsgálatot elrendelni és ennek eredményéről a miniszternek jelentést tenni tartozik;

választja a tanfelügyelők a közoktatásügyi miniszter által approbáltak közül és azok jegyzékét minden változtatás alkalmával jóváhagyó tudomás végett a miniszterhez fölterjeszti;

a tanrendszer követelményeinek megfelelően megállapítja az üresedésben levő tanszék szakát és ezt a főigazgató útján azonnal bejelenti a miniszternek;

az érettségi vizsgálatokon a tankerületi főigazgató elnököl, de az igazgató-tanács is kitűndi ezekre a maga képviselőjét, aki az írásbeli dolgozatokat átveszi, a szóbeli vizsgálatokon kérdést innéz, szavazati jogot gyakorol, a bizonyítványokat aláírja, amely aláírás megtagadása esetében a bizonyítvány ki nem adatik; ily esetben a közoktatásügyi miniszter vegyes bizottság útján vizsgálatot rendel el, amelyen az igazgató-tanács képviselője ki-hallgatandó; a vizsgálat eredményéről szóló jelentés alapján a bizonyítvány kiadásának vagy ki nem adásának tárgyában a döntés a miniszteré illeti.

A tankerületi főigazgató a tanintézeti igazgatókkal közvetlenül érintkeznek az érettségi vizsgálatok tételeinek és dolgozatainak elintézésénél, továbbá a tanintézeti állapotára és a tanulók személyi ügyeire vonatkozó kérdésközüdekséknél, valamint pályázati és egyéb oly közhírre tételeknél is, amelyek általános természetűek.

A főigazgató a tanintézeti igazgatót és tanárokat az iskola hivatalos meglátogatása alkalmával hibáikra közvetlenül figyelmeztetheti, a hiba ismétlődése esetében meg is intheti, ez azonban nem bir a fegyelmi eljárás jellegevel.

Főpapok és szerzetesrendek, továbbá városok, törvényhatóságok, községek és egyesek által fenntartott katolikus tanintézetekben az igazgatótanács ugyanazon jogokat gyakorolja, mint a tanulmányi alaplól fenntartott királyi katolikus gimnáziumokban, kivéve egyrészlő azokat, amelyek a főpapok és szerzetesrendek által fenntartott tanintézetekre nézve az illető fenntartók jogköréhez tartoznak, ilyenek: a tandíj, iskolai felszerelés és költség-átalányok, tanári állások rendszeresítése, igazgatók, tanárok és szolgák alkalmazása, fizetése, nyugdíjazása és mellékolgalkozása, a tanszékek szakának megállapítása, a fegyelmi jog gyakorlása (168. §); másrészlő melyek a városok, törvényhatóságok, községek és egyesek által fenntartott tanintézetekre nézve az 1888. évi XXX. t. c. értelmében vagy a közoktatásügyi miniszternek vannak fenntartva, vagy e törvény korlátain belül szintén akár az iskolafenntartókat, akár az iskolákat ellátó szerzetesrendeket illetik, amely jogok gyakorlatiásának módfozati az illetékes tényezőket egyetértőleg állapítandók meg.

A 168. §-gy módosítandó: Az igazgató-tanács felügyel arra, hogy az összes katolikus közpiskolák mint katolikus iskolák fenntartassanak és hogy azok katolikus jellege megőrvassék; e végett az igazgató-tanács bizost küldnet ki, akinek joga van az intézetek könyvtárait, tanszékzeit, felszerelését és a tanulók írásbeli dolgozatát megtekinteni, valamint a vállaltan kivételével bármely tantárgy előadásán és a vizsgálatokon megjelenni.

Az autonómiai kongresszus.

Budapest, február 17.

A katolikus autonómiát szervező gyűlés ma délután 4 órakor folytatja háromheti szünet után tanácskozásait az Ujvárosban nagytermében gróf Szapary Gyula elnöklété alatt. Az ülésen a tagok száma megjelentek s a püspöki kar is majdnem teljes számmal megjelent. Ott volt Firczak Gyula munkácsi püspök is, aki hosszabb időn át nem vett részt a tanácskozásokon.

A bejelentések során elnök jelenti, hogy Vaszary hercegprímás még mindig beteg s így az ülésen nem jelenhet meg. Ezután folytatták a tárgyalást.

A legutóbbi ülés ugyanis kilenctagú bizottságot küldött ki a 20. §-ban a 27-es bizottság által proponált egyházközségi szervezet ellen beadott módosítások összegegyezésére. A bizottság ezzel a munkával elkészült s azt kinyomatta. A tervezet a 27-es bizottság javaslatbá beillesztendő egyházközségi képviselő-testület szervezéséről és hatásköréről szól.

Hoványi Gyula előadó röviden ismerteti a módosításokat a talánosságban. Nevezden az egyházközségi képviselötek minden községre való kiterjesztését. A szervezet elnöke a plebános, a világi elem befogadását illetőleg a 27-es bizottság álláspontját hagyta meg, a számarányra vonatkozólag elfogadta azt, hogy a képviselöt az egyházközségi tanácsnak háromszorosá legyen. Felvették a póttagok intézményét is s azt, hogy ámbár a mandátum 6 évre szól, de a világiak fele háromvenkint új választásnak lesz kivéve. A képviselöt hatásköre az egyházközségi gyűlés hatásköréből hasitatott ki, de a tanács hatáskörét nem érintette. Minden jog a képviselöte ment át, az egyházközségi gyűlés kezében megmaradt a választási jog s az ellenőrzés gyakorlása.

A 21. §-nál Lakner László módosítványt nyújt be oly irányban, hogy a külön egyházközségi jelleg még olyan főkegyházakra is kiterjesztessék, amelyeknek iskolájuk van. Demkó Kálmán a görög szertartású katolikus lelkészeket is be akarja vonni e §-ba.

Gróf Zichy Nándor Lakner indítványát feleslegesnek tartja, mert hisz a görög szertartásúak is katolikusok. Szurecsányi szepesi püspök éppen az ilyen érdekekben nem tartja helyesnek a megkülönböztetést, a római katolikus cím egybefoglalja a görög szertartásúakat.

Szavazás után a többség az eredeti szövegeztet fogadja el.

A 26. §-nál Ugron Gábor a világi elnökök működéséről szól. Indítványozza, hogy „az ő felhívására” kitétel hagyassék ki, mert ha a plébános meghal vagy halálos beteg, akkor nem hívhatja fel ténylegesre a világi elnököt. Szemerecsányi püspök ezt az indokolatát nem fogadja el, mert a precíz meghatározás szükséges, különben örökös konfliktusra adunk okot. Sággy Gyula pártolja Ugron módosítását. Császká György érsek szerint, ha kárák is csomót akarunk keresni, akkor beállhat az az eset is, hogy mindkét elnök beteg. Van kétféle akadály: etikai vagy fizikai; ezt fejtegeti. Ajánlja az eredeti szöveg el fogadását. Ugron szerint nem áll Császká érvele, mert itt nincs vaglyagosság, itt egyik leltétel megkívánja a másikat. Gróf Zichy Nándor közbevetett indítványt ad be; szurassék be „ki a plébános felhívására vagy akadályoztatása esetén az elnökökben” stb. Margalits Ede és Hodinka Mihály felszólalása után Ugron Gábor kijelenti, hogy elfogadja Zichy indítványát. A többség Zichy módosítását fogadja el.

A 27. §-nál Lakner László azt akarja, hogy ne három, hanem egy év állapítsák meg arra, hogy valaki az egyházközségi gyűlés tagja lehessen, s továbbá, hogy a b) ponthoz egy toldás szurassék: „mely névsor a közigazgatási I. fokú hatóság által az egyházmegyei tanács kérelmére kiadandó állami adóajánlomból állítatik össze”. Kende Péter szintén a b) ponthoz indítványt terjeszt elő, hogy „tekvő ingatlanai után” kitétel kihagyassék. Margalits Ede a b) pont végére azt akarja: „ha az illető egyházközség területén nem is lakik”. Szemerecsányi Emil az a) pont végére azt akarja iktatni, „vagy annak állandó megbízottja, ha az illető katolikus”. Ugron Gábor elfogadja Kende indítványát, de nem fogadja el Szemerecsányi, Simonyi Semadán Sándor, Fehér Ipoly, Szemerecsányi Pál, Hodinka László és Molnár János felszólalása után a kongresszus Lakner első, Szemerecsányi püspök, Szemerecsányi Emil és Margalits indítványait elfogadta.

A 28. §-nál Sággy Gyula stiláris módosítást nyújt be. Hettyey Sámuel pécsi püspök a b) ponthoz azt a beszúrását kéri beiktatni, „vagy született gyermekét egy éven belül meg nem keresztelte”. A kongresszus Sággy és Hettyey indítványát elfogadja. A 34. §-t előadja a 27. §-nál elfogadott elvek szerint kéri kiigazítani. Császká György érsek szerint ez a szakasz a 73. §. preludiuma ha kongresszus is ezen nézetben van, ő indítványozási jogával akkor éini fog. Elfogadták.

A 35. §-t a 9-es bizottság munkálata alapján fogadták. Grieszven Sándor ama módosítását hogy a „világi szó” hagyassék ki az egyenlőség és a katolikus érdekek szempontjából, Ugron pártolja. Elfogadták. Az ülés bezárása előtt Simonyi Semadán Sándor felhívja a kongresszus figyelmét a püspöki kar elabotratumára mely fontos elvi dolgokat tartalmaz.

Fehér Ipoly jelenti, hogy a püspöki kar részéről az idő szerint senki sem válaszolhat e kérelemre, hanem kériék fel a hercegprímást.

Elnök az ülést 7 óra után bezárta.

Báró Jósika Samu felkéri a katolikus önkormányzati szervező-gyűlést ama tagjait, akik a 27-es bizottság többségének javaslata alapján állanak, hogy február 18-án, kedden, d. u. 3 órakor a Hungária-szálló földszinti olvasótermében értekezletre megjelenni sziveskedjenek.

KÜLFÖLD.

Anglia és Franciaország. Egy Nizzában időző kiváló állású diplomata kijelentése szerint London és Páris között tárgyalás folyik a Franciaország és Anglia között fennforgó összes vitás kérdéseknek békés kiegyenlítése végett. A tárgyalás már nagyon előrehaladt. A hír valódságát nem lehet ellenőrizni, de az bizonyos, hogy Londonban legközelebb igen fontos eseményeket várnak.

Az újjáéledt karlista mozgalom. Madridból furcsa forradalmi hírek érkeznek. Mig a hivatalos körök nagyban készülődnek a fiatal király megkoronázására, az alatt a karlisták nagy stílusban készülnek a forradalomra, nem is titokban. Don Jaime hercegnek, a spanyol trónkövetelőnek, Don Carlos fiának folygyógyulása alkalmából Barcelona több templomában ünnepies hálaadó-istentiszteletet tartottak. Ugy hírlik, hogy e Tedeum alatt a lelkészek lelkesen és nyíltan a szent háború mellett prédikáltak. A Santa Clara templomban, ahol az istentiszteletnél a szollerinói herceg és a karlistáknak majdnem az egész vezérkara jelen volt, Bagurá lelkész a szöszékről kijelentette, hogy Spanyolországot csak a katalóniak fölkelése mentheti meg s ennek a fölkelésnek minél előbb meg kell történnie. A karlisták úgye az Isten különös kegyében van és minél lelkesebbek, odaadóbbak a hívők a trónpretendens irányában, annál nagyobb égi malaszt jut majd egykoron nekik osztályrészü.

A Barcelonában megjelenő *Liberal* az újabb karlista mozgalom híre terjedelmese számol be a mozgalom előkészületeiről. Hirt ad többek között arról, hogy a karlisták fölkelése immár közelebb áll és hogy már március 15 elején Manresa-ban, Vichben, Igualdában és Bergában Moore tábornok parancsnoksága alatt fölfegyverzett csapatok fogják fölkelni. A karlistáknak Katalóniában állítólag ötezer Remington-féle fegyverük van, amelyből

néhány százat szétosztásra elküldték a valenciai kerületbe. Nemrég a navarrai és a baszkvidéki karlisták bizalmiférfiai Barcelonába érkeztek, ahol a párttagokkal értekezletet tartottak. A katalóniai karlisták türelmetlenül várják az időt, hogy a fölkelés kiűssön és mindenáron forradalmat szeretnének támasztani.

XIII. Alfonz királynak küszöbön álló megkoronázása még jobban szítja nyugtalanságukat. Azt állítják, hogy Don Jaime herceg tüzele föl párthíveit a fölkelésre. Némelyek azt tartják, hogy a herceg nem is volt beteg és csak a betegség ürügye alatt, a nélkül, hogy a francia és a spanyol kormány figyelmét különösebben magára vonta volna, az összes pártvezéreivel szabadon tanácskozhatott.

Mexiko elnöke nyugalomba vonul. Porfirio Diaz, a mexikói szabadsághős és a mexikói köztársaság mostani elnöke belefáradt hivatalába és a saját kijelentése szerint fél év múlva lemond. Diaz régóta betegeskedik, sőt egy időben hirtelen járt, hogy paralízisben szenved. Ez nem bizonyult valósnak. Az elnök még végrehajthatja régi kedves tervét: Mexiko kibékítését Ausztria-Magyarországgal. Utóda valószínűleg Reyes tábornok lesz.

Forradalmi hírek Macedóniából. Konstantinápolyból azt jelentik a londoni *Daily Chronicle*nek, hogy szófiaí igazgatók forradalmat készítenek elő Macedóniában. Minden jel szerint a szerkeszkedés immár megtörtént s a forradalom tavaszra kitör. Ugyane hírforrás szerint a titkos forradalmi bizottság fölszólította a görög kormányt, hogy parancsolja meg a Macedóniában élő görögöknek, hogy ehhez a mozgalomhoz csatlakozzanak, mert különben üldözni fogják őket.

HIREK.

Marconi.

Egyik hegyoromról villámzó üdvözlés száll át a másikra és Kelet eikázó tüzelt közszónti Nyu, atot! Így dalol Byron egy helyütt a viharról. A költő hatalmas fantáziája világokat ölel át, a zengő rímekből az embernek az a halhatatlan vágya tör elő, hogy egy pillanatot alatt legyőzze a térségeket és távolságokat.

És a mai kalmár korszakban előáll egy másik poéta, a huszonnegy esztendő Marconi a egyszerűbe megoldja, valósággá váltja Byron fantáziáját. Oh, mert Marconi is poéta. Mert van-e szebb poézis, mint a természettudomány és nem azok-e a legnagyobb költők, kik a természettel foglalkoznak? Mikor a száraznak látszó fizika, trigonometria és felsőbb matézis tudósai íróasztaluk mellett ülnek, nekünk soha el nem érhető távolságokat röpülnek be és az ő kísérleteik az emberiség szolgáivá görnyeszitk a természetet, amely nekünk urunk és parancsolónk. Előtünk születik meg a világ egyik legnagyobb találmánya, egy felvilanó szempillantással tudomásul vesszük és aztán tovább ragad magával az életforgatag s egy nap csak közhírré fogja tenni a *M. Kir. Posta-és Távirat-igazgatóság*, hogy a drót nélküli való táviratozásnak mi a tarifája. A mindennapi élet szürke közönye megszokottá és hétköznapivá teszi a legkülönb találmányokat is s nagy horderejét, világraszóló jelentőségét csak azok méltányolják igazán, kik egész életüket szentelték ennek a tudománynak szentelték.

Mikor egy világrész tudósai mozdulnak meg, hogy az ujkor esatáinak egyik hadvezéré üdvözlöjék, akkor ez a hős halhatatlan diadalt aratott s nevét nem temetik el a suhanó esztendő. Ezek a heroszok nem geográfiai határokat változtatnak meg, ily kicsinyes fogalmakkal talán nem is törődnek, az ő stratégiájuk tere az egész világ s a Marconi telegráfjának a legelmaradottabb néptaj sem árthat, sem a pápuák, sem a négerék nem akadályozhatják meg, hogy emberi szó és emberi érzés a világ egyik sarkáról ne röpüljön a másikra. Az ő vezetőket nem lehet elvágni, mert az a levegő, a mindenek fölött való szabad tér.

És Amerika legkiválóbb elektrotechnikusai drót nélküli távirattal együttesen üdvözlözték Marconit . . . azért a monumentális bá-

toradéért és sikerért, amelytyle sikerült neki villámosság hullámokat küldenie az Atlanti-óceánon keresztül . . .

Marconi életének ez lehetett egyik legboldogabb pillanata. Az ő valóra vált álmaival, realitássá vált ábrándjával köszöntötték egy világrész tudósai. Nem volt se bankett, se felkösztöntő, se koszoru, csak éppen a tudomány lépett előbbre egy lépéssel s ismét nagyobb lett az emberiség kényelme.

Marconi pedig felvev minden dicsőséget, most telepe felvev készüléke mellett áll és onnan lesi az oceánon Henrik porosz herceg hajójának futását. A hatalmas, végtelenbe vesző vizen könnyen száll a ringó vizipalota, a Hohenzollern. Rajta császári jólét és ragyogás s a német dicsőség cimerei között egy kis elektromos gép, amely azt mutatja, hogy a hajó és a szárazföld között meddig hat Marconi távirata . . . Messze, messze a szürke parton pedig aggódó figyelemmel áll egy fiatal olasz mérnök és izgatott várakozással lesi, hogy tul minden emberi szemhatáron mekkora távolságokon uralkodik az emberi ész és tudomány.

F.

Budapest, február 17.

— BUDAPESTI NAPLO. Február 15-én uj előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— A király elutazása. A király ma este 8 óra 30 perckor a nyugati pályaudvarról külön udvari vonaton Bécsbe utazott. Az udvari váróteremben elv alkalommal nem volt hivatalos bucsuzás, csupán *Ludvig Gyula* örendiházi tag, a m. kir. államvasutak elnök-igazgatója *Décsey Lajos* üzletvezető és *Daróczy* felügyelő állomásönök jelentek meg. Ő felsége kíséretében voltak: *Liechtenstein* Rudolt herceg első főudvarmester, gróf *Paar* Ede lovassági tábornok és *Bolfras* tábornagy főhadsegédek, *Hönel* lovag, korvettkapitány, báró *Apor* őrnagy és *Gozani* marquis őrnagy szárnysegédek. Pontban 1/29 órakor jelentették, hogy a vonat indulásra készen áll. A király beszállott szállókoosijába és a vonat elindult. *Marchegg* *Ludvig Gyula* elnök-igazgató és *Décsey Lajos* üzletvezető vezetik a vonatot, amely reggel 5 órakor érkezik Bécsbe.

A király alkalmasint vasárnap reggel 5 óra 40 perckor érkezik vissza Budapestre. A legközelebbi audiencia e hó 24-én lesz ő felségénél. Azontul — továbbbi rendelkezésig — minden csütörtökön és hétfőn fog ő felsége Budapestben legelsőbb kiballgatást adni, melyekre e hónap 18-tól kezdve, 9—2 óra közt lehet előjegyezni a kabinetirodában.

A király ma délelött általános kiballgatást adott, amelyen a következők járultak eléje:

Rakovszky István, *Perczel* Dezső, *Beniczky* Ferenc, gróf *Csekonics* Endre gróf *Festetics* Taszilo, *Lehoczky* Kálmán titkos tanácsosok, *Szemerecsányi Pál* püspök, *Radnay* Farkas ölszentelt püspök, *Bóné* Géza, gróf *D'Orsay* Olivér gróf *Hadik-Barkóczy* Endre, gróf *Hadik* Miksa, gróf *Mauháth* György, gróf *Sáchenyi* Andor Pál, *Szegedy* Béla gróf *Zichy* Aladár. *Bánó* József és *Benedikt* Béla kamarások, *Bernáth* Géza és *Mohay* Sándor államtitkarak, *Csörges* Gyula volt államtitkár, *Mikó* Bálint, *Lukács* György, *Csathó* Zsigmond és dr. *Kramolin* Viktor főispánok, *Kéty* Károly tanár és *Fekete* János udvari tanácsosok, *Kaffka* László és dr. *Azamély* Lajos miniszteri tanácsosok, *Klobuczár* Viktor és *Papp* Béla vezérőrnagyok. *Grosdanic* Mihály ezredes, *Csurda* Endre főhadbiztos, *Katic* János alezredes, *Szeghő* Ignác kuriai bíró, dr. *Márkus* Dezső királyi táblabíró, *Szokolovics* József és *Ürmösy* Miklós osztálytanácsosok, *Moravcsik* Ernő Emil egyetemi tanár. *Arányi* Antal tanítóképző-intézet igazgató, *Kerékgyártó* István számvéveségi igazgató, *Zlinszky* István megyebizottsági tag; együttesen járultak a felség elé: *Lukács* György főispán, gróf *Almási* Dénes és dr. *Zöldy* János megyei főorvos; továbbá *Veredy* Károly tanfelügyelő. *Sántha* Lajos és *Wehner* Gyula igazgatók, *Hajnal* Adolf és *Mousson* Géza tanúk.

— Ebéd a miniszterelnöknél. Száll Kálmán miniszterelnök ma délután 6 órakor ebédet adott, amelyre hivatalosok voltak: Gróf *Andrássy* Aladár kir. főkamarmester *Wekerle* Sándor közigazgatási bírósági elnök, *Rakovszky* István állami számvéveszéki elnök, *Perczel* Dezső, báró *Podmaniczky* Frigyes, *Gromon* Dezső és *Láng* Lajos valóságos belső titkos tanácsosok. báró *Atzél* Lajos lovag *Csibulka* Hubert, *Klobuczár* Vilmos és báró *Steininger* Károly altábornagyok, *Száll* Ignác államtitkár, *Loufi* bé török főkonzul, *Thornton* Károly angol főkonzul, *Barth* Miklós, *Biró* Lajos, *Bolgár* Ferenc, *Dékus* Ernő, *Kubik* Béla, *Kubinyi*

Géza, Münnich Aurél, Rohonyi Gyula és Vészi József országgyűlési képviselők.

— **Rainer főherceg aranylakodalmá.** Bécsből jelentik nekünk, hogy Rainer főherceg és Mária főhercegnő tegnap a lövészek-szövetség küldöttségét fogadta. A főherceg nyájában fogadta az osztrák lövészek szerencsekívánatait és legnagyobb megelégedése mellett annak a megőrződésének adott kifejezést, hogy az osztrák lövészek mindenkor jó hazafiak maradnak és hívek a császárhoz és a birodalomhoz. Délelőtt a főhercegi pár a turista-klub küldöttségét és a bécsi iparművészet egyesület küldöttségét fogadta, amelyek üdvözlő feliratokat nyújtottak át.

Ma délután a spanyol regenskirálynő képviselője Mária Izabella infánsnő Párisból ideérkezett, hogy Rainer főherceg és neje aranylakodalmán részt vegyen. A pályaudvaron Rainer főherceg fődudvarmestere és a spanyol nagykövetség képviselői fogadták.

— **A sah.** A *Novoje Vremja* illetékes forrásból arról értesül, hogy nem való az a hír, hogy a sah részt vesz az angol királyi koronázási ünnepélyén. A sah csupán kúra végett utazik Európába, majd pedig egyenesen Contraxvillebe és onnan Marienbadba.

— **Előleptések az állami számszéknel.** A király a magyar állami számvizsgálók elnökének a miniszterelnök által előterjesztett javaslata folytán dr. Strausz István állami számvizsgálói számvizsgálót állami számvizsgálói titkárrá nevezte ki, továbbá *Pataky László* és *Janovec Lajos* állami számvizsgálói titkári címet, *Koller József* állami számvizsgálói számvizsgálóknak az állami számvizsgálói irodavezetőnek pedig díjmentesen a főszámtanácsosi címet adományozta.

— **Uvári ebéd.** Ma délután 6 órakor a budai királyi várakban uvári ebéd volt, amelyen 6 felségén kívül résztvettek: *Schlauch Lőrinc* bíboros-püspök, *Császka György* érsek, *Szabó Miklós* kuriai elnök, gróf *Zichy Jenő*, *Beniczky Ferenc*, báró *Kemény Kálmán* és *Tallian Béla* valóságos belső titkos tanácsos, *Grünstein Béla* és *Nagy Ferenc* államtitkárok, *Vályi János*, *Semerecsényi Pál* és *Rimely Károly* püspökök, *Sándor János* és *Lippich Gusztáv* főispánok, gróf *Teleki Sándor*, *Hódossy Imre*, gróf *Tisza István*, *Szűcs Imre*, *Barabás Béla* és *Szedérenyi Nándor* országgyűlési képviselők, továbbá herceg *Liechtenstein* főudvarmester, gróf *Paar* és *Bolfras* főhadsegédek, gróf *Apponyi Lajos* magyarországi udvarnagy, *König Károly* osztályfőnök, dr. *Kerzl* udvari orvos, *Hönel* korveit-kapitány, báró *Apor* őrnagy és *Gozani* marquis őrnagy szárnység, *Rohm* ezredes, *Margutti* százados, *Holasek* és *Köszeghy* testőrparancsnok, báró *Bánffy* testőrhadnagy és az őrparancsnok.

— **Az eltűnt műemlék.** Egyerdélyi német újságban olvassuk, hogy az *Apaft*-család hatalmas arányú márvány-szarkofágja, mely az erdélyi műemlékek között egyike a legértékesebbeknek, nyomtalanul eltűnt. A művészi faragványokkal díszített szarkofág a XVII. század óta *Almákerék* községének, az *Apaft*-család ősi fészekének sírkápolnájában volt elhelyezve. Onnan tűnt el nyomtalanul, írja a német újság. Az eltűnt szarkofág gipszlenyomata a párisi világkiállítás magyar osztályának is egyik művészi érdekessége volt. Hová lett, ki vitte el? arról nincs semmi hír. A műemlék eltűnését az almákeréki község előjárósága jelentette be a segesvári megyei hatóságának. Nem tudjuk, miben áll a dolog, de a műemlékek országos bizottsága mindenesetre utána jár s megtudja, nem történt-e valami visszaélés vagy ahhoz hasonló a becses műemlékkel? Az erdélyi német újság erről szóló hírével azzal tudja meg, hogy *Almákerék*, hol a siremlék állott, ez idő szerint *Ugron Gábor* országgyűlési képviselő tulajdonja.

— **Kiállítás Budapesten.** Május havában kiállítás lesz Budapesten élelmiszerekből és italokból. Nemzetközi jellegű lesz s a főváros a kiállítás céljaira már átengedte a Vigadó épületét. A jury megalakítására *Hegedűs Sándor* kereskedelmi és *Daranyi Ignác* földmívelésügyi minisztereket kérték fel. A kiállítás jóvedelmén a hírlapírók nyugdíjgyesülete, a mentőegyesület és a fővárosi szegényalap osztozkodnak. A szervező-bizottságot az ország első élelmiszer-iparosaiból állították össze. A kik a kiállítás iránt érdeklődnek, forduljanak a kiállítási irodához (Kerepesi-ut 30).

— **Jubiláló bíró.** *Szegvárdról* írják: *Agoston* István szegvári, táblabírói ranggal és jelleggel felruházott törvényszéki bíró e hó 15-ikén tartotta meg 30 éves szolgálati jubileumát. A jubilaris táblabíró a bírói karnak kiváló képességű s népszerű tagja, akitnek tiszteletére 150 terítők banket volt. Felköszöntőket mondhat *Selc József*, *Simonits Elemér*, *Wosinski* apátplébános és *Tóth* Ödön.

— **Szerényi József felolvasása.** A Pesti Lloyd-Társulat felkérésére Szerényi József miniszteri tanácsos 20-án, csütörtökön esti 7 órakor a nagy tőzsdetereben az iparfejlesztésről felolvasást tart.

— **Ingyen kenyér.** A kenyérszülő boltok forgalma vasárnap 13.490 adag volt. Ebből a Podmaniczky-utcai boltban 8860 adag, az 6-budai új kenyérszülő-ban 4880 adag került kiosztásra.

— **Az utolsó akkord.** Legalább is reméljük, hogy az következett el immáron abban a koponya-históriában, amivel pár héttel ezelőtt zavarták meg a jóálmu emberek nyugodalmát éjszakáit, azt mondván, hogy a segesvári vesztett csata után egy *Reichenberger Bernát* nevezetű orvos lenyíszta a halott *Petőfi Sándor* fejét s mint aki jól végezte dolgát, hazavitte, ki-fésztette a koponyát, sőt — unokák elbeszélése szerint — iszogatni is szokott belőle olykor-olykor. Mert hát aki szellemes ember koponyájából iszik, maga is szellemes ember lesz. Ez az állítólagos *Petőfi-koponya* a balázsfalvi gimnázium gyűjteményéből fölkerült Budapestre s azóta tudós antropológusok és most már szintén azóta fogások is azon fáradoznak, hogy megállapítsák azt, hogy csakugyan a *Petőfi*-e ez a koponya. A vizsgálatot a *Petőfi-Társaság* dr. *Seemayer Villibald* antropológus és dr. *Iszlay József* főgász-professzor bízta meg. A két professzor el is végezte lelkiismeretesen a dolgát, de a munka eredménye természetesen nem lehet egyéb, mint föltevés. Illetőleg megengedése annak a föltevésnek, hogy a koponya a *Petőfi*-é. A tanár urak nyilatkozatait a *Petőfi-Társaság* tegnap megtartott zárt ülés a sajtó rendelkezésére bocsátotta. *Seemayer* tanár ezt mondja a többek között.

A koponya kilencven százaléknyi valószínűséggel 22—35 éves, fiatal férfi koponyája. A csont ép, egészséges, de nem tulságosan tömör. A koponya legnagyobb hossza 174 mm.-rel rendelkezik, legnagyobb szélessége 144 mm.-rel a rendesnél kisebb. Az említett két számból nyert lejjel — 62/75 s e szerint a koponya kerekfejű (brachykephal), ennek alsó határán. Tekintve, hogy *Petőfi* szülei szlávok voltak, ez a szám a koponya valódisága mellett szól, egyébként megjegyezvén, hogy a föld népénél, legyen az bármilyen nemzetiségű is, kerek Magyarországban hosszufeji (dolichocephal) ember csak elvétve akad.

A nyilatkozat többi része is a tudós természetes tartózkodásával van megírva. A vége pedig ez:

Sem én, sem más, a természettudományok légkörében nevelkedett szakember sem merné a megvizsgált koponyát határozottan *Petőfi* koponyájának kijelenteni. A természettudomány igazságai más természetűek, azok meg is másíthatók, de ha egyszer kimondjuk: nem másítható meg többé. Mégis kijelentem, hogy az összetett bizonyíték megalkotásánál adataimra mindenkor támaszkodhatnak. A koponya valódiságának határozottan ellentmondó anatómiai adatom nincsen. *Petőfi* szelleme velünk!

Iszlay József tanárt annak a kiderítésére kérték fel, hogy vajjon kiálló volt-e az a szemfog, amelynek a koponyán most már csak a helye van meg. A kérdésre ez a válasz:

A koponyán a bal szemfog-meder eltérő a jobboldali szemfog-medertől, amennyiben a jobboldali normális szemfogra enged közeledektenni, míg a baloldali meder arra mutat, hogy a belőle kihullott fog zömökebb és vastagabb volt, mint a jobboldali. A bal szemfog medrének falai sem elől, sem hátul szándékos vagy mesterséges horzsolást, illetve reszelést, sem pedig véletlen sérülést nem mutatnak, mit az is bizonyít, hogy melő fala feltűnően vastagabb, mint az ellenoldali melő fal. A baloldali melő bicuspis gyökerének megfelelő fal vékonyabb, mint az ellenoldali és mögője kanyarodik a szemfog alveolusának, amiből konstatálható, hogy a baloldali szemfog előre lett bilentre.

Közreadja még a Társaság egy *Ivanné Fischer* Lujza nevezetű urnó levelét. Ez az asszony unokája *Reichenberger Bernátnak* s azt mondja, hogy hallott olyan beszélgetést a nagyszülei között, amelyben a koponyáról egy szóloztak, mint amely Magyarország Schillerjé volt. *Reichenbergerné* sürgette is a férjét, hogy leplezze le a titkát, de az nem volt hajlandó erre. Attól félt, hogy a magyarok meglínchelik s börtönben fejezi be az életét, holott ő ágyban, párnák közt akart meghalni. — Es ezzel remélhetőleg lezártuk a *Petőfi-koponya* aktáit. Semmiképpen be nem bizonyítható föltevésekkel megbocsihatatlan könnyelműség lenne tovább is izgatni a közvéleményt.

— **Házasság.** *Gáspár* Artur újságíró-kollegánk, a *Magyar Hírlap* kitűnő munkatársa és politikai rovatvezetője eljegyezte *Márkus* Emma kisasszonyt, *Márkus* Miksának, a *Magyar Hírlap* felelős szerkesztőjének bájos testvérhugát. A mi kis bohém világunkban, ahol a vőlegény és menyasszony általános rokonszenvenek örvend, ez az eljegyzés ószinte örömet keltett s szívesen hallja híret a fővárosi társaság is, melynek fiatal kollegánk eddig is kedvelt alakja volt.

Kádor Armand e hó 23-ikán esküszik örök hűséget a Dohány-utcai izraelita templomban *Grünwald* Rózsika kisasszonynak, özv. dr. *Grünwald* Józsefné leányának.

Schwarz Nándor, a *Wohlmut* és *Schwarz*-cég beltárgya, eljegyezte *Brück* Irma kisasszonyt, *Brück* Izrael fővárosi kereskedő és háztulajdonos leányát.

— **Tolsztojj állapot.** *Tolsztojj* állapotában javulás észlelhető. Tegnap este a hőmérséklet 37.8 volt, ma reggel 36.8 az érverés 82. A beteg közérzése kitűnő.

— **A főrendiház elnökének ebédje.** Gróf *Csáky* Albin, a főrendiház elnöke vasárnap a nemzeti Kaszinó helyiségében ebédet adott, melyre hivatalosak voltak: *Schlauch* Lőrinc bíbornok-püspök, *Lobkovits* Rudolf herceg, *Széchényi* Gyula kir. fővadászmester, *Wlassics* Gyula kultuszminiszter, *Daranyi* Ignác földmívelésügyi miniszter, gróf *Festetics* Taszilo királyi főpohárnokmester, gróf *Bánffy* György királyi főajtónállómester, *Wekerle* Sándor, a közigazgatási bíróság elnöke, *Szenczényi* Pál szepesi püspök, *Czorda* Bódog, báró *Wodianer* Albert, báró *Vessey* József, *Szász* Károly püspök, gróf *Zichy* Ágost, gróf *Dessewffy* Aurél, gróf *Eszterházy* Miklós Móric, gróf *Eszterházy* Mihály, báró *Nyáry* Jenő, *Latinovics* János, gróf *Vigyázó* Ferenc, báró *Harkányi* Frigyes, dr. *Müller* Kálmán, dr. *Jókai* Mór, gróf *Széchényi* Imre, gróf *Szápáry* László fiumei kormányzó, *Burchard* Béla *Barády* Konrád, *Vörösmarty* Béla, *Szerencs* János.

— **Parlamentári affér.** A képviselőház mai ülésén *Rakovszky* István beszéde közben *Bartha* Miklós és *Olay* Lajos képviselők között affér támadt. *Bartha* Miklós ugyanis *Olay*nak parlamenti tudósításunkban olvasható közbeszólása miatt sértve érezte magát, minek következtében dr. *Holl* Lajos és *Hellebronth* Géza országgyűlési képviselők által elégtételt kértett *Olay* Lajostól, aki a maga részéről dr. *Krasznay* Ferenc és *Szalay* László képviselőket bízta meg az ügy elintézésével. *Olay* Lajos segédei *Bartha* Miklós segédei előtt mindjárt kijelentették, hogy felük közbeszólása nem *Bartha* Miklósról vonatkozott és őt sérteni nem akarta. Ezzel a segédek az ügyet befeljeztettek jelentették ki a következő jegyzőkönyvben:

Jegyzőkönyv. Felvetéssel *Bartha* Miklós és *Olay* Lajos urak közötti becsületbeli ügyben Budapesten, 1902. február 17-ikén.

Dr. *Holl* Lajos és *Hellebronth* Géza, mint *Bartha* Miklós ur megbízottai előadják, hogy felük sértve érzi magát *Olay* Lajos urnak a képviselőház mai ülésén tett közbeszólása által és ezért felük nevében elégtételt kérnek.

Dr. *Krasznay* Ferenc és *Szalay* László, mint *Olay* Lajos ur megbízottai kijelentik, hogy miután felük már a kihívás alkalmával kijelentette, hogy

ő megjegyzéseit *Bartha* Miklósról nem vonatkoztatta, így tehát csak sajnálja, ha *Bartha* Miklós, aki iránt tisztelettel és barátsággal viseltetik, magát nyilatkozata által sértve érezte, miután ő *Bartha* Miklóst sérteni nem akarta,

ezzel a kívánt elégtételt *Bartha* Miklósnak már is megadta, úgy hogy további eljárást ez ügyben részükről szükségesnek nem tartanak.

Dr. *Holl* Lajos és *Hellebronth* Géza a fentiek folytán az ügyet felük részéről is befeljeztettek nyilvánítták.

Kmf.
Dr. Holl Lajos,
Krasznay Ferenc,
mint *Olay* Lajos megbízottai.   *Hellebronth Géza,*
mint *Bartha* Miklós megbízottai.

A segédek tanácskozásáról azt halljuk, hogy *Bartha* Miklós eredetileg *Holl* és *Okolicsányi* László képviselőkkel kértett elégtételt *Olay* Lajostól, aki kijelentette, hogy őket megbízottaknak tekintie és hogy *Barthát*, aki neki jó barátja, személyében sérteni nem akarta. Egyébként hajlandó elégtételt adni. *Bartha* megbízottai ezzel nem elégedtek meg, mire *Olay* megnevezte segédeit *Krasznay* Ferenc és *Szalay* László orsz. képviselőket, akiknek a történeteket elmondván, kijelentette, hogy semmiféle magyarázatba nem bocsátkozik s feltétlenül elégtételt ad. A segédek összeültek. A tanácskozás folyamán *Okolicsányi* László leköszönt, helyét *Hellebronth* Géza foglalta el. A segédek ezután az ügyet *Olay* fentebbi nyilatkozata alapján békésen intézték le.

— **Halálozás.** Ma délelőtt temették nagy részvét mellett *Lustig* Süssmant, a pesti izraelita hitközség negyven éven át volt vallásánárát. A gyászszóban nagy számmal jelentek meg az hunytnak kártársai és volt tanítványai. *Weissburg* rabbi lendületes beszédben bencsuztatta az elhunytat és méltatta a tanítás terén szerzett nagy és elhervadtatlan érdemeit. Az izraelita hitközség énekára *Lazarus* kántor vezetése alatt megható gyászeneket adott elő és aztán megindult a menet az új temető felé.

Grünwald Mór fővárosi bizottsági tagot nagy részvét mellett kísérték ma örök nyugalomra. A gyászszóban *Lazarus* főkántor szolozsmája után dr. *Weissburg* Gyula rabbi méltatta az elhunyt érdemeit. Hosszú kocsisor kísérte aztán a kerepesi-úti temetőbe az elhunytat, ahol örök nyugalomra helyezték.

Csenkey Falmé született *Csepreghy* Veronika február 11-én 55 éves korában Vizekerten meghalt.

— **A semahat földrengés.** *Pakuból* távratozzák: Egy zászlóalj lövészt és egy árkász-csapatot 200 sá-

torral Semahába küldték, ahol az egész lakosság szabad ég alatt tanyáz. A földrengésnél elpusztult emberek számát 2000-re, a bedólt házak számát 4000-re teszik. A semahai kerületben 34 faluban okozott pusztítást a földrengés. A Semahától keletre eső Marasza faluban egy tűzhányó működik. A Georsejka patak földcsuszamlások következtében megváltoztatta irányát.

— Makkai képviselő ur — védnök lett.

Makkai Zsigmond képviselő úrról, akit némelyek csak úgy egyszerűen bána neveznek, ez ideig még nem sokat tudunk. Azt azonban már sejtjük, hogy nem igen tetszik neki az a komázás, amit nadrágos úri részről megfizetésnek vett volna odahaza, ákosfalvi hidás korában. Hirtelen belemelegedett az uraságba. Otthonosan mozog a házban, pártkörben, sőt úgy mondják, hogy a királyi bálján se imponáltak neki valami tulságosan az urak. Eppen úgy izogatózott, eszegetett és cigárózott, mint akár a kegyelmes urak s hamiskán pislogott utána egy-egy fehérvállu udvari dámiának. A képviselő urak között szokásos tegeződésként a legkényelmesebben intézte a derék szikulus. Ment az áramlattal. Ő bizony nem mulasztja el azt, amire talán már soha se lesz alkalma s leparolázza és letegezi Kossuth Ferenc urat. S a mellett valami nagyon szét se nézve ebben a kollektív kiterjedésű városban, él csendesen a maga kis körében. Azt mondják, hogy szereti a szóda-spricerezt s bizonyos csendes megbocsátási lakozik a szavaiban, ha az együgyű és kissé parasztos Ákosfalváról beszél. A pártjának nem sok baja van vele. Eppen csak olyankor vezényelnek ki díszőrséget melléje, ha rá vannak irányozva a világ szeméi. Az udvari bálnak például elsőrangú nevezetessége volt Makkai Zsigmond ur, hát vizyázní kellett reá. Egy-két függetlenségi ur állandón a nyomában volt... Hát ez mulatságor kissé, de különönbent unalmas ember lett már Makkai Zsigaból. Lejárta magát. Azt várták tőle, hogy hatalmas baklövésékké fogja gazdagítani a jövőendő anekdotikus könyvét s ime minden botrány nélkül egyszerű filiszterré vedlett át az ákosfalvi követ. Csendes szuszogással élvezte a pénzcséget, a miért még kis hidakát se kell faragásolni és — bizonyára már föl se tűnik neki az, hogy egy függetlenségi asztaltársaság őt választotta ki védnöknek. Az tudniillik, amely a Práter-utca egyik koszmájában spricerezik s amely ezután a Makkai nagyságos ur politikai égíste alatt fogja szidni az átkos közösgyét.

— A szombathelyi püspök beiktatása. Szombathelyről távirtozzák: Dr. István Vilmost, az új szombathelyi püspököt tegnap iktatták be a székesegyházban. A királyi kinevezés és pápai bulla felolvasása után a püspök misét, majd nagy beszédet mondott a hívekhez. Ezután a püspöki rezidenciában a küldöttségek tisztelegtek és pedig a papság Stegmüller püspöki helynök, Vasvármegye Reiszig Ede főispán, Zalamegye gróf Jankovich főispán, a premontrai kanonokrend Kunz és Takács prépostok, a helyőrségi tisztikar Scheibenhol huszárezredes, Szombathely város Ehen Gyula orsz. képviselő, Zala-Egerszeg Várhidy Lajos polgármester vezetése alatt. A tisztelegések után ebéd volt. István Vilmos püspök tőszot mondott és azt hangoztatta, hogy ő Széll Kálmán jelöltje volt. Tiltakozott egyes lapok azon állítása ellen, hogy ő reverzálist adott a kormányelnöknek politikáját illetőleg. Ő nem politikai célokot, hanem a szeretet és béke ápolására küldték és reméli, hogy a békát a papság támogatásával meg tudja tartani és helyreállítani. Kívánja, hogy Széll Kálmán miniszterelnököt a Mindenható egészségben tartsa meg, hogy áldásos működését a haza javára folytathassa. — A püspök installációja alkalmából a szegények közt 3000 koronát osztott ki.

— Két korona tíz fillér. Gyűjtés eredménye ez a kis summa, amely címnek ékeskedik a sorok előtt. Nem sok. De azok, akik összeadták, mégis nagy áldozatot hoztak vele. Egy születésnap mulatságon gyűjtötte Schiller Emma és Pollák Armin, akik mind a ketten most ösmereknek meg az abc titkaival az elemi iskola első osztályában. Es kis szívük jóságos érzésére vall, hogy ezt a két korona tíz fillért, amelyet a születésnap apró vendégek az oszonna-pénzükkel rakosgattak össze, a tejesztó-boltnak szánták. Annak a boltnak, amelyben az ilyen pénzekből ingyen árulják a jótékonyt azoknak a szerencsétlen gyermekeknek, akiknek ünnepnapon se jut odahaza egy kis meleg tej meg a hozzávaló kenyér. Odajuttattuk a pénzt. És most már a kis vendégeregő is száll az áldás, amelyet sok ehezó apró szájból vált ki a mindennapi ingyen-tej és ingyenkenyér.

— A felgyújtott levelezekönyv. A hírlapírók nyugdíjintézetének háza a vörös postaláda ma kormos és piszkos lett. Az pedig mind rosszul járt, aki ebbe a szekrénybe dobta be a levelét s abban reménykedett, hogy majd elkerül az írás oda, ahova címezve volt. Három kis ártatlan picike, a derék Suszter István, a még kedvesebb Farkasházy Győző és a kis pajkos Suszter Jóska azt a jó mulatságot

találta ki, hogy égő gyufákat dobáltak be a szekrénybe. Aztán egy kicsit elhúzódvá lesték a hatást. A gyufáknak eluntán több eszük volt, mint a gyermekeknek. Elaludtak, mielőtt kárt tehettek volna a szekrénybe dobott levelekben. Akadt azonban közöttük is egy tréfás gyufaszál, az aztán szerencsésen felgyújtotta a ládát. A fluk erre szétszaladtak, de a szomszéd boltosok információi alapján a rendőrök összeszedték őket.

— Est gróf Zichy Jenőnél. Szép estével avatta fel tegnap gróf Zichy Jenő a Róza-utca és Szegély-utca szögletén lévő palotáját, amely tudvalevőleg tele van műkincesekkel. A politika, tudomány, irodalom és művészet előkelőségei találkoztak ezen az estén, amelyen a háziaszony tisztelt a házigazda kérésére gróf Apponyi Albertnél töltötte be szeretetreméltóan és mindenkinek nagy örömere tiszta kifejezéssel beszállt magyarul a vendégekkel. Este tíz órakor kezdődött a tangverseny a pompás hangversenyteremben. A válogatott műsört Polányi Elemér nyitotta meg Liszt magyar fantáziájával, amely nagy tetszést aratott. Burrián Károly két dalal olyan hatalmas tapsot kapott, hogy meg kellett toldania programmszámai. Geyer Stefi, a fiatal hegedűművész játékja is nagy elismerést aratott. Befejezésül Jászai Mari az ő hatalmas művészetével csavarta Vörösmartyi a sors és a magyar ember című költeményét és a Szózatot. A taps alig akart szünni előadás után. Széll Kálmán, Vörösmartyi Ilona, a halhatatlan költő leánya külön is kifejezte elragadtatását a tragédiának. A hangverseny után bőségesen tréfált asztal várta a vendégeket, majd elszédtek a látogatók a műkincesel megrakott termekbe, amelyekben gróf Zichy Jenő szolgált érdekes magyarázattal. Jóval éjjel utánig vidám kedvben együtt maradt a társaság.

— Jubiláló vezérigazgató. Pekár Imrét, a Magyar Leszámláló és Pénzváltóbank áruosztályának vezérigazgatóját tegnap a banknál való működésének huszadik évfordulóján úgy az igazgatóság, mint a központi intézet, az összes osztályok és a bankhoz tartozó vállalatok lelkes ovációban részesítették. Az igazgatóság nevében a jubiláns madarasi Beck Miksa elnök üdvözölte, hosszabb, meleghangú beszédben kiemelte azokat a kiváló szolgáltatásokat, amelyeket az ünnepeit az intézetnek teljesített, végül pedig az igazgatóság tagjainak kollégiai tisztelete kifejezésül művészi kivitelű díszírtást nyújtott át neki. A tisztviselői kar nevében a megbetegedett Preudenberg igazgató helyett Neumann Ödön cégvezető bensőségteljes, meleg szavakban mutatott rá azokra az érdemekre, amelyeket Pekár Imre a bank felvirágoztatása, az áruosztály fejlesztése, a közraktárak kiépítése és számos új tisztelet meghonosítása körül szerzett és hangsúlyozta másfelől a jubilánsnak egy a kül-, mint a belsőoldón elismert szakadatlan alkotó tevékenységét a kereskedelem, az ipar és a forgalom terén. A szónok végül valamennyi tisztviselő által aláírt feliratot nyújtott át az ünnepeltnek. Pekár Imre mélyen meghatva mondott köszönetet igazgatótársainak, az intézet tisztviselői karának üdvözlőre mondott válaszában pedig teljes méltánálással emelte ki a tisztviselői kar odaadó és erőteljes munkálkodását a bank érdekében. Ezzel a szép ünnepély a jubiláns lelkes étetésével befejeződött.

— A bölcsészethallgatók nem szenvedélyeseknek. Arra az egyetemi tüntetésre vonatkozólag, amelynek ele Alexander Bernát ellen irányult, ma a következő nyilatkozatot kaptuk:

A Budapesti Napló vasárnapi számában az a cikk, amely dr. Alexander Bernát köztiszteletben álló egyetemi tanár ellen a napokban megjelent röpirattal foglalkozik, többek között bizonyos „lázas szenvedélyeskedést” emleget az egyetem falán belül. Mivel Alexander Bernát éppen a Bölcsészettudományi Karunk a tagja, a kifejezés nyilván e fakultás hallgatóira vonatkozik. Ilyen alítás azonban csak téves információkon alapulhat. Hiszen szenvedélyeskedésről az egyetemmel szorgalmasan látogató s tanulmányainak élő hallgatók között szó sem lehet. Már pedig a bölcsészethallgatókat mindenféle szorgalom, komoly és nyugodtabb kedélyű embereknek ismerik. S hogy o kar hallgatói jelenleg is együttértesben élnek, bizonyítani sikerült társas-össze-jöveteleik s az a körülmény, hogy ebben az évben tanulmányukat is, felolvasásokat is tudnak rendezni, mint azt a közeli napok megmutatják. Az igazság érdekében és a közönség tájékoztatása végett arra kérem nagyságos szerkesztő urat kegyeskedjék becses lapjában ezeket a tényeket legközelebb kifejezésre juttatni.

Teljes tisztelettel
Dongó Orbán,
a Bölcsészethallgatók Egyesületének elnöke.

— Egy völgyény öngyilkossága. Zágrábi tudósítónk távirtozza: A várost ma reggel óta szenzációs öngyilkosság tartja izgalomban. Az öngyilkos, dr. Agnesi, már régebben jegyet váltott Kostvenics egyetemi könyvtáros leányával és nemsokára megtartották volna az esküvőt. Agnesi tegnap este felment leendő apósának a lakására és ott egy forgópisztoly-

lyal fejbeltötte magát. A menyasszony a hír hallatára súlyosan megbetegedett. Az öngyilkosság okát nem tudák.

— Doodica Déle ment... Mindig elváhatatlanok voltak, ők voltak a számi ikrek: Doodica és Radica s Barnum pénztárának gyarapítása volt a hivatásuk. Az orvostudományt régóta izgatja az a kérdés, nem lehet-e sikeres műtétel szétválasztani az ilyen csudálatos ikreket. Barnuméknak azonban persze az volt az érdekük, hogy csak együtt maradjanak továbbra is, ahogy a nagy természet rendelte. Csakhogy közbejött valami. Az egyik iker komoly bajban megbetegedett, amely a másiknak az életét is veszélyeztette. Barnumnak most már mindegy volt. Ha az orvosok nem vágnak, akkor Doodica bizonyára meghal s csaknem kétségeltlen, hogy Radica is követi a halálba. Az összenőtt ikrekkel így hát nem lehet majd üzelet csinálni. De ha az orvosok vágnak, akkor, ha Doodica az angyalokhoz tér is meg, legvégső esetben megmarad talán Radica s a párjától megfosztott iker esetleg érdekességnek is válna. Szóval megtörtént a világra szóló operáció, mi is írunk róla. A szétválasztott leánykák a körülményekhez képest egyelőre jól érezték magukat, ámbár az orvosok tudták már, hogy Doodica nem maradhat életben. A sors másképpen határozott. Párisból hozza hírlé egy távirat, hogy Doodica tegnap reggel, egy héttel az operáció után meghalt. Szombat este még jól megacsorált és csendesen elaludt, miután a bábujával elmulatgatótt egy kissé. Reggel, vasárnap reggel aztán hirtelen sirást hallottak a gyermekek szobájából. Az ápolónők besiettek a szobájukba s látták, hogy Doodicánál beállott a krízis. El is vitték egy másik szobába, ahol alig mult el néhány pillanat, vége is lett a szegény ikernek. Radica pedig semmit sem tudott erről, a boldogok álmát aludta, de mihelyt felnyitotta a szemét, rögtön a testvérkéjét emlegette. Az igazat nem lehetett neki megmondani, hát hazudni kellett.

— Doodica elment Délre, neki itt Párisban nem jó a levegő.

Radica még nem kételkedik az emberekben, hát hitte, amit hü párjáról mondtak és játszott a bábujával és gondatlanul evett. Doodicát pedig eltemített, de egy kicsit tanultak még rajta a tudós orvosok, — felboncolták. Ehhez az aktushoz elment a klinikára Barnumék egy embere és az ikrek ápolóanyja is.

— Jótékony alapítványok. Egy általánosán tisztelt urasszony, domonyi Brüll Miksáné, születelt meyeri Krausz Anna, szombaton ünnepele hatvanadik születésnapját. Ez a családi ünnep különösen emlékeztetésté lett azzal, hogy a jótékonytágy gyakorlatának is nagy szerep jutott benne. Az ünneplő urasszony ugyanis a boldogult férje részéről tett alapítványokkal kapcsolatosan harmincezer koronát meghaladó összeget fordított alapítványokra és adományokra. Ime, a nemeslelkű adományozás részletei:

Alapítványok: 1. A szegénysorsu tüdőbetegek Erzsébet-szántóriumra számára 10.000 K. 2. Stefánia-gyermekkorház-alapítvány 4000 korona. 3. Bródy Adél gyermekkorház-alapítvány 4000 korona. 4. Szünidei gyermektápláló-alapítvány 2000 korona. 5. Izraelita fiúvárház 4000 korona. 6. Báró Hirsch-féle leány-menedékhely első részlet 6000 korona. 7. Izraelita kézműves-iskola 2000 korona.

Adományok: 8. Hirlapírók Nyugdíjintézete 200 K. 9. Országos Izraelita Tanítóképző-intézet 200 K. 10. Pesti Első Bölcsőde-Egylet 200 korona. 11. Országos Gyermeknédék-Egylet 100 korona. 12. Budapesti L. Gyermeknédék-Hely-Egylet 100 korona. 13. Budapesti Gyermeknédék-Hely-Egylet 100 korona. 14. Gyermekbarát-Egylet 100 korona. 15. Háztartási Egylet 100 korona. 16. Mária Dorottya-Egylet 100 korona. 17. Kenyérkiosztás 100 korona. 18. Izr. Siketnéma-Intézet 100 korona. 19. Mentőegyesület 50 korona. 20. Józsi-Egyesület 50 korona. 21. Vöröskereszt-Egyesület 50 korona. 22. Vakok intézete 50 korona. 23. Fővárosi Szegénygyermekkert-Egylet 50 korona.

— Iskolás gyermekek segélyezése. A II. ker. lövház-utcai szegény elemi iskolás gyermekek javára Farkas Elek igazgató-tanító a tanteszület tagjával az utolsó két vasárnapon hangversenyt és gyermekfadást rendezett a budai lövész-egyesület dísztertermében. A jövedelemből Budapest az egyik legszegényebb negyedében lakó, többnyire munkás és napszamos gyermekek közül ötvenen 300 korona értékben meg cipőt kaptak s háromszáz ebedjegy került kiosztásra 60 korona értékben. Ugyancsak ennyi cipőt és ebedjegyvet osztanak ki a legközelebb is.

— Felrobbant hajó. Toulonból távirtozzák: A marseillei hajózási társaság Pionir gőzöse tegnap éjjel a Taillat-fok közelében egy sziklára jutott. A hajófenéke, ahol nyolc tonna calcium carbid volt, behatolt a víz. A kifejődött acetylen borzasztó robbanást okozott, mely a hajó nagy részét elpusztította. A kapitány és egy utas, akinek kiletét eddig nem lehetett megállapítani, életét veszítette, a többi utasokat és a legénységet megmentették.

— **A Barcelonai sztrájk.** Barcelonából táviratozzák: Az általános sztrájk megkezdődött; az egész közlekedés szünetel. A nap folyamán néhány összeütközés volt, mely alkalommal több ember megsebesült. Barcelonában kihirdették az ostromállapotot.

Madridból jelentik, hogy a kamarában *Castellanos* utal a barcelonai helyzet komolyságára és az energia hiányát veti szemébe a kormánynak. A belügyminiszter azt válaszolja, hogy a prefektus nem volt képes az egyidejűleg tartott 72 meetingre biztosokat küldeni. A miniszter elítéli a történet kihágásokat és kijelenti, hogy a hatóság tekintettel a helyzet komolyságára, elhatározta, hogy statáriumot hirdet. A miniszter végül felhatalmazást kér a kamarától, hogy Barcelona-tartományban felfüggeszthesse az alkotmányos jogokat. A kamara osztályai bizottságot választottak a kérdés megvizsgálására. A bizottság hozzájárulása alapján holnap lép hatályba az alkotmányos jogok felfüggesztése. A Barcelonában sztrájkoló munkások számát 40.000-re teszik.

— **A kereskedelmi kongresszus.** A kereskedelmi kongresszus meghajtott bizottsága tegnap *Lánczy* Leó elnöke alatt ülést tartott, amelyen letárgyalták a még függőben levő ügyeket. Különösen foglalkoztak az úgy a *kereskedők országos szervezetének* megalkotásával. A bizottság abban a határozat mellett van, hogy a szervezet megalkotása a legfontosabb és legsürgősebb feladat. A felmerült nézeteltérések a *vidéki jogos érdekek* méltánylása mellett eloszlathatók lesznek. E végből az újból letárgyalt alapszabálytervezet rövidesen megküldik a hazai összes kereskedelmi társulatoknak azzal, hogy legkésőbb április végéig közöljék észrevételeiket. Ezeknek figyelembevételével fogják azután meg a nyáron alakulása összehívni a társulatokat. Szóba került a *legközelebbi kongresszus* ügye is. Eddig minden két évben volt kongresszus. Mivel a legutóbbi kongresszus 1900. évben Miskolcra volt, az idén is tartandó kongresszus. Ez ügyben nem döntött a bizottság, hanem bevárja a *meghívásokat*. Régebbi óhaj, hogy a kongresszus vagy az *erdélyi* részekben vagy Dunántúl tartassék. Végből a bizottság üdvözölte a jelenlevő *Sándor Pál* országgyűlési képviselőt sikeres parlamenti felszólalásáért.

— **Egyetemi élet.** Az ifjúsági Reformpárt *Wlassics* Tibor és *Smerczka* Ferenc elnöke alatt ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy legközelebb a *Magyar Egyetemi Ifjúság* című pártlapot újból megindítják. Az ülésen bejelentették, hogy *Wlassics* Tibor és *Smerczka* Ferenc elnököket a „*Corda Fratres*” nemzetközi diákszövetség konzuljainak nevezték ki.

— **Az idők szörnyű változása.** Egy Párisból érkezett telegramm azt újságolja, hogy tegnap lépett föl *Rigó János* először — és egyuttal utóljára is — a *Folies Bergères*-ben. Művészi tehetségét egy cigányzenekarban akarta bemutatni, melyben 5 játszott az első hegedű. A közönség, melynek sorában *Rigó János* felesége, *Chimay* hercegnő is helyet foglalt, zajosan tüntetett a cigányprimás ellen és *Rigó Jánost* kintyűtötte. A látva akkora volt, hogy a cigányok által húzott ocsárdás hangjai teljesen beleveszték a fülty, piszögés és ordítás zajába. *Rigó János* halálaspádt volt, de azért befejezte a csárdást. Többet azonban nem játszott. Még aznap este kis falragasok híriül adták, hogy *János* további vendég szerepése elmarad. *Chimay* hercegnő a tüntetés közepette elájult.

— **Letartóztatott család.** Egy szegedi gőzmalomtulajdonosnak a felesége a múlt hónap 19-ikén Budapestre jött, hogy itt jó pénzen sokkal több hamis bankot vásároljon. Az asszonyt *Tóth* István oglalkozás nélküli szegedi lakos kísérte el a városba és itt bemutatta *Valkovics* István kávésnak, aki csalásért most is vizsgálat alatt áll és *Kovács* Boldizsár földművesnek, akik 2000 koronáért 6000 koronányi hamis pénzt ígérték neki. *Valkovics* és *Kovács* átvették az asszonytól a 2000 koronát és egy csomagot adtak át azzal, hogy abban 6000 korona értékű hamis bankó van. A csomag tetején egy huszkoronás, az alján pedig egy tizkoronás valódi bankjegy volt, míg a közepe u sággapapírból állott. Az asszony a csomagot zsebre tette, de már most a család meg is akartak szabadulni tőle. Felbőlelték *Csallay* Sándor 590-es számú hordárt, aki detektívnek adta ki magát és eltávolította az asszony mellől csalótársait. A szegedi rendőrség letartóztatta *Tóthot* és *Kovácsot* és a budapesti királyi ügyészséghez kísérte át. A főkapitányság *Csallayt* és *Valkovicsot* tartóztatta le, akiket szintén átkísérték az ügyészséghez.

— **Megszűrt szobafestő.** *Lauffer* Ignác szobafestő és *Gross* György cipészlegény régi haragosa volt egymásnak. *Lauffer* a Dob-utca 7. szám alatt lakott és gyakran áttárt a Dob-utca 9-ik szám alá egy ismerőséhez. *Gross* is járt abba a házba. Ma délután itt találkoztak a régi ellentétek. Estelől azután *Gross* megvárta *Lauffer* a kapu alatt és egy bőrvágó-késsel a bordái közé szurt s azután elszaladt. *Lauffer* összeesett s a mentők a Rókusba vitték. *Gross* a rendőrség keresi.

(x) **Fratelli Deisinger** küld Finnéből 4% kgr. legfinomabb Santos-kávét 5 iorint 46 krért bérmentve és elvámolvá.

(x) **Tüdő- és légzőszervek** bajainál kipróbált jó hatása a *Cervello* tanár-éle *Igazol* és az ehhez szükséges belélegző készülék, a *Salus*. Orvosi rendelre kapható. Prospektust ingyen küld a Nádor-gyógyyszerház, Budapest, Váci-körút 17.

(x) **Akácia szappan** kellemes illata, habzása és nagy tartóssága miatt ma közkezdvelt mosdószappan. Darabja 1 korona, Akácia-pouder 1 korona. Akácia-krém 2 korona kapható a gyógyszerárakban. Főkraktár: Korona-gyógyyszerház, Budapest, Kálvin-tér.

Az elcsapott Jókai.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, február 17.

A *Petőfi-Társaság* tegnapi zárt ülésében szóba került a *Jókai-Légrády-ügy*. A jelenlevő tagok minden tárgyalás és vita mellőzésével elhatározták, hogy koszorúsnak elnöküket, *Jókai* Mórt, akinek minden örömeiben és minden bujában híven osztozni szoktak, ezuttal is bizalmukról és ragaszkodásukról győzik meg. Mindjárt a zárt ülésből hataggu küldöttség ment a költőfejedelem lakására, még pedig: *Bartók* Lajos al-elnök *Abafi* Lajos, *Jakab* Ödön, *Ferenczy* Zoltán, *Frém* József és *Pekár* Gyula. A küldöttség dolgozószobájában, íróasztalánál találta *Jókai* Mór, akit ez a tisztelgés rendkívül megörvendeztetett.

Bartók Lajos lelkes, költői szárnyalású beszédet intézett Jókaihoz, kife ezve bizalmát, amit a *Petőfi-Társaság* tagjai az elméknél esetlén sajnálattal éreznek. Kiemelte *Barók*, hogy *Jókai* volt a sajtószabadság egyik hőse és éppen őt akarják korlátozni írói szabadságában, és *Jókai* volt a jobbjagság felszabadításának egyik banoka, most pedig őt akarják szellemi és írói jobbjagságba taszítani. Ez ellen a *Petőfi-Társaság* tagjai, kik *Jókai*ban a *Petőfi* üggetlen és szabad léngszellemének osztályosát tisztelik, mai megje-enésükkel titakoznak. Végül kérte a szónok *Jókait*, hogy ne is tekinse sérelemnek azt, amit elene elkövettek, mert hisz efféle méltánytalanság ő hozzá föl sem érhet.

Jókai, bár mélyen meg volt indula, nem is veszi oly tragikusnak az egész esetet. Sőt humorizál fölötté. Az üdvözlésre a következő beszéddel jelet meiyet a jelenlévők sokszoros helyesléssel és éljenzéssel szakították lábe:

Kedves, szeretett barátaim!

Engedjétek, hogy fiaimnak nevezzék benneteket, mert ti, mint a *Petőfi-Társaság* tagjai úgy jöttetek most hozzám, ahogy a fiak megbántott atyjukhoz sietnek, kit védeniök kell. De hisz nem atyátokat, elnökötöket, hanem egy eddig tisztelbentben tartott magasztos elvet sértettek meg: a belletrista-író szellemi függetlenségét. Tudjátok, hogy nekem csak regények írására volt szerződésem annál a lapnál, amely most kidobott, de nem arra, hogy a kiadót politikai bajiabam véjdem és őt mint testőr fedezzem.

Visszautasítottam ezt a követelést s hogy jözoan és helyesen cselekedtem, mutatja az előhaborodás, amelyet már az Újságírók Egyesülete kifejezett, amely egyesület tagjai tegnap seregostől elleptek hajlékomat és elégtelést adtak, a legszembet, amelyet a toll emberei fegyvertársuknak adhatnak.

Akik itt voltak nálam, mindenféle politikai pártok tartoznak, de a védelem visszautasításában csak egy pártot alkottak.

Es oly ajánlatokkal siettek káprótolni, melyek fényesebbek, mint bármelyik, amelyi eddig megtisztelték. Ez a párkülönbség nélküli adott elégtétel leghevebben mutatja eljárásom helyességét. Magam is egész pályámon mindig különválasztottam a politikát a szépirodalomtól, de ugy, hogy politikai munkatársaimnál a belletrisztikát nem tartottam inkompatibilisnek. Szépirodalmi lapjaimban a Deák-párt, a balközép, a függetlenségi párt s az ó-konzervatívok hibeit egyaránt szivesen láttam. *Bartók* alnökömmel is a legellen-tesebb politikai nézetet vallom, s ime, teljes összhang és szeretet fiz bennünket össze. A *Légrády* ellen intézett visszatárolásban én ártatlan voltam, azt jól tudhatták ők. Hogy a *Magyar Nemzet* főszerkesztője vagyok: ez csak olyan, mint a főszerkes címtáblájára pingált „Vademéber.” Nem bánt senkit, de sáfrányt sem árul. Nem is foglalkozom már politikával. Csak a szépirodalomnak élek. Ezen a téren ne legyen gyűlölség közöttünk. Becsüljük meg egymást, s ti, a *Petőfi-Társaság* tagjai, mint édes fiaim e szép és főlemelő ragaszkodással megédesítették életem alkonyát. Az isten áldjon meg benneteket!

Az ősz költő aztán sorban megölelte a jelen-voitakat, kik éljenzeve távoztak elnöküktől.

A trieszti munkásforradalom.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, február 17.

Hóvihar és bórá dühöng Triesztben. A forradalomnak vége. Az áldozatokat az éjszaka sötétségében kilopták a temetőbe. És a hóhér megérkezett a fekete városba. Statárium van, a halálbüntetésnek nincsenek most nagy ceremóniái, érthető tehát a jelentés, hogy csöndesek az utcák. A nyomozás is megindult és a hatóság azt is megállapította, hogy anarkhista kezek rendezték a szombati zendülést. A vér közvetett okozóját följegyezték a vizsgálat irataiba; a közvetlen okokról nem szabad Triesztben beszélni, mert a véleménynyilvánításra is béklyót raknak a kivételes intézkedések, amelyek az osztrák minisztertanács kezdeményezésére most elfoglalták a köz-igazgatás és az igazságszolgáltatás helyét.

A munkásforradalomról és a mai nap eseményeiről a következő tudósításaink szólnak:

(A statárium.)

Trieszt, február 17.

A hóhér tegnap délelőtt ideérkezett.

Lang bécsi hóhér két segédjével a jezsuita templommal szemben levő törvényszéki épületben szállott meg.

Azt az embert, aki tegnap egy rendőrt megfenyegetett és szidalmazott, a statáriális bíróság elé állítják; az illető az állami ipariskola szolgája. A városi hivatalnokok *felsőzad katonaság kíséretével proklamálták az ostromállapotot*. A hivatalos lap csupán a kormány rendeletét és a helytartó hirdetményét teszi közzé. A szedőket tegnap este rábírták, hogy a hivatalos lapot kiszéjék. Ma már a többi újság is megjelenik. Az ostromállapot kihirdetése senkit sem lepett meg s általánosan hiszik, hogy hatása nem fog elmaradni.

A polgármester a polgársághoz felhívást intézett, melyben utalással arra, hogy a múlt napok szomorú eseményei a legfelsőbb állami hatóságokat a rend helyreállítása érdekében súlyos kivételes intézkedésekre indították, kéri a lakosságot, hogy engedelmeskedjék a rendeleteknek. Minden ember példás magatartással járuljon hozzá, hogy a rendes foglalkozás általános békés folytatásával visszatérjen a teljes nyugalom a városban.

(Temetés.)

Az utcai harcok áldozatait tegnapelőtt *éjjel felkeltőkor katonai halottszállító kocsikon minden kíséret kizárásával vitték a temető halottsházába*. A temetés tegnap déltán négy órakor volt s mint-hogy tüntetés-föl létek, a temetőt a huszonhetedik gyalogezred több százada szállotta meg. Tegnap délelőtt *különvonaton hatszáz katona érkezett ide*. Az áldozatok családait értesítették a temetés idejéről. A gyászszertartás a legnagyobb csöndben ment végre s csak az a jelenet volt nagyon megható, amikor a koporsókat a sirba bocsátották.

Ma délután öt órakor temették azt a rendőrt, akit tegnap agyonlőttek a tüntetők. A temetésen a helytartó és a rendőrfőnök is megjelent.

(Munkában.)

Az időjárás a legjobb rendesinál: reggel óta *erkányszerű vihar tombol s a hőmérőket* a fagypontra alá szállott. A vihar miatt alig lehet az utcán járni. Lépten-nyomon katonai őrszarak tűnnek föl, amelyek a legkisebb csoportosulást is megakadályozzák. Két-három emberből álló csoportok járnak-kelnek az utcán és nézik a leg-utóbbi események által okozott pusztítást. A *Via-Caterinán* még most is látható *az áldozatok vére- nek nyoma*. A San-Antonio-templom falában még megvan *mind a tízenyolc golyó*, amelyet a katonák oda löttek.

Az éjszaka és a mai délelőtt nyugodtan telt el. A nyugalom visszatérése mindenütt észrevehető. *Az összes gyárakban, a szabad kikötőben és a vasutakon újra dolgoztak*. A Lloyd fűtőt is újra feljagadták. Az üzletek mind nyitva vannak. A villamos vasuton déiben, mintán a kocsikot kijavították, újra megindult a forgalom.

A kórházban fekvő emberek közül három súlyosan sebesültnek az állapota nagyon aggasztó. A többi 25 sebesült állapota javuló felben van. A környék is teljesen nyugodt. *Az éjszaka ideérkeztek a Wien és Monarch hadihajók és egy torpedónaszád*.

A nyugalom immár teljesen helyreállt. A munkát majdnem valamennyi ipartelegen újból megkezd-tek. Az üzletek, kávéházak mind nyitva vannak. A gyermekek szülőik vagy felügyelőik kíséretében mennek az iskolába. Az utcán még mindig kisebb katonas-őrjáratok cirkálnak. Az újságok újból megjelentek. Az elmúlt napok eseményeiről azonban nagyon tartó-

kodón irnak, mert a cenzura a legnagyobb szigorúsággal jár el és sokat töröl a tudósításokból.

Az egész városban folyton dolgoznak a gázvilágítás rendbehozásán. A város már nincs sötétségben, mert sok villamos lámpát állítottak fel. Nagy feltűnést keltett a három hadihajónak megérkezése. A munka mindenütt megkezdődött, csak kevés munkás nem állott még be, de azok sem sztrájkolnak már. *Sandrinelli* polgármester ma báró *Call* kereskedelmi minisztertől a következő táviratot kapta:

A tengerészeti hatóság felhatalmaztatott, hogy a kikötő-rendőri szabályzat 19. pontja alapján azonnal elrendelje a készletre néve a legénység számának, beleértve a fűtőket, lehető korlátozását.

(Utolsó akkordok.)

Trieszt, február 17.

A hatóság megállapította, hogy a szombati zendülést *anarkhisták* rendezték. Jó forrásból eredő értesülés szerint, alapos volt az az aggodalom, hogy a *rendzavarás* meg fog újulni. Ezért a nyugodtabb elemek elismerik az ostromállapot kihirdetésének jogosultságát.

A Via-Stadionban tegnap reggel egy ismeretlen ember *revolverrel* rádött egy *örmagyra*, de nem találta el. Az orvosok kijelentése szerint a tegnapi napot megsebesült postahivatalknak egyik lábát amputálni kell. Tegnap délután egy pillanatra sem zavarták meg a nyugalmat. Az éjjeli folyamán sok helyen megkísérlettek, hogy a *telegráf- és telefon-drótot elvágják*, de katonák és rendőrök megakadályozták ezt.

Szombat estig *kilencvenöt embert tartóztattak* le. A rendőrség tegnap este bement egy vendéglőbe, ahol a szocialista vezeték gyűlést tartottak. A rendőrök *kilenc embert* letartóztattak, *közülük a választott bíróság egyik tagját is*. A rendőrök ezenkívül letartóztattak sok embert, akinek fegyver volt a birtokában. A temető előtt még most is nagyszámu katonaság van. Tegnap reggel husz ember be akart hatolni a temetőbe, de a katonák *szuronysegezve elkergették őket*. Egy községi iskola előtt, amelyet kaszárnának rendeztek be, az őrtáll katonákat követ hajgálták. A katonák a levegőbe lőttek, amire a támadók elszaladtak.

A ma éjszaka letartóztatott kilenc tünnetű közt van egy *Rovigo József* nevű veszedelmes anarkhista, a *Lavoratore* című munkáslap főszerkesztője, *Coch Antal* és *Bibeni*, a választott bíróság tagja.

Ma délelőtt egy kisebb munkáscsoport az egyik katonai őrzőházat követ akarta megdöbnölni, mire a katonák a levegőbe lőttek. Sebesülés egyik részről sem történt.

A halottak száma, az eddigi megállapodás szerint tizenegy, míg a súlyosan megsebesülteket negyvenkettőre becsülik. A könnyebben sérültek száma jóval nagyobb, kik közül a legtöbben lakásokon fekszenek.

A lapok *borzalmas részleteket* közölnek a tünnetűk vadságáról. Pénteken, amikor a katonaság először lőtt a népre, több fiatal *subane felkapott egy halottat*, a katonák elé vitték és miközben rablóknak és orgyilkosoknak szidták őket, azt kívánták, hogy *döjék át szuronyaikkal a holttestet*. Az asszonyok *karjukon gyermekükkel a szuronyokba akartak belerohanni*. A férfiak mellükön föltépték a ruhát és *nekiszegték a puskáknak*. A katonákra a nép a háztetőkről is köveket és téglákat hajgált.

Trieszt, február 17.

A helytartó kijelentette egy újságíró előtt, hogy a tünnetűk *nem önkéntes demonstrációk*, hanem a legnagyobb terrorizmus eredményei voltak. A tulajdonképpeni munkássztyált szinte akarata ellenére sodorják bele a tünnetésbe.

(Az ostromállapot ellen.)

Bécs, február 17.

A miniszterelnöknél ma konferencia volt, amelyben valamennyi nagy párt részt vett, hogy egyöntetű eljárásban állapodjanak meg a triezsi ostromállapotról szóló rendelet holnapi tárgyalása előtt. A kormány rendeletét tartalmazó előterjesztést 37 tagú bizottsághoz fogják utasítani. A szocialdemokrata párt indítványt fog benyújtani az ostromállapotnak azonnal való megszüntetése tárgyában, de e mellett a szocialdemokratákon kívül csak a nagynémetek, csehek és olaszok fognak szavazni.

(Főolvasztott gyűlés.)

Prága, február 17.

A szocialdemokraták által ma este a triezsi események ügyében egybehívott gyűlést, melyen nagy 700 ember vett részt, viharos lefolyása miatt, a kormánybiztos feloszlatta. A résztvevők nyugodtan szétoszlottak.

FŐVÁROS.

(*) **Hatósági bizonyítvány.** A tanácsból egy polgár hivatalos másolatot kért egy hatósági bizonyítványról. A tanács azonban legutóbbi ülésén elvi határozatként kimondotta, hogy a főváros hatósági bizonyítványokról másolatot senkinek sem ad.

(*) **Vasuti ügyek.** A farkasrői temetőhöz vezető vasut ügye végre dülede jutott. A tanács a helyhatósági építő engedelmet megadta, a kereskedelmi miniszter pedig a minap az engedelem megadását kisebb módosítással jóváhagyta. Most már nincsen semmi akadály a vasut építésének s a jövő hónap elején az építést meg is kezdik. — A városi villamos vasúttársaság ma betérjesztette a városhoz a sertés-közvágóhidhoz vezető vasut kiviteli tervét s helyhatósági építő-engedelmet kért. A vállalat arra kéri a várost, hogy az engedelmet sürgősen adja meg, hogy a vasutat a közvágóhid megnyitására, vagyis május else-éig megépíthesse.

(*) **A sörfogyasztás statisztikája.** A pénzügyminiszter ma megküldte a fővárosnak a múlt évi sörfogyasztásra vonatkozó kimutatást. E szerint tavaly 342.007 hektoliter és 46 liter sört hoztak be és 49.093 hektoliter és 12 liter sört vittek ki. Budapesten tehát 292.909 hektoliter és 33 liter maradt. A főváros minden hektoliter sör után 3 korona 88 fillér fogyasztási adó illeti meg. A behozott sör után tehát 1.113.055 korona 47 fillér jár a fővárosnak. Az összesítő a már adott előlegek levonásával a miniszter megküldte a fővárosnak.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** **Nemzeti Színház.** Julius Cézár mai előadásának az adott érdekességet, hogy Cézárt a gyöngédkedő *Gál Gyula* helyett *Ivánfi Jenő* játszotta. Cézáról való lefogása nagyban és egészen egyezett elődjének a fel fogásával, de előre lehetett látni, hogy az *Ivánfi Cézárja* hangosabb és pathetikusabb lesz. *Gál* az öregedő és hanyatló Cézár magával eltelt gögjét a mindent lenéző guny szuverén mosolyával fejezte ki. Nem a hangjával volt dölyösen visszatartó, hanem a nézésével. Egyéniségének deklamáció nélkül is impozáns sulya volt. *Ivánfi* a maga hamar lobogó tüzeit ezáltal erősen mérsékelte és hangját is tompította, de a hivalkodó és indulatba jövő Cézár jellemzésénél szaváló pátoszba mégis erőt vett művészi megfontoltságán.

** **Kamara-zene.** Ma este tartotta meg a *Hubay-Popper* kamara-négyes társulat hatodik kamara-estélyét a Royal-teremben, amelynek hangverseny-dobogója előtt ismét együtt láthattuk zeneközönségünk elítjét. Előadásra került Beethoven mélyeséges A-moll kvartettje (132.) — és *Brahms* B-dur hatosa (18.) — mind a két mű koncertjének állandó kincéséhez tartozik. Az est vendége *Behr Teréz*, német dalénekesnő volt, aki gyönyörű alt-hangjával, nemes énektechnikájával és bensőséges előadásával már a legutóbbi filharmoniai hangversenyen is elragadta közönségünket. Ma este is nagy sikert aratott és nagy örömmel nézünk hoinapi önálló dalestélye elé, — nagy eismeréssel kell megemlékeznünk *Tarnay* Alajosról, aki diskret művészettel végezte a zongora-kíséretet.

** **Uránia Színház.** Az állatok színes, nagy és érdekes világának képét adja *Vánca Mihály* ma bemutatott darabja: *Az állatok világa*. Természetesen csak vázlatos vonásokban, rövidre szabott idővel kellett dolgoznia a tudós szerzőnek. Azonban így is sikerült áttekintést adnia arról a nagy világról, amelynek immár alig vannak rejtett adatai a kutató ember előtt. A darab elsőben az óskor állatainak életét ismerteti. Azután áttér a tolyók, tavak, tengerek világára. A tiszaparti és a balatoni halászelet szokásait éppen úgy bemutatja, mint a tengeri halászköz életét; hogy milyen az élet a tenger fenekén, a víz felszínén, a jég birodalmában. A szárnyasok mindenféle fajta kerül a szemünk elé a magyar baromfitól egészen a legexotikusabb állatig. A vadászelet izgalmas ismerteti azután és egymásután kerülnek bemutatásra a nyul, a zerge, antilop, vaddisznó, viziló, szarvas, elefánt, róka, tigris, oroszlan, — a vadászszervevény mindmennyai áldozata. Közébe közbe kimutatja ezeknek a vadnak házi állatainkkal való rokonságát. Az erdő, mező, hegy és róna minden állatát megismerjük, többnyire oktató hangon megírt eléggé érdekes jellemzéssel. Az Uránia-Színház gyönyörű képeket készítettett a darabhoz, amely pedagógiai céljait el fogja érni. Van közöttük mozgókép is, amelyek közül érdekes az akvárium élete, a tevéknek munkájában való bemutatása, az elefántok tanítása, a jegesmedve-vadászat. A darabot élénk rokonszennel fogadta a díszes közönség.

** **Pálmy Ilka Bécsben.** *Pálmy Ilka* március 15-ikén kezdi meg vendégjátékait a bécsi *Carl-Theater*-ben. A diva, mint már említettük, egy új énekes bohózat fő női szerepét fogja kreálni, melynek zenéjét *Weinberger* írta s amelynek szövegkönyve a *Felcségedem* című francia bohózat után készült.

** **Művész-est Komáromban.** Amióta áll a komáromi nagyszálló hangverseny-terme, olyan nagy és elegáns közönséget még nem látott, mint amilyen vasárnap este ott összegyűlt. A roppant érdeklődés oka az volt, hogy az izraelita jótékony négyesület vigalmi bizottsága kiváló budapesti vendégeket hívott meg közreműködőkül: *Abányi Emlinét* és *Bródy Sándort*. Ez a két illusztris érő a komáromi művész-est műviótját igen magasra emelte. A programot *Bródy Sándor* nyitotta meg rendkívül érdekes és tanulságos szabadelőadással. Elmondta, hogy legutóbb Berlinben járt és jelen volt *Suderman Éljen az élet* című darabjának a bemutatóján. Idevágó tapasztalásairól beszélt és nemcsak a drabot, hanem a német közönséget is pompásan jellemezte. Végül *Dada* című drámájából olvasott fel egy sok részletet, kitűnő hangszuloyozással, mint sok elsőrangú színész. *Abrányinb-Wein* Margit asszony szebbnél-szebb énekszámával valóságos elragadta a komáromiakat. Énekelte a *Mignon-románót*, *Carmen-től* a *Habanerát* és egy gazdag koloratúrával földiszítta eredeti mazurt *Veró Györgytől*, a két előbbi mély, megkapó poézissal, a mazurt briliáns technikájának egész bravurjával. Viharos tetszés kísérte minden számát és a hatás még fokozódott, amikor a szűnni nem akaró tapsokra magyar dalokat adott ráadásul és fényesen bebizonyította, hogy a magyar érzés hangján épp oly tükéletesen tud szólni, mint a híres külföldi operairók nyelvén. A budapesti vendégek közt volt *Kovács Mihály* is, a Népszínház jeles komikus, aki előadta a *Kórsta* című monológot és végül több kuplét énekel, népszerű komikumának kacagató elevenségével. A hangversenyben Komárom két kiváló dilettánsa is közreműködött: dr. *Kéri Miklósné* és dr. *Zámorszky László*. Beethoven egyik szonátáját adták elő zongorán és hegedűn, majd *Kéri Miklósné* a *Soirée de Vienne-t* zongorázta, meglepő készséggel. A hangverseny lakoma, majd hajnalig tartó táncmulatság követte.

** **A Népszínház eredeti udonsága.** A *Népszínház*nak ebben az évadban még egy eredeti operett-udonsága lesz: *Faragó Jenő* és *Barna László Casanova* című kiállításos operettje, melynek egy szövegkönyvét, mint zenéjét a legjobb hírek előzik meg. Az operett címszerepét *Hegyí* Aranka, fő női szerepét *Küry Klára* fogja játszani. Bemutatóját a *Népszínház* angol operettje, a *Kórsta lány* után március havára tervezik. A *Casanova* betanulásához már hozzá is fogtak.

** **Küry Klára bécsi színpadon.** *Küry Klára*, mint már adtuk hírt róla, a bécsi *Carl-Theater*-ben fellép *Béldi Izor* és *Fejér Jenőnek Katalin* című operettjében. Az operett bemutatója április 4-én lesz s a vendégszereplés egyelőre negyven este-re van terelve. A művész *Lúli* címszerepét is el fogja játszani *Bécsben*. Ugymondják, hogy ha *Küry Klára* bécsi vendégjátéka sikerrel fog járni, a művész *átmegy* német színpadra.

** **Operaelőadás a Telefon Hírmondóban.** A magyar kir. Operaházban ma este a *Sába királyneje* kerül előadásra. Goldmark e rég nem adott operájának előadását a Telefon Hírmondó teljes egészében közvetíteni fogja, s így az előfőtök abban a kellemes helyzetben lesznek, hogy ki sem mozdulva otthonukból végighallgathatják az operát. Az opera közvetítése után a rendezés este felolvasás következik, melynek keretében az est folyamán érkezett udonságait olvastatja fel a beszélőújság, majd annak bevezetőivel 11 óráig még *éigánysze* lesz hallható a kagylókon keresztül, melyet az Elite- és az Emke-kávéházból közvetít a Telefon Hírmondó.

MŰVÉSZET.

□ **Nemzeti Szalon.** A *Zichy Mihály-kiállítás* állandóan nagy és előkelő közönséget vonz a Nemzeti Szalon termeibe. Az előkelő világból nagy számban keresik fel az ősz mester érdekes kollekcióját. Így ott voltak legutóbb: báró *Bánffy Dezso*, *Szapáry Gyula*, *László* és *Pál grófok*, gróf *Batthyány Elemér*, gróf *Károlyi István*, gróf *Csekonics Endre*, *Czirják János*cs grófné leányával, *Prjechevich* Katinka grófnő, *Wlassics Gyuláné*, gróf *Csáky Albin*, báró *Eötvös Loránd*, *Esterházy Mihályné* grófné, báró *Wodianer Albert*, gróf *Teleki Géza*, gróf *Wickenburg István*, *Fehér Ipoly főpap*, *Dárday Sándor* és még sokan. A kiállítás még az egész hónapban, március 2-ikáig nyitva marad. A jövő hét során pedig még egy felolvasás is lesz a Szalon termeiben.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Pulszky Ágost emlékezete.** A *Társadalomtudományi Társaság* múlt évben ehalt elnökének, *Pulszky Ágostnak* emlékére március végén emlékülnepegyt rendez, amelyen a Társaság új elnöke, gróf *Andrássy Gyula* fog megnyitóbeszédet mondani. Elhalt tudósunk és politikusunk államférfiai érdemeit *Emmer*

Kornél, tudományos munkédését pedig dr. Pikkler Gyula egyetemi tanár fogja emlekedésében méltatni.

O A Vigasztó-pályázat. A Petőfi-Társaság Vigasztó-pályázatára beérkezett 85 lírai költemény. A társaság a költemények bírálójul Somló Sándort, Fereny Zoltánt és Prém Józsefet küldte ki.

MULATSÁGOK.

(Israélita nőgyeleti bál. A VIII-IX. ker. izraélita nőgyelet Vészi Józsefné, dr. Büchler Lipótné és Heidelberg Tivadarné diszelnöksége alatt e hó 22-én a Royal-szálló termeiben tartandó, hangversenyvel egybekötött fényes báljára nagyban folynak az előkészületek. A hangversenyen a főváros művészvilágának legelőkelőbbjei szerepelnek; a programban Ábrányiné Wein Margit, legifj. Ábrányi Emil, Csillag Teréz, dr. Dálnoky Viktor, Molnár Ferenc, Paulay Erzsike, Odry Zsuzs, Ledófszky Gizella, Kovács Mihály és Freund Elek nevével találkozunk. A jótékonycélú bál sikeréért vagy kévszáztagu férfi-rendezőbizottság és száztágu hölgy-bizottság buzgólkodik. A bálra szóló meghívókat már szétküldték, de a rendezőség ezután is kéri azokat, akik meghívókra reflektálnak, forduljanak Ehrlich Mór egyetemi pénztáros urhoz (IX., Liliom-utca). A hangverseny 8 órakor veszi kezdetét. A csaldőgyéj ára 10 korona s az egyleti pénztárosnál, valamint este a pénztárnál is váltbató.

(Az Ungvármegyei Kőr ma sikerült felolvasó-, ének- és zeneestét rendezett. Gonda Henrik rövid előnői megnyitóját után a termet zsúfolásig megtöltő előkelő hölgyközönség élénk tetszéssel hallgatta Öhthal Antal orvostanahallgató művészi zenejétekát és dr. Hauer Gábor fővárosi ügyvédnek, A modern nő szerepe a társadalomban című érdekes és ötletes felolvasását. Hájós Elza jeles művészzel énekel néhány dalt. A közönség zajos tapsokkal honorálta a fiatal művésznő előadását.

EGYESÜLETEK.

(A Klotild-Egylet közgyűlése.) A női munkát értékesítő Klotild-Egylet ma délután tartotta évi rendes közgyűlést, gróf Apponyi Albertné elnökele alatt. Gróf Apponyi Albertné elnök megnyitó szavai után Krenzl Sarolta titkár előterjesztette évi jelentését, mely szerint az egylet múlt évi forgalma 5112 koronát tett, melyből a karácsonyi bazárra 2080 korona esik. Az állandóan foglalkoztatott munkások száma 380. Az év folyamán beadott 3850 munkából eladtak 2450 darabot. Dániel Jenőné pénztáros jelentette, hogy 1902-ötől kezdve a Luiza-Egylet vagyona hivatalosan a Klotild-Egylet tulajdonába ment át. Megbeszélék az egyletnek 24-én 4 órakor az Urániában tartandó nagyszabású hangversenyét. Gadai Jenőné elnök ismertette a hangverseny programját, majd Fáy J. Béláné jelentése után a közgyűlés köszönetet szavazott Porzolt Kálmánnak, a Népszínház igazgatójának, aki a hangversenyre ingyen jelmelkezt bocsátott az egylet rendelkezésére. A hangversenyre jegyek még kaphatók a Klotild-Egylet helyiségében (IV. Eski-ut 6.) és a hangverseny napján az Uránia pénztáránál.

(A Bölcsészek évkönyve.) A budapesti Bölcsészethallgatók Segítő-Egyesülete az idén is kiadta az 1900-1901. évre szóló évkönyvét, amelyet dr. Agner Lajos, az egyesület volt elnöke szerkesztett. Az évkönyv adatai szerint az egyesület nemes feladatokat teljesít. Egyrészt nevének és valódi céljának megfelelőleg szegényorsos tagjait különféle módokon segíti, másrészt a szülőknek lehetővé teszi, hogy gyermekeik neveltetését oly győzelmre bízzák, akik arra képzettségükkel, de meg hivatásuknál fogva is legalkalmasabbak. Nemes missziót teljesít ez az egyesület és mindenképpen megérdemli, hogy a társadalom minden rétege lelkarolja.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ A pálinkás Frególik. A mai folytatódó tárgyaláson, mint előre jeleztük, az ügyész Aufricht Sámuel és Bródy Mózes ügynök ellenében elejtette a szarolásra vonatkozó vádat. Az ügyész előterjesztésében kifejtette, hogy Aufricht Sámuel ellen a fővárosi bíróságon nemcsak tények, de olyan gyanus jelenségek sem merültek fel, melyek a vádat valószínűsíteni tudnák. Ami Bródyt illeti, az ügyész a kihallgatott tanuk vallomásából meggyőződött, hogy a vád képtelen. Bródy nem adhatta ki magát a Kurz testvérek előtt detektívnek, mert azok nagyon jól ismerték. Járt náluk inkasszáni, s egy-két részletet he is szedett. Az ügyész azzal fejezte be előterjesztését, hogy kérte az íróknak az ítélet jogerőre emelkedése után az ügyészséghez való áttételét, mert a tárgyaláson jelenségek merültek fel, melyek valószínűvé teszik, hogy Kurz ellen hamis tanúzásra való rábírási miatt büntető eljárást kell indítani. Általános megletést okozott, hogy ezek után a magánvád képviselője mégis fenntartotta a vádat. Dr. Boros Jakab nem minden szenvedélyesség nélkül fejtegette védőbeszédében,

hogy a magánvádló jogi képviselője nem tartozik meggyőződése ellenére vádaskodni. Dr. Káldor Gyula feleslegesnek, sőt illetlennek találta, ha az ügyész beszéde után a nyitott ajtót betörné. Csupán arra utalt, hogy a tárgyalás közvetlensége meggyőzően igazolta a Kurz testvérek erőszakos és rosszhiszemű vádaskodását. Kurz testvérek erőszakos és rosszhiszemű vádaskodását. Kurz Izsák nem olyan embernek bizonyult, kit egy igazi detektív is megélemlíteni tudna. Annál kevésbé olyan ember, kit szerény, tisztességes ügynöknek ösmertek. A törvényszék rövid tanácskozás után mindkét vádlottat felmentette.

§§ A bécsi milliós kártyajáték. A minap egy bécsi lap nyomán jelentették, hogy a hernalsi járásbírósg az a társaság, mely a zsoke-klubban Potocky József gróftól bakkarán körülbelül másfél millió koronát nyert, kibágásért elítélte, de a kitiltást mellőzte azzal: a megokolással, hogy a vádlottak nem professzionális játékosok. Ez a hír nem felel meg a valóságnak. A zsoke-klubbeli játékosok pörében, melyben az aisergrundi járásbírósg fog ítéletet mondani, még nem volt tárgyalás. A hernalsi járásbírósg csak egy hasonló ügyet tárgyal, melyben szintén egy magyar földbírtokos volt az egyik vádlott. Ezt az embert kibágásért pénzüntetésre ítélték de nem tiltották ki, azzal a megokolással, hogy a kártyajáték nem iparszerű foglalkozása neki. Mivel a törvény szerint ez a mellékbüntetés vele jár a marasztaló ítélettel, az ügyészség a jogegység megóvása végett a semmitőszékhez appellált. A zsoke-klubnak a pörét csak ennek az elvi kérdésnek az előntése után fogják tárgyalni.

Nyitler.

Köszönetnyilvánítás.

A „Nemzeti” baleset biztosító részvénytársaság baleset ellen biztosított személyünk két tagja u. m. Szemlő József és Herceg János ültököt a Concordia-gőzmalomnál f. é. január hó 24-én kitört tüzezzel alkalmával életüket veszítvén, nevezett „Nemzeti” baleset biztosító részvénytársaság a szerencsétlenül járt ültök részére biztosított egyenként 3000-2000 korona kártérítést a haláleset bejelentése után haladék nélkül azonnal kifizette.

Kötelességemnek tartom a „Nemzeti” baleset biztosító részvénytársaságnak ezen gyors és pontos előterjedés köszönetemet nyilvánítani. Budapest, 1902. február hó 18-án.

Szerhovszki s. k. főparancsnok.

(Az e rovat alatt közlötöknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK.

Washington február 17. A szenátus változatlanul elfogadta azt a szerződést, melylyel Dél-Nyugat-Indiát átengedték az Egyesült Államoknak.

A párbaj Németországban.

Hannover, február 17. Az esküdtbírósg ma Falkenhagen jóságbíróit Bennissen közigazgatási hivataloknak párbajban való megölése miatt hat évi várfogságra ítélte.

Berlin, február 17. A képviselőház mai ülésén az igazságügyi költségvetés tárgyalása során Barth (szabadelvű) szöbe hozta azt a beszédet, amelyet Cuny államügyész a berlini bürsenajtok lakomáján mondott s amelyben azt hangoztatta, hogy bizonyos körülmények között a becsület parancsolja a párbaj ellen hozott törvényes rendelkezések megszegését. Barth azt mondta, hogy az állami tekintélyvel felruházott hivatalnok, aki szubjektív nézetet a jogszabályok fölő helyezi, eljátszotta a jogot hivatalára. Cunynak Hagenbe való áthelyezése, ha ugyan egyáltalán büntetésnek vehető, határozottan elégtelen.

Sedönnstedt igazságügyminiszter szerint Cuny tagadja, hogy ugy beszélt volna, amint a lapok jelentették. Különösen ma tette a Vilmos császárra mondott pohárköszöntő kapasan neki tulajdonított nyilatkozatot. Szavai különben csakis a diákok menzuráira vonatkoztak, amelyeket, noha a törvény betűje szerint a párbaj fogalma alá tartoznak, a társadalom széles körében nem tekintenek párbajnak. A miniszter elismeri, hogy államügyésznek nem szabad így nyilatkoznia, de azt hiszi, hogy Cunyt Hagenbe való áthelyezésével eléggé megbüntették. Cuny maga is büntetésnek vette áthelyezését. Fegyelmű uton is áthelyezésre ítélték volna, de csak ítélv mulva.

Krause (nemzeti szabadelvű) elismeri a különbséget a menzura és a párbaj között és azt mondja, hogy az előbbi neveli a testet és a szellemet, az utóbbi ellen a néplélek küzd.

Crüger (néppárt) azt tartja, hogy a bátorság edzéséhez nincs szükség oly külső eszközökre, amilyen a menzura. Aki azt hiszi, az hozza be a katonaságnál is a menzurát. A büntetésképpen való áthelyezéssel nem Cuny, hanem Hagen városa van megbüntetve.

Berlin, február 17. A birodalmi gyűlésben a katonai költségvetés tárgyalása során Lenemann határozati

javaslatot nyújtott be, amely szerint a kormányok fölkerendők, hogy minden fegyelmi és törvényes eszközzel odahassanak, hogy a tiszték körében mindinkább elharapódz, a vallással, az erkölcsosel és a büntető-törvénykönyvvel ellentétben álló párbajmánia megszüntetessék.

Bachem hozzájárul a határozati javaslatához, de nem a megokolás minden pontjához, mert az előtte szóló, ugy látszik, egyes esetekben meg akarja engedni a párbajt, A párbajt teljesen ki kell vrtani.

Bebel szerint a párbajt csak úgy lehet megszüntetni, ha a párbajozó tiszteteket kizárják a hadseregből. A katonák bántalmazása az utóbbi években ismét nagyobb mérvet öltött. Bebel számos erre vonatkozó esetet hoz fel. A zsokeések száma is emelkedőben van. Bebel a katonai intézmények átalakítását kívánja nagyobb takarékoság szemmelében, mert esetleg még számos válságos év áll előttünk.

Tiedemann kijelenti, hogy a párbajt nem fogják kiírthatni, ha ki nem írtják egyuttal a germán becsület fogalmát. (Nevetés és ellentmondás baról.)

Gróf Roon elsősorban a haszontalan és büns becsületstörtő büntetésének szigorítását követeli és mivel ez nincs benne Lenemann határozati javaslatában, ő azt el nem fogadhatja. Gossler pénzügyminiszter Bebelnek a hadsereg elbizakodottságára vonatkozó szemrehányásával szemben kijelentheti és ez becsületére válik a hadsereggel, hogy ez szerény. Tudjuk — ugymond — hogy nehéz időt előtt állunk, de meg fogjuk tenni kötelességünket.

Eichhoff Lenemann határozati javaslatát pártolja. Kunert számos katonai bántalmazást hoz fel; fejtegetesei során az elnök rendreutasítja őt.

A tárgyalást holnap folytatják.

A délafrikai szabadságharó.

London, február 17. Lord Kitchener jelenti Pretóriából tegnapi kelettel:

Egy zászlóalj lovasított gyalogság felderítő menet közben Tuckerboschrand mellett 12-én kedvezőtlen téren harcba keveredett egy erős boer csapattal. Mielőtt sikerült volna az őrházakba visszavonulni, tizenegy emberük elesett és negyven megsbesült.

A Reuter-ügynökség erre megjegyzi: Nyilván a február 10-ikén Klippriever mellett vívott harcrol van szó, amelyben a délafrikai rendőrségnek egy csapatát Van von der Hoeek mellett tulnyomó boer csapat veszteséggel visszaverte.

Hága, február 17. A napokban egy afrikander érkezett Hágába a harctérről. Az illető azt beszéli, hogy a boerok száma 30.000 körül van és elkeseredésük a tetőpontra látogat. Megadáról halálani sem akarnak, sőt újabb sikereik csak élesítik a harcikedvet.

Brüsszel, február 17. Wesels és Wolmarans összekötésbe léptek az amerikai boer-párttal, dr. Müller pedig szombaton New-Yorkba érkezett formális diplomáciai küldetésben, amennyiben Krügerrel levelet vitt Roosevelthez s fel fogja szölitani az Egyesült-Államokat intervencióra.

A délamerikai zavarok.

New-York, február 17. Egy panamai távirat szerint Lorenzo indián-önök a mult heten Agudulós mellett megtámadta a kolumbiai kormány csapatait, de visszaverték. Willemstadból (Curacao) azt jelentik, hogy Karabob venezuelai államban forradalom van. A kormány odarendelt csapatait szombaton Villa de Cura mellett két ütközetben megverték. Egy részük a lázadókhöz pártolt.

Közgazdasági távirat.

New-York, február 17. (Terményföldsz.) (Zárlat.) Gyapot: New Yorkban helyben 8 1/4 (8.1 1/4), febr.-ra 8.58 (8.63). Májusra 8.51 (8.57). New-Orleansban helyben 8 1/16 (8.1 1/16). — Petroleum: Stand white New Yorkban 7.20 (7.20). Stand white Philadelphiában 7.15 (7.15). Refined in Cases 8.30 (8.30). Credit Balances at Oil City 1.15 (1.15). — Zsir: Western steams 9.65 (9.70). Rohe és Brothers 9.85 (9.80). — Tengeri irányzata gyenge. — Májusra 66 1/2 (67.4), Juliusra 66 1/2 (66.4). — Szept.-re 65 1/2 (65.4). Baza irányzata gyenge. Piros őszli helyben 88 1/4 (88.4). Márciusra 84 1/4 (84.4). Májusra 84. — (84.4). Juliusra 83 1/2 (84. —). Szept.-re —. (83.4). Gabona szállítási díja Liverpoolba 1 1/2 (1.4). — Kávés: fair Rio 7. sz. 5 1/4 (5.4). Febr.-ra 5.25 (5.30). Májusra 5.50 (5.55). — Liszt: Spring Wheat clears 2.95 (2.95). — Cukor: 3 1/2 (3.4). — Om: 24.92 (24.92). — Riz: 12.4 (12.4). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, febr. 17. (Terményföldsz.) (Zárlat.) Baza irányzata gyenge. Májusra 78 1/4 (78.4). Juliusra 78 1/2 (79. —). Tengeri irányzata gyenge. — Májusra 62 1/2 (62.4). — Zsir: Február 9.30 (9.35). — Májusra 9.45 (9.52). — Szalonna short clear 8.30 (8.30). — Sertésusz: Február 15.62 (15.75). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFELEK.

Levél.

D-hogy anyám, idelent nálunk
A fák most is viráznak
S olajfák, myrtusbokrok alján
Dalolnak még a madarak.

A zöld lombok mögül a napfény
Vigan kacagva tör elő
S bukfenecet hányva, szikrát szórva
Risáló táncot lejt a levegő.
S a levegő, az csupa illat,
A levegő, az csupa fény,
És csupa álm, és csupa dal
És csupa, csupa költemény...

S anyám, a tenger! — Óh ne hidd el,
Ne hidd a sok gonosz mesét,
Amit szegényről hírszélnek
A szárazföldön szerteszt!
Hulláma csendes, s csobbanása
Szélid, álomba ringató
S csupán gyűrűző fodrokat hány
Mint nyári éjjelen a tó.

Hullámain sirály hintázik
S szerelkezik a napsugár.
Ennek keblére ráborul most
S ime: amaz csókolja már...
S a lányok, óh anyám, tündérek,
Bűbájosak és huncotok!
Lajos köztük választani... tehát
En mindegyik után futok...

Mert azt az egyet elfeledtem! —
S kezemből im kihull a toll.
Égék szemek melegt érzem
S szívem zihálva zakatol.
Feltűnik szöke, lágy hajálva,
Aki szívembe rejte é...
És vége minden áltatásnak
És félbe marad a levél.

Balla Ignác.

+ **Királyok hálószobái.** Az összes európai uralkodók közül a cárnak van a legszebb hálószobája. II. Miklós bajnaitta ban lekszik le s későn kel. Különös, hogy a cár nem tud süti: szobában aludni. Selyemfüggöny mögött egész éjjel egy kis villamos lámpa ég hálószobájában. A német oszárz tábori ágyon alszik aminőn I. Vilmos szokott volt aludni. Selyemdunnával takarózik. Tizenegykor lekszik és reggel ötkor kel; nagyon könnyű álma van. Az olasz király nyolc órát alszik, szalmazsákon, durva lepedőn, kemény párnán. A belga király este ir és éjjel későn lekszik. Nem tűri hálószobájában a iriss levegőt s oly puha tollmatrácon alszik, hogy alig látszik ki belőle.

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK.

(171)

Bohun azt az utasítást adta, hogy mindezzel mit se törődjem, csak kiabáljam már messziről: Bohun! Bohun!... Akkor ez a bestia barátságosan fogad majd. Hoppynán kívül Cseremis is ott van, ki kitűnő lövő. Mind a kettőt meg kell ölnök.

— Cseremiszt igen, de az asszonyt már csak megköltözzük.

— Ha ugyan megbírnánk vele, mert olyan erős, hogy a vaspáncélt is úgy tépi szét, mint a vásznat és a markában egy patkót is összemorzsol. Talán Longinus ur elbirna vele, de mi nem. Csak bizd rám, uram, nálam van a szentelt golyó, az majd végez a boszorkánynyal, mert különben utánuk száguldana, mint valami nőstény farkas és fellármázna minden kozákat, úgy, hogy nemcsak a hercegnőt nem tudnók megmenteni, de még a saját fejünkét sem.

Ilyen beszélgetések és tanácsok között mulott az idő. A lovagok mohón sziettek előre, át a városkák, a tanyák és mezőségeken. Az utjuk Jarmoliniecen át Barba vezetett, ahonnan Jampc felé akartak a Dnyeszterhez lovagolni. Ezt a vidéket már jól ismerték, mert itt verte meg Wolodyjowski Bohunt és ott szabadította ki Saglobát a kezei közül. Ugyanazon a tanyán háltak meg, ahol az a nevezetes lakodalm esett. Néha a szabad ég alatt kellett meghálniok; és ilyenkor Sagloba elmesélgette a kalandjait. Olyanokat, amelyek megtörténtek, de bizony olyanokat is, amelyek sohasem estek meg. Legtöbb szó azonban a hercegnőről esett, a boszorkánynál levő fogságáról és a közelálló megszabadulásáról.

+ **Írás a Felséges Hazához.** Érdekes, régi okiratot fedezett föl Hoffmann Lajos Nagyszalontán, amelyet most közöl a *Nagyvárad*. Az okmány 1790-ben kelt és azt Csorvássy István, nagyszalontai ügyvéd mentette meg az enyészettől és tartotta meg a késő utódok számára. Egy kérvény ez, amit Nagy-Szalontai Hajdu Nemesek és Lakosok intéztek a *Felséges Hazához*, a Tekintetes Statusokhoz és Rendekhez. Arra kéri ugyanis a Felséges Hazát, hogy miután öket nem törvényes uton, hanem erőszakosan fosztották meg szabadságuktól, régi állapotba helyezék őket vissza. Az érdekes régi írásból közöljük a következő szemelvényeket:

Felséges Haza

Tekintetes Statusok és Rendek.

Mindhogy a Felséges Hazának, a Tekintetes Statusoknak és Rendeknek mostani Szent Gyűlékezetnek legelőbb közölte, hogy Nemes Magyar Hazánknak visszatért szabadságait a régi valóság állapotjára visszahelyeztessék; ha pedig csak némely részben állítottat vissza a szabadság, úgy nem nyerhet Nemes Hazánk sebe egész orvoslást: arra nézve, mivel mi is ezen Magyar Hazának részeltékéi vagyunk és a mint alább kitettük igaz Hajdui Szabadságban és Nemességben állunk alá azaz esedezünk a Felséges Hazának és a Tekintetes Statusoknak, hogy mivel mi nem Törvényes uton, hanem erőszakosan nyomatattunk ki Szabadságunkból, a Felséges Haza és Tekintetes Statusok hatalma által régi állapotunkba visszahelyeztessünk.

Ezután hosszú krónikát sorol elő. Történeti adatokkal bizonyítja 1606. évtől kezdve egészen az akkori dátumig, hogy a város privilégiumokat nyert, önállóságot szerzett és mindig legyverrel szolgál a hazának. Dokumentumokkal bizonyítja, hogy Nagy-Szalonta városa a hajdui és nemesi szabadsággal élt 1606-tól fogva egészen 1700-ik esztendőig, melyet Boesky Istvántól és több más fejedelemtől és Erdélyországtól nyert, több biharvármegyei hajdu-várossal együtt azokért a szolgálataikért amit a haza oltalmazására tett. Az okirat így végződik:

Világos tehát, hogy a Szalontaiak Nemesi és Hajdui Szabadságokból s igazi Földes Uri Jussaikkól nem törvény útján, hanem Tsak Parantsolat s így merő hatalom által vettettek ki. Arra nézve a Felséges hazának, kinek szabadságairért Eleink sok véreket ontattak ki, aláztatson könyörgünk méltóztatassék minket is azon Privilegiális és Törvényes Jussainkban és szabadságunkban kegyessen visszatenni, hogy mi is mint igaz hazafiak, követvén Eleinknek díszetes példáját a többi Hajdu várokkal edjűtt, a Hazát és Szabadságát, akármely alkalmatosságokban minden külső és belső ellenségek ellen, hiven oltalmazhassuk. Pest, 1. July 1790.

A Felséges Hazának, Tekintetes Statusoknak és Rendeknek.

Alázatossal hiv szolgálai Nagy-Szalontai Hajdu Nemesek és Lakosok.

+ **Mark Twain anekdoták.** Egy angol lap néhány érdekes anekdotát mond el Mark Twainről. Egy jómódú ember, asinek előkelő állása volt Amerikában, levelet írt egyszer Mark Twainnek, de hiába várt rá választ. Mikor már megunta a várakozást, gyöngéd órázásul egy iv papírost s egy levélbélyeget

küldött a kitűnő humoristának. Mark Twain postafordultával válaszolt egy levelezőlapon:

— Megkaptam a papírost és a bélyeget. Kérek borítékot is.

Mikor Mark Twain zurnaliszta volt San Franciskóban s ott keserves munkával kereste kenyerét, ugyanakkor Boet Harte és Miller Joakim is igen sanaryu hely. etben voltak. Egy vagyonos urinó, aki pártfogója volt a bohémnépnek, egyizben Mark Twaint rongyos ruhában és szakadt cipőben látta álldogálni egy cukrosbolt kirakata előtt s hóna alatt egy szivar-skatulyát szorongatott. A hölgy megkérdezte tőle, hogy mi van a skatulyában, mire a humorista így válaszolt alázatosan:

— Hurookodom.

+ **Hugó Viktor-ünnep Párisban.** Hugó Viktor tisztelői és a barátai évek óta készülődnek a nagy ünnepélyre, mely a költő születésnapjának századik évfordulója ületéből Hugó Viktor nevének ténnyével fogja elárastani Párist Franciaországot s az egész művelt világot. Ez a nagy nap február 26-án lesz s amit ekkorra az ünneprendezőök terveztek, az, egy pont kivételével be fog következni mind Maurice Pál, Hugó Viktor végrendeletének végrehajtója, ez az őszhaju rajongó híve a nagy géniusznak: Hugó Viktor-muzeummá akarta átalakítani azt a házat a Place des Vosgesen, amelyben a költő harmincegy éven át, 1831-től egészen 1852-ig lakott. Ez a terv nem volt kivihető vagy legalább is annyit áldozattal járt volna, hogy ez által azután véglegesen kimerült volna az ünneprendező bizottság rendelkezési alapja. Az ünnepély részletei nincsenek ugyan még egészen kidolgozva, csak a főbb vonások lettek megállapítva eddig. Párist hihetőleg utánozni fogja az egész ország, s tényleg megmozdultak már a vidék ünneprendezői is, hogy mindenfelé tornában és Franciaország minden zugában visszahangozzék a költő neve. A fővárosban maga a köztársaság elnöke fogja a Hugó Viktor-téren fölállított szobrot, Barrias munkáját leleplezni. Ugyancsak az elnök viszi a vezető szerepet a pantheonban végbemenő ceremóniánál is. A Comédie Française deszkáin és a másik álamilag segélyezett színházban diszeloadás lesz. Egy nappal az ünnepély előtt az idegen notabilitások tiszteleire a Hotel de Ville-ben lesz egy előleges ünnepély, melyen a Párisban összesereglett művészek, írók és politikai notabilitások fognak egyútré kerülni, számszerint öt vagy hatezeren. Az ünnepélyt követő napon pedig a párisiak fogják kalauzolni az idegeneket s megismertetni őket Páris nevezetességeivel. A leleplezés utáni harmadik napra, március eisejére bált terveznek, az erre következő napra pedig, mely éppen vasárnapra esik nép-ünnepélyt.

+ **Koldusfalva.** Kastrovo nevű orosz kerületben, Makarjov város közelében van egy falu amely-

Mikor végre átmentek a király katonái megszállották vidéken, kozák területre értek, amelyen már egyetlen lengyelt sem találtak. Azokat, akik nem szöktek el, tuzzal-vassal pusztították. Május hava már végét járta, beköszöntött a forró július és a lovagok még harmadrészét sem tették meg az utnak, amely igen hosszú és fáradságos volt. Szerencsére semmi veszedelem se fenyegette őket a kozákok részéről. A szertessantogoló bandák előtt nem is nagyon kellett magukat igazolni, mert rendszerint saporigiai vezéréknek nézték őket. Néha azonban kérdőre vonták őket, hogy kiesodók? Ha niscwei állította meg őket, Sagloba fölmutatta a Bohun menlevelét, de ha valami közönséges bandita, úgy még a lórlól se szállott le; lábával melbe lökte a kérdézősködőt, úgy hogy a földre esett. Aki ezt látta, mindjárt félreállott az utjából, abban a hitben, hogy nemcsak hogy jó baráttal, de valami magasrangú személyiséggel van dolga, aki útni is merészel.

— Talán Krsywonos, Burlaj vagy éppen Chmielnickij, a bátyuska maga — gondolták.

Csak Bohunnak a nagy híre bosszantotta Saglobát, amikor egyre sürűbben kérdézősködtek felőle és közben lépten-nyomon föltartóztatták őket. Vége-hossza nem volt ugyanis a faggatásnak: hogy él-e, egészséges-e, mert a halála híre már eljutott egész Jahorlikig, sőt azon túl is. Es ha az utasok elbeszélétek, hogy Bohun egészséges és nincsen már fogságban, hogy ők éppen az ő küldöttei, össze-visszacsókkolták és megvendégelték őket. Minden szív és minden pénzes-zacskó kinyílt előttük, amit Skrzetuskinak ravasz szolgálója a maga részére kihasználni ugyancsak el nem mulasztotta.

Jampolban Burlaj, a híres öreg vezér fogadta őket, aki itt az alvidéki seregekkel és nagy csőcselékkel várakozott a tatároka. Ő avatta be évekkal ezelőtt Bohunt a hadviselés mesterségébe, elkísérte a Feketetenger mellé utjában és együtt égették fel Sinopét. Ezért szerette is nagyon, akárcsak az édes fiát, a követeit tehát erős bizalommal fogadta, különösen, mert Rzendziánt már

az előző évben is a szolgálataban látta. Mikor aztán meghallotta, hogy Bohun él és Wolhyniába igyekezik, örömben a követeknek nagy ebédet adott, melyen aztán ő öntött fel legjobban a garatra. Sagloba ugyancsak félt, hogy Rzendzián becsip és vigyázatlanul oljár a szája, de a ravasz, minden hájjal megkent legény olyan okosan viselkedett, hogy mindig igazat mondott, ha csak veszély nékül megtehetette és ezáltal még csak megerősítette a házigazda bizalmát. A két lovag érdeklődve hallgatta Rzendzián elbeszélését, mert a legény a legsemetlenebb merészséggel rólok is mondott egyet-mást.

— Azt hallottuk — szolt Burlaj — hogy Bohun párbajban megsebesült. Nem tudod, ki sebesítette meg?

— Wolodyjowski, Jeremiás hercegnek egyik tiszteje, — felelte nyugodtan Rzendzián.

— Oh, csak a kezembe kerüljön, majd megfizetek érte néki! Meg fogom nyuzatni!

Wolodyjowski a bajusza alatt titkon mosolygott és úgy nézett Burlajra, mint az agár a farkasra, mert nem tudta rőtön torkon ragadni.

— Eppen azért mondtam meg a nevét néked, óh jeles vezér! — hízlekedett Rzendzián.

— Az ördögnek nagy örme telhetik ebben a legényben! — gondolta Sagloba.

— De ő nem is annyira bűnös — folytatta Rzendzián — mert hiszen ő Bohun hívta ki párbajviadálra, azt sem tudja, hogy kivel van dolga. Azonban egy másik nemes is volt, a Bohun legnagyobb ellensége, aki már egyszer el is rabolta tőle a hercegnőt.

— Ki volt az a nemes!

— Egy vén iszákos, aki Csehrinben behizelegte magát a hetmanunknál, barátságot színlelve.

— Föl fogom akasztatni! — ordította Burlaj.
— Huncut legyek, ha ennek a kutyának az orrát le nem vágom! — morogta Sagloba.

(Folytatás következik.)

nek minden lakója hivatászerűen űzi a koldulás mesterségét. Évenként négy-ötször elvándorol a falu apraja-nagyja, vénék, ifjak, asszonyok, gyermekek s bebarangolják az országot, hogy könyöradományokat gyűjtsenek. Ezek a különleges üzleti utazások három-négy héti tartanak, s az utasok azután ismét visszatérnek falujukba. Az ut rendszerint igen jövedelmező s a koldusok, akik kisebb gazdaságot űző parasztok nemcsak adójukat fizetik pontosan, hanem szép summákat raknak be a bankba is. El is hanyagolják a koldulás kedvéért gazdaságukat, mert különösen a tavasz, mikor a gazdának legtöbb dolga akad, a legkedvezőbb időszak a koldulásra. Koldusfalván is van már azonban *aristokrácia*. Ezek a vagyonosabb, megtollasodott koldusok, akik szegényebb kolduspolgártársaikra néhány rubelért föltagadják s üzérkednek a koldulással.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat ma tette közzé az elmúlt évről szóló mérlegét, amelynek főbb adatai a következők:

Vagyon: Beszerzések, építkezések és beruházások száma: Bányánk értéke Salgó Tarjánban, Kisterennén és Petrosényben 7.638.959-22 K. Pénztárkészlet Budapesten 258.193-28 K. Salgó-Tarjánban és Petrosényben 150.049-76 K. Betétek pénztáratételeknél 2.140.213-63 K. Cselekvő váltók 138.619-06 K. Értékpapírok (elsőbbségi kötvények, záloglevelek stb.) 4.226.603-05 K. Hátér darab ki nem bocsátott részvény a társulat tárcájában 1.200.000 K. Letétek értékpapírokban 276.810-40 K. A hivatalnok nyugdíjalapjának értékpapirjai 1.178.939-50 K. Földbirtokunk Salgó-Tarjánban, Baglyasalján, Zagyván, Inaszón, Etesen, Petrosényben stb. 525-661-47 K. Berendezések és leltárak 4.470.656-90 K. Letarolásra megvett erdők 831.133-12 K. Üzemi anyagok 2.000.248-44 K. Elelmi szerek 255.468-63 K. Szénkészlet 151.637-43 K. Különböző adások (szén-számlák) 2.042.009-48 K. Foglalt és függő számlák 236.420-90 K. Összesen 27.260.525-22 K. *Teher*. Részvénytőke 70.000 darab részvény a 200 korona 14.000.000 K. Tartalék értékpapirjaink árkülönbségeiről 269.105-73 K. Tartalék kétes követelésekért 145.019-07 K. Külön tartalék tervezett új befejezésekre stb. 419.780-52 K. Különböző hitelek 727.346-91 K. Letétek értékpapírokban 276.810-40 K. Hátérlevél munkabérek 1901. december hórl Salgó-Tarjánban és Petrosényben 233.376-79 K. Hátérlevél osztalékok és részvénytőke visszafizetés 18.040 K. az igazgatóság és hivatalnokok jutaléka 228.286-54 K. A hivatalnok nyugdíjalapja 1.225.843-26 K. Leírás tartalék-számla 5.311.114-94 K. Tartalékalkap-számla 2.080.948-48 K. Nyereség- és veszteség-számla: Tiszta jövedelem 1901-re az új számlára előírt összeggel együtt 2.325.902-53 K. Összesen 27.260.525-22 korona.

Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik. Adófizetések 1901-re Salgó-Tarján után 240 588-85 korona Adófizetések 1901-re Petrosény után 81.931-46 korona. Jutalék-számla: Jutalékért az igazgatóság és hivatalnokok részére 1901-re 223.236-54 korona Leírás tartalék-számla: Leírás a gépek, eszközök és egyéb üzletfelszerelések elhasználása folytán beállott értékcsökkenésért 400.000 korona. Tartalék-számla: A tartalékalap növeléséért 1901-re 200.000 korona. Tiszta jövedelem az új számlára előírt összeggel együtt 2.325.902-53 korona. Összesen: 3.476.659-43 korona. **Követel.** Maradvány 1900-ról 471.778-76 korona. Gazdasági számla: Földünk jövedelme 1901-ben 6 181-06 korona. Kamat-számla: Értékpapirjaink (elsőbbségi kötvények, záloglevelek stb.) és takarékpénztári betétek kamata 285 360-29 korona. Szén-összámla: Bányánk bruttó jövedelme 2.713.344-32 korona: Összesen: 3.476.659-43 korona.

Az Országos Ipargyesület végrehajtó-bizottsága ma délelőtt *Matkovits* Sándor elnöke alatt tartott ülésében egyebek között foglalkozott az alakulóban levő gyáripari szövetség ügyével is. A bizottság egyértelműen azt a nézetét fejezte ki, hogy sajnálatos ugyan, hogy az anyagi és szellemi erők eltorzítására éppen abban a pillanatban történik, amikor a legnagyobb szükség volna a tömörülésre éppen az ipar terén; de a maga részéről semmit sem kíván tenni az új alakulás ellen, hanem az illetőknek és saját tagjainak belátására bízta, hogy most időszerű-e egy egyesület alapítása a nagyipari érdekek képviselése céljából. Az Országos Ipargyesület tagjainak böles belátására bízta továbbá, vajjon az új egyesületnek is tagjai kívának-e lenni, elvárja azonban, hogy az Országos Ipargyesület működését a jövőre is az eddigi mértékben fogják támogatni. — Az egyesület iparpártolási szakosztálya február 18-ikán kedden délután 5 órakor az egyesület helyiségében (VI., Ut-utca 4. sz. I. emelet) ülést tart. A napirend tárgyai: *Szerb* Károly javaslata egy Magyar áruház létesítése tárgyában. 2. *Béresi* D. Sándor indítványa külügyi kézmunka-iparickeknek az iskolákban, de különösen a zárdákban való elterjedésének meggátálása iránt. 3. Iparpártoló női bizottság szervezése a vidéken. 4. *Mengyhért* Vilmos és *Réthy* Pál indítványa: Hirdetése az állami táviratok hátlapján.

Komlóértékesítési ankét. *Kolozsvárról* jelentik: Az Erdélyi Gazdasági Egyesület által összehívott komlóértékesítési szakértekezlet tegnap tartották meg. Az E. G. E. a magyar komló értékesítésének kérdésénél nagyon helyesen nemcsak a termelőket, de a fogyasztókat, a sörözőket és azok érdekképviselőit is meg akarta hallgatni. A szakértekezleten Cs. *Szabó* József főrendibázi tag elnökölt és bevezelő beszédében rámutatott a magyar komló értékesítésének nehézségeire. *Cserer* Lajos a komlótermesztés mai állását fejtegette és kérdezi, hogy mennyiben változtassa meg a gazda termelésének irányát? Mi kifogásuk van a sörözőknek a magyar komló minősége és kezelése ellen? Es milyen módon lehetne ezen segíteni. *Bürger* Albert a sörgyárosok helyzetét ismertette és óhajtanónak tartja a mesterség szarító felállítását, mintalep létesítését értékesítő szövetkezet szervezését és főleg a söradó-pótléknak leszállítását. *Abraham* Lajos a korai finom komló termelését tartja kívánatosnak, továbbá mintalep és sörkísérleti állomás állami felállítását. Dr. *Zerkovits* Imre a komlótermelőknél a vidéki sörözőkkel való együttes eljárását, szövetkezesítést tartja szükségesnek. *Eber* Ernő kü. ún. nagyobb adópoték-kezelőként óhajtja a hazai komlót fogyasztó sörgyáraknak; B. *Bornemisza* Elemér prémiumokkal akarja a hazai komló fogyasztását fokozni. *Kozma* Endre sörfőző-iskola felállítását óhajtja. E tárgyak körül élénk eszmecsere fejlődött ki, végül az elnök a következő megállapodást összegezte:

1. A tulajdos söradópótlék leszállítása kérendő a kormánytól; 2. a vidéki sörözők egyetével szövetkezesen a komlótermelő; 3. a fegyérvázi állami birtokon komlómintalep és mesterség szállító állítassék fel; 4. állami támogatással idehaza, vagy a külföldön magyar sörözőmesterek képeztessek ki; 5. a komlótermelő értékesítő szövetkezet létesítésnek még pedig valamely erős pénztázzal kapcsolatban, hogy így a sörözőket ugyanolyan kedvezményekben részesíthesse, mint a külföldi kereskedők.

Jutalomdíjak a nemzetközi kertészeti kiállításra. A tavasszal rendezendő kertészeti kiállításra a következő díjakat fogják kiosztani: *Legmagasabb* díj vert ezüstből és hegyi kristályból készült két serleg, hal pohár és tálcával felszerelt boros készlet, amelyet ő jellege adományozott. *Kecskeméti város* 100 koronát és *Temesvári város* tanácsa 200 koronát adományozott. Mind a két díjat az illető városok közönségének jutalmazására fordítják. *Faszary* Kólos beregprímás jutalomdíjából egy magyar jellegű alföldi gémeskutat ábrázoló fémtámlatartót szerzett be a rendezőbizottság. Az iparművészeti múzeum kiállításából *Megy a juhász számarón* bronzszobrot vette meg a bizottság jutalmazás céljára.

Sorsolás. A Magyar Jézálog-Hitelbank háromszázalékos nyereménykötvényeinek tervszerű 29-ik kisorsolását (nyeremény-, díj- és törlesztési húzás) február 25-én, délután 4 órakor fogják a bank helyiségekben, királyi közjegyző jelenlétében megtartani.

Szeszárak. A kontingens nyersszesz ára Budapesten pénzben 39.— korona, áruban 39.50 korona. *Bácsiban* a kontingentált készáru 37.80 korona pénzben, 38.20 korona áruban.

Denaturált szesz. (*Kalmár* Sándor jelentése.) Az iránzat változatlanul kedvező, mert a gabonavárak is emelkedtek, mely körülmény sok véleményváltásra adott okot. A fogyasztás kielégítő és különösen palackozott áruban kerültek nagyobb tételek a piacra. Mai napban jegyzések azonnali átvételre 32.50—33.—, tojós évi folytatóságos szállításra 33.50—33.75 korona 10.000 literfokonként, hordóval együtt. Budapesti állomásokra szállítva, készpénzfizetés mellett, engedmény nélkül. Egyes hordók egy koronával drágábbak.

Juhvásár. (A budapesti marhavásártéri vásárpénztár részvényszerűség tudósítása.) Felhajtás: 537 darab juh, — kecske. Jegyzett árak: Elsőrendű ürű 42.— l.-től 44 l.-ig, kivételesen — l. — kg.-ként, (vagy 40.— k.-től 44.50 k.-ig páronként), középsőminőségű ürű 40 l.-től 41 l.-ig, kivételesen — l. — kg.-ként, vagy 32.75 k.-től 34.50 k.-ig páronként, kosokért — l.-től — l.-ig, kivételesen — l.-től — l.-ig, vagy — k.-től — k.-ig, középsőminőségű gyapjas l.-től l.-ig, kivételesen — l. — kg.-ként, vagy — k.-től — k.-ig páronként, kosok legjobb minőség — fillérig, páronként — korona, kivételesen — korona, rackajuhok — fillér, páronként 17.—23.— korona, szerbiai juhok páronként — korona, romániai juhok páronként — korona, anyajuhokért — fill. kg-ként (— k.-ig páronként), kiselejtezt juhokért — fillér kg-ként (— korona páronként) kecskéik — korona páronként. Mintán kevés vevő jelentkezett a vásáron az iránzat la nyhább volt a multheténél s az árak 1 fillérrel kg-ként hanyatoltak.

Budapesti konzum-marhavásár. Február 17-én. Felhajtott 274 darab ökör, 2 darab bika, 18 darab tehén, — bivaly, összesen 294 darab szerb marha. Árjegyzések: Elsőrendű szerb ökör 54—58 koronáig, kivételesen — korona, másodrendű 47—52 koronáig, silány 38—46 koronáig, bikákért — koronáig, teheneikért 44—48 koronáig, bivalyokért — koronáig métermázsánként. Dacára annak, hogy a főnajtás kisebb volt, mint a múlt héten, a kisebb husogasztás miatt az árak általánosságban 2 koronával mmázsánként csökkentek.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petróeum-rakodónál lévő székesfővárosi sertés-konzumvásár árjegyzése 1902. évi február 17-én. Készlet 347 darab. Erkezett 345 darab. Összesen 692 darab. Eladott 600 darab. Maradt 92 darab. Napi árak: 120—180 kilogramm súlyban 98—102 koronáig, 220—280 kilogramm súlyban 100—104 koronáig. 320—380 klg. súlyban 100—104 K.-ig Öreg nehéz páronként

400—500 kilós 92—98 koronáig. Malac 62—86 korona. Az iránzat élénk.

Bécsi vágómarhavásár. Február 8-án. (Sajátútdó-sítónk teleteljenlése.) A st.-marxi központi vásárcsarnokban ma megtartott vágómarhavásárra felhajtott: 2732 darab magyar fajtájú, 687 darab galiciai fajtájú, 20 darab bukovinai fajtájú, 1114 darab német fajtájú, összesen tehát 4553 darab szarvasmarha.

A vásáron a múlt heti árak domináltak. Az ökrvásáron készízzal többet hajtottak fel, mint az előző vásárra, miért is kezdetben élénk hangulat uralkodott.

Jegyzések: 100 kilogrammonként élő súlyban, magyar hizőökör I. minőségű 66—74 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 57—65 fillér, III. minőségű 49—56 fillér, galiciai hizőökör I. minőségű 68—78 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 59—67 fillér, III. minőségű 52—58 fillér; német hizőökör I. minőségű 75—83 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 66—74 fillér, III. minőségű 58—65 fillér. Legelő ökör 46—50 fillér, bika és tehén 100 kilogrammonként 32—42 korona. Kivételesen — korona, 100 kilónként, fogyasztási adóval együtt.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, február 17.

A malmoknak a vásárlástól való tartózkodása következtében csak néhány ezer métermázsás buza került forgalomba változatlan árákon.

Más gabonaneműekben csekély volt a forgalom és az árak nem változtak.

Eladott: **Buza, Tiszavideki:** 100 mm. 77 5 k. 9 K. 60 f., 100 mm. 77 k. 9 K. 60 f. **Pestmegyvidéki:** 100 mm. 77 k. 9 K. 60 f., 300 mm. 76 5 k. 9 K. 60 f. **Apátini:** 1170 mm. 75 k. 9 K. 55 f. **Mind három hónapra.** **Zab:** 100 mm. 7 k. 85 f. **Tengeri:** 500 mm. 5 K. 36 f. **Készpénzfizetés mellett.**

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti áru-és értéktözsde sorsolásai szerint készpénzben 50 kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

B u z a	Kilós	Kilogramm ára		Kilogramm ára	
		K.-tól	K.-ig	K.-tól	K.-ig
Tiszavideki új	77	9.35	9.60	60	9.25
"	77	9.40	9.65	60	9.30
"	75	9.40	9.70	60	9.30
"	75	9.35	9.60	60	9.25
Fehérmegyei	77	9.35	9.60	60	9.25
"	75	9.40	9.65	60	9.30
"	75	9.35	9.70	60	9.30
Pestvidéki	75	9.35	9.60	60	9.25
"	77	9.25	9.60	60	9.20
"	75	9.40	9.65	60	9.30
"	75	9.40	9.75	60	9.35
Bánáti	75	9.40	9.65	60	9.30
"	77	9.35	9.60	60	9.25
"	76	9.35	9.60	60	9.25
"	75	9.40	9.65	60	9.30
Bácsai	75	9.35	9.60	60	9.25
"	77	9.35	9.60	60	9.25
"	75	9.40	9.65	60	9.30
"	75	9.40	9.65	60	9.30

Egyéb gabonaneműek		Kilós	Kilogramm ára	
			K.-tól	K.-ig
Rozs	új elsőrendű	70—72	7.50	7.85
"	másodrendű	—	7.15	7.50
Árpa	takarmány	00—52	6.15	6.20
"	égetni való	00—54	6.75	6.80
"	sörözőre való	04—42	7.50	7.60
Zab	—	30—41	7.50	7.60
Tengeri	bánási	—	0. —	0. —
"	ménási	—	0. —	0. —
Répe	Káposzta	—	0. —	0. —
Köles	bánási	—	4.50	5. —

A határidőzűlet folyamán a következő árakésék történtek:

Áprilisi buza 1902. . . . . 9.57—9.54—9.58
 Októberi buza 1902. . . . . 8.48—8.46—8.47—8.48
 Áprilisi rozs 1902. . . . . 7.90—7.89
 Áprilisi zab 1902. . . . . 7.70—7.68
 Májusi tengeri 1902. . . . . 5.37
 Augustusi repce 1902. 12.50 —

Dél egy órakor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Áprilisi buza 1902. . . . . 9.56 pénz 9.58 áru
 Októberi buza 1902. . . . . 8.48 " 8.49 "
 Áprilisi rozs 1902 . . . . . 7.89 " 7.90 "
 Áprilisi zab 1902. . . . . 7.68 " 7.69 "
 Májusi tengeri 1902. . . . . 5.37 " 5.38 "
 Augustusi repce 1902. . . . . 12.50 " 12.60 "

Déltűn tél 5 órakor száru:

Buza áprilisra 1902. . . . . 9.57— 9.58
 Buza októberre 1902. . . . . 8.47— 8.48
 Áprilisi rozs 1902. . . . . 7.90— 7.91
 Áprilisi zab 1902. . . . . 7.67— 7.68
 Májusi tengeri 1902. . . . . 5.36— 5.37
 Augustusi repce 1902. . . . . 12.50—12.60

A budapesti értéktözsde.

Az arbitrage vételi folytán az előzősde kedvező hangulatot fanusított; A lamvasut részvények realizációk következtében kissé visszamaradtak. A helyi piacon Kőzuti és Városi Villamos részvényekben erősebb kínálat volt észlelhető. Déiben az iránzat nyugodt maradt, Kőzutiak és Városiak továbbra olcsóbb árákon jöttek forgalomba. **Előzősde.** Osztrák hitelrészvény 693.25—693.75. Magyar hitelrészvény 723.—424.—. Leszámitoló-

bank részvény 460.50—462.—. Jelzálogbank részvény 438.—. Rimamurány részvény 503.—. Koronajáradék 97.20—97.25. Államvasuti részvény 687.50—639.25. Városi Villamos vasut részvény 327.—. Közúti Vas-pálya részvény 665.50—667.—. korona.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt for-galom: Koronajáradék 97.10—97.50%. Regale váltás 101.30%. Bankgyűlési részvény 105.—. Magyar hitelbank részvény 721.—723.50. Leszámitolóbank részvény 459.50—460.75. Osztrák hitelrészvény 695.—696.25. Hazai Bank részvény 210.—. Egyesült Fővárosi Takarékpénztár részvény 2095.—2110.—. Ríma-murányi vasút részvény 505.—507.—. Közúti vas-pálya részvény 664.50—667.—. Városi villamosvasuti részvény 324.—325.—. Déli vasut részvény 77.—. Államvasuti részvény 686.—687.75 korona.

Utóteside. A 4 órai zárlatok maradt:

Osztrák hitelrészvény 693.75. Magyar hitelrész-vény 719.—. Leszámitoló 459.—. Rimamurányi vas-mű részvény 509.50. Osztrák-Magyar államvasuti rész-vény 685.50. Közúti vasut részvény 664.—. Városi villamos vasut 321.50 korona.

A budapesti terménytőzsde.

A terménytőzsdében a szezonszerű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a termény-üzleti árjegyzék-bizottság hivatalosan a következő ár-folyamokat állapította meg:

Jegyzékek: Heremag: lucerna magyar 45.—53.—. korona, vörös aprószemű 42.—46.— korona, vörös erdélyi ——— korona, vörös bánsági ———. korona, középszemű 47.—49.— korona, nagyszemű 50.—56.— korona. Disznózsír: budapesti 54.50—55.—. korona, vidéki ———. korona. Táblaszalonna: légszenyítőt vidéki ———. korona, városi 4 darabos 46.—46.50. korona, 3 darabos 50.—51.—. korona, lisztölti ———. korona. Szilva: boszniai szokás szerinti minőség 14.25—14.50 korona 120 da-rabos ———. korona, 100 darabos 16.—16.25 korona, 85 darabos 18.25—18.50 korona, azonnali szál-lításra. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.50—14.—. korona, 100 darabos 15.75—16.—. korona, 85 darabos 13.—18.25 korona. Szilva: sláviai 19.—19.50 korona, szerbiai 17.50—17.75 korona, azonnal való szállításra.

A bécsi gabontőzsde.

Bécs, február 17. (A Budapesti Napló telefon-jelentése.) A piacon a mai enyhe és esős időjárás kö-vetkeztében az irányzat hanyatlását várták, azonban határozott javulás állott be és tekintettel arra, hogy a nehezen járható utak miatt a külben is csekély tűzlet még szűkebb korlátok közé szorult, vásárlások jelentektek; ehhez járult az is, hogy Budapestról mindössze 4000 mm. áruinak érkezését jelentették és észak-amerikai piacokon szilárd volt az irányzat. Buza zárlatok 6 fillér javulást tüntetett fel, egyebek-ben csak elvtve fordultak elő kötések változatlan árfolyamokon.

Buza tavaszra 9.68—64—68, buza május—júniusra 9.67, rozsa tavaszra 8.01—02, zab tavaszra 7.97—98, tengeri május—júniusra 5.67, repce augusztus—szep-temberre 12.85—13.—. koronán.

Zárlatok: buza tavaszra 9.71—72, rozsa tavaszra 8.06, tengeri május—júniusra 5.88—69 koronán.

A bécsi értéktőzsde.

Szilárd lefolyás után, zárlat gyengült. Járadékok szilárdak.

Bécs, február 17. (Magyar értékek zárlata.) 4%-os aranyjáradék 120.05. Tízasa és szegedi kölcsön sorsjegye 156.—. Magyar vasuti kölcsön ezüstben 100.75. Magyar kőuti vasuti állami kötvény 119.75. Magyar leszámitoló- és pénzváltóbank 457.—. Rimamurányi vasút részvény 507.50. Magyar ko-ronajáradék 96.95. 4%-os Magyar földteher. kötvény 96.80. Magyar hitelbank részvény 719.—. Magyar nyeremény köl-csön sorsjegye 190.—. Kassa—oderbergi vasuti részvény ———. Magyar keresk. bank ———. Magyar kukoripar 1690.

Bécs, február 17. (Osztrák értékek zárlata.) 4 2/20-os papírjáradék 101.75. 4%-os osztr. aranyjáradék 121.05. 1890-os sorsjegy 151.50. Osztrák hitelsorsjegy 422.—. Angol-osztrák bank ———. Bécsi bankgyűlési 463.25. Osztrák-magyar bank 16.33.—. Déli vasut 76.50. Dunagőzhajózási részvény 889.—. Dohányrészvény 268.—. Császári és királyi arany 11.34. Német bankváltók 117.25. 4 2/20-os ezüst járadék 101.55. Osztrák koronajáradék 96.55. 1864-iki sorsjegy 243.—. Osztrák hitelintézeti részvény 695.60. Unionbank 672.—.

Osztrák Länderbank 435.50. Osztrák-magyar Államvasut 687.—. Elbavölgyi vasut 478.—. Alpesi bányarészvény 393.50. 20 frank arany 19.55. Londoni váltó 239.82 Bécsi Tramway Lítt B. 282.—. Bécsi. Tramway Lítt A. 286.—. Lipót kőhő 399.—. Az irányzat gyengült.

Bécs, február 17. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelsorsjegy 695.25. Magyar hitelsorsjegy 722.—. Angol-Osztrák bank 279.50. Bécsi bank-gyűlési 463.—. Union bank 572.—. Länderbank 438.50. Osztrák-magyar államvasut részvény 685.50. Déli vasut 75.50. Elbavölgyi vasut 476.—. Eszaknyugati vasut részvény 471.—. Dohányrészvény 508.—. Rimamurányi vasút 393.50. Alpesi bányarészvény 393.50. Májusi járadék 101.75 Magyar korona járadék 96.95. Török sorsjegyek 110.75. Német birodalmi márká 117.30. Napoleon d'or 19.05.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, február 17. (Tőzsdéi tudósítás.) A mai forgalom megnyitók az árfolyamok megtartották szombati színvonalukat. Bank- és bányarétek részben javultak. A Laura-részvények magasabb árfolyama később ezekben a papirokban realizációkra adott okot, mire a többi hasonló fajta papírok hanyatlottak. Egyébként az árfolyamok csekély újat mellett tarthatták magukat. Járadékok élénkebbek, kínaii és spanyol értékek magasabbak. A második órában a bányá-értékek piacán a Laura-kőhő holnapra várt negyedéves ki-mutatására javult. Magánkamatlat 17/8 1/2.

Berlin, február 17. (Zárlat.) 4 2/20-os papírjáradék 101.90. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.10. Elbavölgyi vasut ———. Magyar koronajáradék 97.90. Osztrák-magyar állam-vasut 147.40. Kassa—oderbergi vasut ———. Bécsi váltó 85.25. Magyar vasuti beruházási kölcsön 101.40. Alpesi bányá-részvény ———. Disconto-Commandit 195.10. Altános vilá-mosságai Edison 200.75. Gelsenkirchen 173.90. Laura-kőhő 210.50. 4 2/20-os ezüstjáradék 101.75. 4%-os magyar arany-járadék 101.10. Osztrák hitelrészvény 219.50. Déli vasut 20.10. Károlyi Lajos vasut 101.—. Orosz bankjegy 216.35. 4%-os új orosz kölcsön 98.50. Török dohányrészvény ———. Olasz járadék 100.75. Magyar hitelbank ———. Dynamit Trust 177.50. Harpeni 170.25. Az irányzat csendes.

Berlin, február 17. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Esti forgalom. 4%-os magyar aranyjáradék 101.10. Magyar koronajáradék 97.75. Osztrák hitelrészvény 219.—. Osztrák-magyar államvasut 147.25. Déli vasut 20.10. Eszaknyugati vasut ———. Elbavölgyi vasut ———. Orosz bank-jegy kispénz ———. Buschthradri ———. Orosz bankjegy 216.35. (Ultimo.) Lombard ———.

Páris, február 17. (Zárlat.) Osztrák-magyar Állam-vasut ———. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.80. Osztrák Länderbank ———. 3%-os francia járadék 101.20. Ottoman-bank 568.—. 3 1/2%-os francia járadék 102.12. Alpesi bányá-részvény ———. Déli vasut ———. 4%-os magyar arany-járadék 102.40. Párisi bankrészvény 1018.—. Olasz járadék 100.10. Francia törleszt. járadék ———. Osztrák földhitel-intézeti részvény 1324. Török dohányrészvény 326.—. Az irányzat tartott.

Frankfurt, február 17. (Zárlat.) 4 2/20-os papír-járadék ———. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.05. Magyar koronajáradék 98.10. Osztrák-magyar bank 117.60. Déli vasut 20.20. Elbavölgyi vasut ———. Londoni váltó 204.40. Bécsi bankgyűlési 119.10. Villamos részvény ———. 3%-os magyar aranykölcsön 86.10. 4 2/20-os ezüstjáradék 101.70. 4%-os magyar aranyjáradék 101.35. Osztrák hitelrészvény 219.30. Osztrák-magyar — államvasut 147.60. Eszaknyugati vasut 115.50. Bécsi váltó 85.20. Párisi váltó 813.16. Uno bank ———. Alpesi bányarészvény 135.50. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, február 17. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Arólyanok január. Esti forgalom Osztrák hitelrészvény 219.90. Német bank 210.80. Disconto 138.25. Berlini kereskedelmi bank 211.—. Gelsenkircheni 169.60. Harpeni 171.30. Laura-kőhő 211.50. Olasz járadék ———. Csendes.

Hamburg, február 17. (Zárlat.) 4 2/20-os ezüst-járadék 101.30. 1890. sorsjegy ———. Déli vasut 19.80. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.—. Osztrák hitelrészvény 219.10. osztrák-magyar államvasut 147.—. Olasz járadék 100.50. 4%-os Magyar aranyjáradék 101.05. Az irányzat gyengébb.

Budapest-kőbányai serteskereskedelmi osarnok jelentése.

Február 17. A sertesélelt irányzata csendes.

A) Hízott sertesek ára: I. A Magyar eis órendű: Óreg nehéz (páronként 400 kilogramm felüli sulyban) 96—98 fillérg. Óreg közép (páronként 300—340 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. Fialat nehéz (páronként 320 kilogramm felüli sulyban) 104—105 fillérg. Fialat közép (páronként 251—320 kilogramm terjedő sulyban) 100—102 fillérg. Fialat könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. — II. M a g y a r s z e d e t t: Nehéz (páronként 280 kilogramm felüli sulyban) ——— fillérg. Közép (páronként 240—280 kilogramm sulyban) ——— fillérg. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. — III. R o m á n i a i: Nehéz (páronként 320 kilogramm felüli sulyban) ——— fillérg. Közép (páronként 250—320 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. Könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. IV. R o m á n i a i e r e d e t i (Stachl).

Nehéz (páronként 240 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérg. — V. S z e r b i a i: Nehéz (páronként 260 kilogramm felüli sulyban) 98 ——— fillérg. Közép (páron-ként 240—260 kilogramm terjedő sulyban) 96 ——— fillérg. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő sulyban) 94 ——— 95 fillérg.

S e r t é l e s l é t z á m 1902. február 15. napján volt készlet 25.034 darab. — 1902. február 16. napján lehajta-tott 1534 darab. 1902. február 16. napján kiszállított 331 darab, 1902. február 17. napjára maradt készletben 26.237 darab.

N a p i r e n d.

Napár: Kedd, február 18., — Római katolikus: Simon pk. — Protestáns: Simeon. — Görög-orosz: (február 5.) Agota. — Zsidó: Adar 11. — Nap kél: 6 óra 48 percek. — Nyugszik: 6 óra 11 percek. — Hold kél: déli 12 óra — percek. — Nyugszik: 3 óra 21 percek éjjel.

A földművelésügyi miniszter fogad délután 5 órakor. Nemesi Múzeum. Asványtár. — Nyitva délelőtt 9 órától délután 1 óráig. Többi tártár l'korona belépődij mel-lott tekinthető meg.

Országos Képtár és metszetkiállítás az Akadémiában zárva.

Iparművészeti múzeum délelőtt 9 órától d. u. 3-ig. Teológiai Iparmúzeum. Nyitva délelőtt 9—1 óráig. Mezőgazdasági Múzeum (Kerepesi-ut 72.) délelőtt 9-től 1 óráig.

Földtani intézet múzeuma nyitva délelőtt 10—1 óráig. Belépődij 1 korona.

Az Erzsébet-émlék pályamunkák kiállítása a városigeti Múcsarnokban délelőtt 9—4-ig. Belépődij nincs.

Zichy-kiállítás a Nemzeti Szalonban (Ferenciek-tere 9.) d. e. 9 órától este 9-ig. Belépődij 1 korona.

Festők-kiállítás a városigeti Múcsarnokban, nyitva délelőtt 9 órától d. u. 4 óráig. Belépődij 1 kor.

Fényképiállítás a Király-Bazárban (Ferenciek-tere 4. szám.)

Múzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig.

Akadémiai könyvtár nyitva délután 3 órától 7 óráig.

Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 12-ig.

Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődij 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Múzeum, Igazgatóság, kereske-delmi szakkönyvtár és keleti mintázar: V. körlet Váci-körút 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 2 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelemtörténeli gyűjtemény, továbbá a ház-ipari kiállítás (melyben az ük-létevezetőség arisztokraták és császárok) a városigeti ipar-csarnokban nyitva: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. külföldi kirendeltségek központi üzlet-vezetősége (Magyar kereskedelmi részvényársaság) V. Váci-körút 32. szám alatt.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorologiai Intézet hivatalos jelentése. —

Budapest, február 17.

A magas légnyomás kelet felé vonult és magva Orosz-ország felett van, az alacsony légnyomás pedig az Eszaki-tengeren tartózkodik.

Európában az idő, Olaszország és Ausztria kivételével, jobbára száraz volt és a hőmérséklet általánosan emelkedett.

Hazánkban az idő megnyugtult, éjjeli fagyok is csak szórónyagon fordultak elő, és az ország északkeleti részét kivéve, sok helyütt voltak lecsapódások.

Küldés: Enyhe idő várható, helyenkint — fölös az ország nyugati részén — esővel.

V i z á l l á s.

	Febr. Febr. 17. 16. m e t e r		Febr. Febr. 17. 16. m e t e r
Inn Duna	Schöding — 0.29 0.81	Tisza	M.-Sziget — 0.28 1.80
	Fussau — 1.06 1.48		Toklos — 1.06 1.80
	Lina — 1.06 0.83		V.-Könyv — 5.73 5.83
	Bécs — 0.93 0.78		Tolna — 6.28 6.16
	Pozsony — 1.19 1.29		Tisza-Füred — 5.89 5.64
	Komárom — 0.15 1.41		Szabolcs — 6.24 6.28
	Budapest — 2.67 3.25		Szatmár — 6.03 4.05
	Paks — 1.63 1.44		Szeged — 4.96 4.38
	Mohács — 2.57 2.11		Török-Bocsa — 3.61 2.89
	Gombos — 3. — 2.97		N.-Yárud — 3.72 2.19
	Ujvidék — 0.93 2.20	Ódava	Bárta — 0.38 0.57
	Pancsova — 2.68 3.28	Topolya	Hór — 0.38 0.13
	Orosva — 3.79 3.84	Bodrog	Zemplén — 0.39 0.20
	Magyarfalva — 1.45 1.45	Baja	Zirc — 0.25 0.49
Horva Vág	Zala — 0.49 0.69	Hornád	H.-Német — 0.64 0.66
	Troncsán — 0.49 0.65	Berey	Margita — 1.34 1.44
	Szered — 0.84 1.09	B.-Ujfalu	B.-Ujfalu — 1.91 0.60
	Szabolcs — 0.18 0.21	Cecusa	Cecusa — 0.25 0.49
	Eszterák — 0.16 0.60	Kőrös	H.-Német — 0.67 1.26
	Győr — 2.20 2.49		Bolyvas — 0.93 1.20
	Pécs — 0.84 0.89		Tenke — 1.12 2.15
	Zákány — 0.14 1.45		Gársomén — 0.94 1.03
	Bárca — 0.57 0.75		Broncsfalva — 1.42 1.03
	Bérek — 1.79 1.95		Bókta — 6.38 4.28
Mura	M.-Szerdah. — 0.50 0.60		Gyoma — 3.54 4.62
Sáva	Zágráb — 0.70 7.28	Máros	Gy.-Fehérvár — 1.34 1.12
	Szék — 0.70 7.28		Branyka — 3.32 2.93
	Mitrovica — 0.71 0.63		Soborsán — 0. — 0. —
Szamos	Dea — 0. — 0.92		Arad — 0.48 0.48
	Szatmár — 3.18 3.18		Mako — 1.99 1.14
Kraszna	N.-Majfny — 0. — 0.22	Temes	K.-Köszög — 1.33 2.93
Latorca	Munkács — 0.16 0.16	Béga	Kispest — 1.14 2. —
Laborca	Homonna — 0.23 0.76		Bombak — 0.52 0.42
Ug	Ungvár — 0.61 1.29		Temesvárok 1 7.8 0.64

Forgalmi kimutatása

a bosznia-hercegovinai vasutaknak

1902. január hóról.

Forgalmi hosszúság 770 kilométer.

Időszak	Szállított személyek száma	Áruk tonnákban	Öszehasonlítás az előző 1900. évvel	
			Bevétel	Öszehasonlítás az előző 1900. évvel
			bevétel	különbözet
Január 1-től január 31-ig	70.260	57.080	468.936	435.067 33.869
Összesen	70.260	57.080	468.936	435.067 33.869

Sarajevo, 1902. február 13-án.

L. Zerlanth, igazgató-helyettes.

„The Gresham“

életbiztosító-társaság Londonban Magyarországi fiók: Budapest, V., Ferenc József-tér 5-6. a társaság házában.

A társaság vagyona 1900. decem-ber 31-án ——— kor. 134,337.703.— Évi bevétel biztosítások és kamat-ból 1900. évi december 31-án . 31,190.563.— Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződéseket valamint visszszá-rítások stb. után a társaság fennállása óta (1848) ———. 405,300.498.— Az 1900. évben a társaság 5556 kötvényt állított ki ——— 50,898.267.42 összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblá-zatokkal, melyek alapján a társaság kötvényeket ki-állít, továbbá ajánlatokat, díjmentesen szolgá-l a magyarországi- és a kelet Bókiá Budapeston, vala-mint ennek úgynökei a fiók minden nagyobb váro-sában.

Minden eső egyszeri beiktatása... 4 fl. Vastagabb betűkből 8 aller.

ARTRÓHIRDETÉSEK

A hirdetőkre díjmentesen ad felvilágosítást a kiadóhivatal: József-körút 18. szám.

Levélbeli tudakozására ingyen adunk felvilágosítást, csak a válaszra szükséges bélyegyet kell mellékelni. Tudakozóknak a hirdetés számát a kiadóhivatallal mindig közölni kell.

Apró hirdetéseket... Bonda Józsefné... Breuer nővérek...

Deutsch Miksáné... Eckstein Bernát... Engelmann Mór...

Fischer J. D... Goldberger A. V... Goldberger Mór...

Hasenstein és Vogler... Jambrikovits... Kernberg Rozália...

Leopold Gyula... Mosse Rudolf... Mezei Antal...

Nemetsek A. J... Nagel Ottó... Róhoczki Hóna...

Sikray Samu... Sopronyi V... Szántó Mór...

Schwartz József... Schönwald Ferencné... Tanczer Gyula...

Toldi Lajos... Weitzenfeld Jakab... Zipser és König...

Édesgyöngyvirágom!... Házasági ajánlat... Valaki!

Fiatal barna... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

Fiatal hölgy... Szabóné... Bátorozott szoba...

26 éves... Egész hónapba... Keresek...

Édes!... Kereslet... Irnok...

Ezerkészség forint... Zeneművek... Keresek...

Kereslet... Irnok... Ezerkészség forint...

Zeneművek... Keresek... Kérésparokat...

Kérésparokat... Tanárjelölt... Kétnyelvű...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Tanárjelölt... Kétnyelvű... Kérésparokat...

Kétnyelvű... Kérésparokat... Tanárjelölt...

Gazdasszonyok... Használt... Férfitruhákat...

Használt... Férfitruhákat... Szék bakkfaszén...

Szék bakkfaszén... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Használt... Férfitruhákat... Szék bakkfaszén...

Szék bakkfaszén... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Magyar... Amerikal... Magyar...

Kabát... Jaquet... Pincér-frakk... Nadrag...

Külön osztály... Rothberger Jakab... Ügyes...

Ügyes... Zalogházból... Eladok...

Eladok... 13 lates eszt... 60 frt... 250 frt...

60 frt... 250 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

120 frt... 120 frt... 120 frt... 120 frt...

En Csillag Anna! lakást kereso vagy kiado lakasa o o van o o

A ki személyzetet keres vagy hely nélkül van o o

A ki valamit eladni akar o o o stb. stb.

A legjobb eredményt érheti el a „Budapesti Napló” apróhirdetéseit utján.

Főhirdetés-felvétel a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában.

VIII. József-körút 18. Legolcsóbb árak! Legjobb eredmény.

Müller Ferenc Temesvár, Zápolya-u. 6.

Egy gazdátlan csónak története. REGÉNY MOLNAR FERENC KAPHATÓ A „BUDAPESTI NAPLO” kiadóhivatalánál.

Ára 2 korona.